

Algemeen ambtsbericht Syrië

december 2011

Datum 27 december 2011

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid afdeling Asiel, Hervestiging en Terugkeer T 070-348 5612

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	5
2.2	Staatsinrichting	6
2.2.1	Politieke partijen	7
2.3	Politieke ontwikkelingen	12
2.3.1	Algemeen	12
2.3.2	Verdere ontwikkelingen	20
2.4	Veiligheidssituatie	28
3	Mensenrechten	31
3.1	Waarborgen	31
3.1.1	Grondwet	31
3.1.2	Verdragen	31
3.1.3	Overige nationale wetgeving	32
3.1.4	Toezicht	33
3.2	Naleving en schendingen	34
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	34
3.2.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	40
3.2.3	Vrijheid van godsdienst	42
3.2.4	Bewegingsvrijheid	44
3.2.5	Rechtsgang	51
3.2.6	Arrestaties en detenties	54
3.2.7	Mishandeling en foltering	57
3.2.8	Verdwijningen	58
3.2.9	Doodstraf	59
3.3	Positie van specifieke groepen	59
3.3.1	Etnische minderheden	59
3.3.2	Islamisten, aanhangers van de politieke islam	66
3.3.3	Vrouwen	67
3.3.4	Homoseksuelen	70
3.3.5	Minderjarigen	71
3.3.6	Dienstplichtingen	71
4	Migratie	73
4.1	Migratiefactoren en -oorzaken	73
4.2	Opvang in de regio	75
4.3	Activiteiten internationale organisaties	75
5	Bijlagen	78

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Syrië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Syrië en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Syrische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerder verschenen algemene ambtsberichten over de situatie in Syrië (laatstelijk in september 2009)¹ en beslaat de periode van augustus 2009 tot en met november 2011.

Het algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Damascus aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen. De in de tekst van het algemeen ambtsbericht opgenomen voorbeelden zijn niet uitputtend.

Sinds het uitbreken van de onlusten in maart 2011 kunnen feiten, gebeurtenissen of omstandigheden in Syrië onder andere vanwege een door de overheid ingesteld (inter)nationaal mediaverbod² en de beperkte bewegingsvrijheid van de ambassade niet of nauwelijks meer onafhankelijk worden geverifieerd.

In hoofdstuk twee van dit algemeen ambtsbericht wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Syrië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Syrië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Syrië geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Syrië partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Tenslotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komt de opvang van binnenlandse ontheemden en vluchtelingen aan de orde en wordt informatie verstrekt over de activiteiten van internationale organisaties, waaronder de UNHCR.

¹ Op 6 september 2010 is met betrekking tot dit algemeen ambtsbericht de volgende correctie uitgebracht: *In het Algemeen Ambtsbericht Syrië van september 2009 wordt in paragraaf 3.3.6 (Koerden) op pagina 66 onder 'demonstratie' abusievelijk vermeld dat Muhannad Addulbaqi Ghanem en Ibrahim Juma'a Masto op 14 oktober 2008 in vrijheid zijn gesteld. De personen in kwestie zijn evenwel in vrijheid gesteld op 14 november 2008.*

² *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Syrische Arabische Republiek (*Al-Jumhuriyya Al-'Arabiyya Al-Suriyya*) heeft een oppervlakte van 185.180 km². Het land is circa 4,4 keer zo groot als Nederland, telt bijna 21 miljoen inwoners³ en kent een grote religieuze en etnische diversiteit.⁴ De meerderheid van de bevolking (ongeveer 74 procent) is soenniet.⁵ Ongeveer zestien procent⁶ van de bevolking bestaat uit sjiieten, alawieten, druzen, ismaëlieten en jezidi's. De in een veelheid van kerken opgedeelde christelijke minderheid vormt ongeveer tien procent⁷ van de bevolking. Er bevinden zich kleine joodse gemeenschappen in Damascus, Aleppo en Al-Qamishli.⁸ Het land kent een grote Palestijnse en Iraakse vluchtelingengemeenschap.⁹ Etnisch en linguïstisch kunnen in Syrië onder meer Arabieren (90,3 procent),¹⁰ Koerden, Armeniërs, Turkmenen en Circassiërs (tezamen 9,7 procent)¹¹ worden onderscheiden.

2.1.2 Geschiedenis

Het huidige Syrië ontstond aan het einde van de Eerste Wereldoorlog door het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk, waarvan het sinds 1516 deel had uitgemaakt.¹²

Ondanks de officiële erkenning door Frankrijk in 1941 werd Syrië pas werkelijk onafhankelijk, toen in 1946 alle Franse troepen zich hadden teruggetrokken.¹³ In 1950 kwam de eerste Syrische Grondwet tot stand.¹⁴ Vanaf 1958 tot 1961 maakte Syrië samen met Egypte deel uit van de Verenigde Arabische Republiek (VAR). Na een militaire staatsgreep in Damascus in 1961 kwam aan dit samenwerkingsverband met Egypte een einde. In 1963 kwam in Syrië via een staatsgreep de Arabisch-socialistische Baath-partij¹⁵ aan de macht. Ook Hafez Al-

³ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); US Department of State, *Background Note: Syria* (18 maart 2011); CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

⁴ *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Syria: Overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

⁵ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); US Department of State, *Background Note: Syria* (18 maart 2011).

⁶ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

⁷ Er zijn schattingen dat het aantal christenen in Syrië inmiddels is gereduceerd naar 8 % van de bevolking als gevolg van migratie naar het buitenland. (US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria*, (13 september; CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

⁸ CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

⁹ Zie ook de paragrafen 3.3.1 en 4.3 van dit algemeen ambtsbericht.

¹⁰ CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

¹¹ CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

¹² *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Syria: overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

¹³ Syrië stond vanaf 1916 onder Franse invloed.

¹⁴ De huidige Grondwet dateert van 13 maart 1973 (CIA, *The World Factbook - Syria* (24 oktober 2011).

¹⁵ *Baath* (de schrijfwijze in het Arabisch wordt juist weergegeven met *Ba'ath*) betekent *reveil, wederopstanding, heropleving*.

Assad kwam via een staatsgreep¹⁶ op 16 november 1970 aan de macht. Op 22 februari 1971 werd hij tot president van Syrië gekozen, een functie die hij tot aan zijn overlijden onafgebroken heeft bekleed. Na het overlijden van Hafez Al-Assad in juni 2000 werd diens zoon Bashar op 17 juli 2000 beëdigd als de nieuwe president van Syrië. President Bashar Al-Assad werd na een volksreferendum op 17 mei 2007 herkozen voor een nieuwe ambtstermijn van zeven jaar.¹⁷

2.2 Staatsinrichting

Syrië is een seculiere staat die bestuurd wordt door een regime dat steunt op een kleine machtsgroep, bestaande uit kopstukken van de Baath-partij, het militaire apparaat en veiligheidsdiensten. Een belangrijk deel van hen, inclusief de president, behoort tot de minderheid van de alawieten. De president is niet alleen staatshoofd, maar ook opperbevelhebber van de strijdkrachten en secretaris-generaal van de Baath-partij. Hij benoemt en ontslaat vice-presidenten, de minister-president en leden van de raad van ministers. De president wordt voor een periode van zeven jaar gekozen via een referendum.¹⁸

De Grondwet omschrijft de Syrische Arabische Republiek als een *democratisch-socialistische volksrepubliek* die geleid wordt door de Baath-partij. Hoewel de uitvoerende macht in naam bij de raad van ministers berust onder leiding van de eerste minister, is het de president die belangrijke beslissingen neemt.

De volksvertegenwoordiging (*Majlis Al-Sha'b*) van 250 leden wordt gedomineerd door het Nationaal Progressief Front (NPF) (*Jabhah Al-Wataniyah Al-Taqaddumiyah*).¹⁹ Dit is een sinds 1972 bestaande coalitie van inmiddels tien partijen, waarbinnen de Baath-partij almachtig is.²⁰

De volksvertegenwoordiging heeft weinig tot geen invloed op het regeringsbeleid. Doorgaans beperkt zij zich tot het bekrachtigen van de door de president uitgezette lijn en keurt zij het beleid van het regime zonder wezenlijk debat goed. Het parlement komt niet zelf met initiatief-wetgeving, maar geeft slechts een oordeel over (en wijzigt soms) wetsvoorstellen afkomstig van de president.

De laatste parlementsverkiezingen en presidentiële verkiezingen vonden respectievelijk plaats op 22, 23 april en 17 mei 2007.²¹

Provincies

Syrië wordt centraal bestuurd en is ingedeeld in dertien provincies²² die onder leiding staan van een gouverneur.²³ De benoeming van een gouverneur wordt op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken goedgekeurd door de regering en

¹⁶ Tussen 1948 en de machtsovername in 1970 door Hafez Al-Assad vonden in Syrië in totaal vijftien staatsgrepen plaats.

¹⁷ *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Syria: overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

¹⁸ US Department of State, *Background Note: Syria* (18 maart 2011); CIA, *The World Factbook – Syria* (24 oktober 2011).

¹⁹ Het NPF kreeg na de parlementsverkiezingen van april 2007 169 van de 250 zetels in de volksvertegenwoordiging toegewezen. Van die 169 zetels worden er 134 door de Baath-partij bezet.

²⁰ Artikel 8 van de Grondwet luidt: *The Baath Arab Socialist Party shall be the leader party in society and the state, and shall lead a National Progressive Front that works to unite the capacities of the masses of the people to serve the interests of the Arab Nation*. Zie ook US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2010* (8 april 2011).

²¹ CIA, *The World Factbook – Syria* (24 oktober 2011).

²² Arabisch: *muhafazat*, enkelvoud: *muhafazah*. Deze provincies zijn Al-Hasakah, Al-Ladhiqiya, Al-Qunaytrah, Ar-Raqqah, As-Suwayda, Dar'a, Dayr Az-Zawr, Halab, Hamah, Hims, Idlib, Rif Dimashq en Tartus.

²³ De stad Damascus wordt als een afzonderlijke eenheid bestuurd.

bekendgesteld per presidentieel besluit.²⁴ Iedere gouverneur wordt bijgestaan door een gekozen provincieraad.²⁵ De provincies zijn weer onderverdeeld in districten en subdistricten.

Strijdkrachten

De strijdkrachten nemen een vooraanstaande positie in. Dit hangt hoofdzakelijk samen met het feit dat zij de voornaamste machtsbasis vormen voor het bewind van president Bashar Al-Assad.²⁶ De positie van de president is sterk afhankelijk van de loyaliteit van de strijdkrachten.²⁷ De president is opperbevelhebber van de strijdkrachten. Sinds 8 augustus 2011 is de voormalige stafchef van het leger, Daoud Rajha, minister van Defensie. Zijn plaatsvervanger is de zwager van de president, Assef Shawkat, voormalig hoofd van de Militaire Inlichtingendienst. De jongere broer van de president, Maher, staat aan het hoofd van de Vierde Legerdivisie en de Republikeinse Garde, beide elite-eenheden.²⁸

Schattingen uit medio 2008 over de omvang van de Syrische strijdkrachten in actieve dienst betreffen de volgende aantallen: ongeveer 200.000 manschappen landstrijdkrachten, 100.000 luchtstrijdkrachten, 7.600 marine, en een reserve (tot de leeftijd van 45 jaar) van 354.000 man.²⁹

2.2.1 *Politieke partijen*

Buiten de Baath-partij en de met de Baath-partij samenwerkende partijen in het *National Progressive Front* (NPF) zijn geen andere politieke partijen toegestaan. De negen politieke partijen die met de Baath-partij in het NPF samenwerken, hebben de toezegging gedaan geen activiteiten te ontplooiën binnen de strijdkrachten en onder studenten. Zij zijn niet als onafhankelijke politieke partij te beschouwen; de mogelijkheid voor deze partijen om zich in woord en/of geschrift onafhankelijk van de Baath-partij op te stellen, is beperkt. De invloed van deze kleine legale partijen, die nauwelijks aanhang hebben, op het landsbestuur is vrijwel nihil. Enkele van deze partijen hebben wel ministers in het kabinet.³⁰

De president heeft al meerdere malen een verandering van de wet op de Politieke Partijen aangekondigd, maar hiervan is vooralsnog geen sprake.³¹

Een aantal Palestijnse organisaties zoals onder meer de Palestijnse *Islamitische Jihad*, *Hamas*, het *Volksfront voor de Bevrijding van Palestina* (PFLP) en het *Volksfront voor de Bevrijding van Palestina – Algemeen Commando* (PFLP – GC), zijn gevestigd in Damascus en opereren binnen de Syrische grenzen.³²

Ook zijn er meerdere Koerdische partijen actief in Syrië, die alle als illegaal worden aangemerkt (zie paragraaf 3.3.1.1).

²⁴ De functie van gouverneur van een provincie staat alleen open voor leden van de Baath-partij.

²⁵ US Department of State, *Background Note: Syria* (18 maart 2011).

²⁶ *Alawi control of the Syrian military key to regime's survival*, Jamestown Foundation (9 juni 2011).

²⁷ Zie ook US Department of State, *Background Note: Syria* (18 maart 2011).

²⁸ Maher Al-Assad wordt door tegenstanders van het Syrische bewind verantwoordelijk gehouden voor het geweld waarmee de vreedzame protesten in het land worden onderdrukt. Hij is een van de dertien Syrische functionarissen tegen wie de Europese Unie in mei 2011 sancties afkondigde wegens de gewelddadige onderdrukking van de vreedzame betogingen (zie ook paragraaf 2.3 *Politieke ontwikkelingen*).

²⁹ The Economist Intelligence Unit, *Country Profile 2008 – Syria* (Londen, 24 juni 2008).

³⁰ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³¹ Zie ook Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

³² US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2010 – Chapter 3 - State sponsors of terrorism – Syria* (18 augustus 2011).

Het oprichten van en/of lid zijn van een politieke partij of beweging die op religieuze gronden is gebaseerd, is in Syrië strikt verboden.

Legale partijen

Er zijn tien legale partijen die samen het NPF vormen. Van deze tien partijen is de Baath-partij de belangrijkste.

*Baath-partij*³³

De Baath-partij is een seculier ingestelde partij die ook aan niet-moslims ruimte biedt.³⁴ Vanwege de in artikel 8 van de Grondwet vastgelegde dominante positie van de Baath-partij in staat en samenleving heeft deze partij alomvattende invloed en beschikt over vele aanhangers in overheids- en volksorganisaties, zoals vakbonden, universiteiten en vrouwengroeperingen.

Lidmaatschap

De Syrische Baath-partij is een volkspartij met (volgens de overheid) meer dan een miljoen leden.³⁵ Het lidmaatschap van de Baath-partij staat alleen open voor Syrische staatsburgers. Voor velen is lidmaatschap van de Baath-partij instrumenteel om binnen overheid of andere semi-publieke en gelieerde organisaties carrière te maken. De Baath-partij geeft ideologische cursussen voor de partijleden. Alleen volwaardige leden van de Baath-partij krijgen een lidmaatschapskaart. Het lidmaatschap van de Baath-partij mag en kan nooit worden opgezegd. Het is voor een lid van de Baath-partij streng verboden lid te worden van een andere partij. Mocht een Baath-partijlid naar de politieke oppositie overlopen of zich kritisch opstellen ten aanzien van het beleid van de Baath-partij en de autoriteiten dit te weten komen, dan kan dat negatieve gevolgen voor betrokkene hebben. Het is niet uitgesloten dat er sancties volgen zoals verwijdering uit de Baath-partij na een waarschuwing, indien een Baath-partijlid geen contributie meer betaalt of niet meer op vergaderingen van de partij verschijnt.

Partij-organen

De belangrijkste organen van de Baath-partij zijn:

1. het *Centraal Comité*, bestaande uit 96 leden, dat de politieke lijn van de Baath-partij bepaalt, indien er geen partijcongressen zijn. Er maken achttien vrouwen deel uit van het *Centraal Comité*;
2. het *Regionale Commando*, een uitvoerend orgaan met veertien leden, dat onder leiding staat van president Bashar Al-Assad;
3. het *Inspectie- en Controle Comité*, bestaande uit vijf leden, met als taak toezicht op de uitvoering van besluiten en op de interne partijdiscipline.

De negen kleinere partijen die samen met de Baath-partij het NPF vormen, zijn:

*De Syrische Communistische Partij*³⁶

Deze partij is uiteengevallen in

- een orthodoxe (marxistisch-leninistische) richting onder leiding van Mevr. Wisal Farhah, weduwe van de voormalige leider Khaled Bakdash, en
- een hervormingsgezinde richting met Yusuf Rashid Al-Faisal als secretaris-generaal en Hussein Nimr als eerste secretaris.

³³ Arabisch: *Hizb Al-Ba'th Al-'Arabi Al-Ishtiraki*.

³⁴ Het devies van de Baath-partij luidt dan ook *Eenheid, vrijheid en socialisme* (Arabisch: *Wahdah, Hurriyah wa Ishtirakiyah*).

³⁵ Toen de Baath-partij aan de macht kwam, was het lidmaatschap van deze partij voor slechts een kleine groep weggelegd.

³⁶ Arabisch: *Hizb Al-Shuyu'i Al-Suri*.

*De Arabische Socialistische Unie*³⁷

Deze partij wordt geleid door Safwan Al-Qudsi.

*De Partij van Sociaal-Democratische Unionisten*³⁸

Deze partij wordt geleid door Fadlalah Naser Al-Dine.

*De Partij van Socialistische Unionisten*³⁹

Deze partij wordt geleid door Fayiz Ismail.

*De Beweging van Arabische Socialisten*⁴⁰

Deze partij wordt geleid door Ahmad Al-Ahmad.

*De Arabische Democratische Unie*⁴¹

Deze partij wordt geleid door Ghassan Ahmed Osman.

*De Nationale Conventie Partij*⁴²

Deze partij wordt geleid door Ghassan Abd Al-Aziz Osman.

*De Syrische Sociaal-Nationalistische Partij*⁴³

Deze partij, die wordt geleid door Issam Abdallah Al-Mahayri, is per presidentieel decreet van 4 mei 2006 toegelaten tot het NPF.

Illegale partijen

Oppositiebewegingen zijn door de effectieve repressie van het bewind gedwongen clandestien en vaak vanuit het buitenland te opereren.

Het is moeilijk aan te geven in hoeverre illegale partijen hun activiteiten kunnen uitvoeren en in welke mate zij worden gedoogd. Het optreden van de Syrische overheid is op dit gebied onberekenbaar.⁴⁴ Activiteiten, die voor de ene groep of activist geen actieve vervolging tot gevolg heeft (bijvoorbeeld huiskamerbijeenkomsten, contacten met het buitenland), kunnen voor anderen aanleiding zijn tot negatieve aandacht van orde- en veiligheidsdiensten.

Personen worden om diverse uiteenlopende redenen gearresteerd. Veel van de aanklachten tegen hen kunnen in verband worden gebracht met lidmaatschap van een (verboden) politieke partij, het ondertekenen van een politieke verklaring, het doen van uitspraken in het buitenland tegenover de pers of overheidsvertegenwoordigers, het hebben van politieke contacten in het buitenland of het schaden van het imago van de Syrische staat. De rode lijnen verschuiven voortdurend en het beleid ter zake is veelal niet eenduidig. Syrische veiligheidsdiensten kunnen Syrische (politieke) opposanten in het buitenland volgen.⁴⁵

³⁷ Arabisch: *Ittihad Al-Ishtiraki Al-'Arabi*.

³⁸ Arabisch: *Hizb Al-Wahdawiyyin Al-Ishtiraki Al-Dimuqrati*.

³⁹ Arabisch: *Hizb Al-Wahdawiyyin Al-Ishtirakiyyin*.

⁴⁰ Arabisch: *Harakat Al-Ishtiraki Al-'Arabi*.

⁴¹ Arabisch: *Ittihad Al-Dimuqrati Al-'Arabi*.

⁴² Arabisch: *Hizb Al-Ahed Al-Watani*.

⁴³ Arabisch: *Hizb Al-Kawmi Al-Suri Al-Ijtima'i*.

⁴⁴ Zie ook US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010).

⁴⁵ Zie *The long reach of the Mukhabaraat: violence and harassment against Syrians abroad and their relatives back home*, Amnesty International (oktober 2011).

De *Assyrisch Democratische Organisatie (ADO)*⁴⁶ en de Koerdische partijen⁴⁷ zijn illegaal, maar (marginale) politieke activiteiten van de meeste van deze partijen worden soms toegestaan. Kleinschalige huiskamerbijeenkomsten vinden plaats. Contacten van buitenlanders met leden van deze partijen worden soms getolereerd. Activiteiten van deze personen worden doorgaans wel door de veiligheidsdiensten gevolgd. Ter gelegenheid van de viering van *Newroz* in maart 2011, het *Koerdische Nieuwjaar*, heeft een aantal Koerdische partijen zich openlijk (bijvoorbeeld met partijvlaggen) kunnen profileren in steden in het noordoosten van Syrië en nabij Damascus, alles onder toezicht van de veiligheidsdiensten.

*Moslimbroederschap*⁴⁸

Het regime is vooral bezorgd over oppositie uit de hoek van de politieke islam, waarvan de Moslimbroederschap één organisatie is. Het merendeel van de geregistreerde politieke gedetineerden zit vast op beschuldiging van het behoren tot fundamentalistische groepen (met name salafisten⁴⁹), die de inrichting van de Syrische staat en samenleving - zonodig met geweld - willen veranderen.

Het regime hanteert nog steeds decreet 49/1980 op grond waarvan lidmaatschap van de Moslimbroederschap met de doodstraf kan worden bestraft. Een aantal veroordeelden zou kind of familielid zijn van leden van de Moslimbroederschap, die sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw in ballingschap leven. Deze personen zijn vaak teruggekeerd, nadat zij van de Syrische overheid hadden begrepen dat er geen strafvervolgning zou worden ingesteld.⁵⁰

Met betrekking tot aanhangers van de Moslimbroederschap, die in de tachtiger jaren van de vorige eeuw waren opgepakt, kan gesteld worden dat, voor zover bekend, nog maar enkelen van hen in detentie zitten. De meesten zijn de afgelopen jaren in vrijheid gesteld of zijn mogelijk in detentie omgekomen.

*Nationaal Democratisch Verbond (NDV)*⁵¹

Deze linkse coalitie is opgericht in 1979 en was vooral begin jaren tachtig van de vorige eeuw actief. Of deze coalitie thans nog als collectief actief is, valt niet met zekerheid te zeggen. De aan de coalitie deelnemende partijen zijn zelf onafhankelijk van de coalitie actief. Leider van de coalitie is Hasan Abdul Azim. De volgende partijen maken sinds begin jaren tachtig van de vorige eeuw deel van het NDV uit:

- *Syrisch-Democratische Volkspartij*⁵²;

⁴⁶ Arabisch: *Munazzama Al-Ashuriya Al-Dimuqratiya*. Dit is een organisatie van Assyriërs, thans geleid door Gebrael Korla, die aandacht vraagt voor de culturele identiteit van de Assyriërs in Syrië. De Assyrische gemeenschap in Syrië wordt geschat op meer dan 500.000 personen. Ongeveer 200.000 van hen zouden in Al-Hasakah en Al-Qamishli in het noordoosten van het land wonen. In Syrië genieten zij vrijheid van godsdienst. Sommige Assyriërs willen de status van minderheid verwerven om hun eigen taal, het *Suryani*, in eigen kring officieel te gebruiken. Alleen Assyrische kerken in Syrië geven godsdienstonderwijs in deze taal. Assyriërs in Syrië worden aangeduid als Arabische christenen. Zij zijn geen erkende minderheid in de Grondwet.

⁴⁷ Zie ook paragraaf 3.3.1.1 *Koerden*.

⁴⁸ *What is the Muslim Brotherhood?*, Reuters (3 februari 2011).

⁴⁹ Het salafisme is een ultra-orthodoxe stroming binnen de islam, die staat voor een terugkeer naar de zuivere islam zoals die was ten tijde van de profeet Mohammed en de vier rechtgeleide kaliefen in de eerste decennia na Mohammed. Letterlijk betekent salafisme/salafisten: *vrome oprechte voorgangers*. Het salafisme is ontstaan in Saoedi-Arabië. De aanhangers staan een strikte en letterlijke interpretatie van koran en sunnah voor. De oprichter van het salafisme is Mohammed Ibn Abulwahab (1703-1791). Om die reden wordt het salafisme ook wel eens aangeduid als wahhabisme, een term die door de salafisten liever niet gebruikt wordt. Immers, het salafisme is volgens hen niet toe te schrijven aan een mens (de al eerder genoemde Ibn Abulwahab), maar enkel en alleen aan de echte en zuivere islam. Binnen het salafisme bestaan ook weer verschillende stromingen. Een van de stromingen predikt een gewelddadige bestrijding van alle ongelovigen. Al-Qaeda en verschillende andere terroristische netwerken en organisaties beroepen zich op deze vorm van het salafisme.

⁵⁰ *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

⁵¹ Arabisch: *Tajammu Al-Watani Al-Dimoqrati*.

Deze partij splitste zich in 1969 af van de *Communistische Partij* (stroming van Yusuf Rashid Al-Faisal), heette tot een partijcongres in 2005 de *Syrisch Communistische Partij-Politiek Bureau* (CP-PB)⁵³ en stond onder leiding van Riyad Al-Turk. In 2005 vond een interne hervorming plaats, werd de naam gewijzigd en werd er een nieuwe voorzitter gekozen. Deze partij heet thans *Syrisch-Democratische Volkspartij* en staat onder voorzitterschap van Abdallah Hosha.

- *Arabische Democratische Socialistische Baath-Partij*⁵⁴;

Deze partij vertegenwoordigt de marxistisch-georiënteerde vleugel van de Baath-partij en was in Syrië aan de macht van 1966 tot 1970. De partij wordt thans geleid door Ibrahim Makhous.

- *Arabische Socialistische Democratische Unie*⁵⁵;

Deze partij, die voornamelijk bestaat uit aanhangers van de overleden Syrische president Jamal Atassi, wordt geleid door Hassan Abdelazim; secretaris-generaal is Youssef Sayasinah.

- *Arabische Socialistische Partij*⁵⁶;

Deze groepering heeft ook een legale pendant in de *Beweging van Arabische Socialisten* (zie paragraaf 2.2.1.1) en wordt geleid door Abdelghani Ayyash.

- *Revolutionaire Arbeiderspartij*⁵⁷;

Van deze partij, die zich in de jaren zestig van de vorige eeuw zou hebben afgesplitst van de *Arabische Socialistische Partij*, is voor wat betreft haar activiteiten al jaren niets meer vernomen. De partij zou thans een collectief leiderschap hebben.

*Partij van Communistische Actie (PCA)*⁵⁸

Deze partij werd in 1976 opgericht en is buiten het NDV gebleven. Lidmaatschap van deze partij kan voldoende grond zijn voor arrestatie en detentie door de Syrische autoriteiten. De veiligheidsdiensten treden hierbij arbitrair op. De PCA opereert geheel ondergronds en verwerpt het gebruik van geweld. De PCA staat onder leiding van Fatih Yamous.

*Nationale Alliantie voor de Bevrijding van Syrië*⁵⁹

In deze organisatie, die werd opgericht in Damascus in 1982, werken Nasseristen⁶⁰, islamisten en onafhankelijken samen.

*Assyrische Democratische Partij (ADP)*⁶¹

Deze partij wordt door de autoriteiten niet gedoogd. Zij beweegt zich geheel ondergronds.

*Islamitische Bevrijdingspartij (Islamic Liberation Party)*⁶²

Deze partij werd in 1953 in Jeruzalem opgericht door sjeikh Taqiuddin An-Nabhani Al-Falastini en heeft afdelingen over de gehele wereld. Na zijn dood werd An-

⁵² Arabisch: *Hizb Al-Sha'ab Al-Suri Al-Dimoqrati*.

⁵³ Arabisch: *Hizb Al-Shuyu'i Al-Suri/Maktab Siyasi*.

⁵⁴ Arabisch: *Hizb Al-Baath Al-Dimoqrati Al-Ishtiraki Al-'Arabi*.

⁵⁵ Arabisch: *Hizb Al-Ittihad Al-Ishtiraki Al-Arabi Al-Dimoqrati*.

⁵⁶ Arabisch: *Hizb Al-Ishtiraki Al-'Arabi*.

⁵⁷ Arabisch: *Hizb Al-'Ummal Al-Thawri Al-'Arabi*.

⁵⁸ Arabisch: *Hizb Al-'Amal Al-Shuyu'i*.

⁵⁹ Arabisch: *Tajammu Al-Watani li-l-Tahrir Suria*.

⁶⁰ Nasseristen zijn aanhangers van de Egyptische oud-president Nasser.

⁶¹ Arabisch: *Hizb Al-Dimoqrati Al-Ashuri*.

⁶² Arabisch: *Hizb Al-Tahrir Al-Islami*.

Nabhani als partijleider opgevolgd door sheikh Abd-El Qadim Zaloom, een voormalige professor aan de Al-Azhar universiteit in Kairo, die op 29 april 2003 overleed.

De Jordaniër Ata Abu Rachteh zou thans aan het hoofd van deze partij staan. Over de identiteit van andere leidinggevendenden van de partij ontbreekt informatie. In de meeste Arabische landen, zo ook in Syrië, alsmede in enkele Aziatische landen is de partij verboden. De partij zet zich in voor invoering en strikte naleving van de shari'a wetgeving, alsmede de oprichting van een islamitische staat voor alle moslims.⁶³

*Alliantie van Vrije Nationalisten*⁶⁴

Deze seculiere liberale partij onder leiding van Samir Nashar werd in juni 2005 opgericht.

2.3 Politieke ontwikkelingen

2.3.1 Algemeen

De binnenlands politieke situatie in Syrië bleef tot maart 2011 nagenoeg ongewijzigd. Ondanks meer economische openheid was er geen sprake van een tendens tot politieke liberalisering.⁶⁵

2.3.1.1 Onlusten (maart 2011 – juni 2011)

In de binnenlands politieke situatie kwam verandering toen in maart 2011, onder meer in reactie op de gebeurtenissen in Tunesië, Egypte, Libië en de rest van de Arabische wereld, ook in Syrië demonstranten de straat opgingen om (politieke) hervormingen en meer vrijheden te eisen.⁶⁶

In de stad Dara'a waar in maart 2011 omvangrijke demonstraties begonnen en in Douma nabij Damascus waren het vooral ontevreden burgers, veelal ongetrouwde en werkloze mannen, die hun rechten opeisten. De arrestatie en mishandeling van vijftien kinderen die geïnspireerd door de revoluties in Egypte en Tunesië slogans op muren hadden aangebracht, was in Dara'a de aanleiding de straat op te gaan. De gewone Syrische burgers gaan al vele jaren gebukt onder de slechte sociaal-economische omstandigheden, corruptie en intimidatie door de veiligheidsdiensten in hun dagelijks leven en zien, daartoe aangemoedigd door stamleiders, imams en de gebeurtenissen in de regio, thans hun kans schoon om hun stem te laten horen.

⁶³ Arabisch: *Khalifah*. Als model voor een dergelijke staat staat deze partij voor ogen het rechtvaardige khalifaat, een militaristisch-islamitische staat die bestond in de zevende eeuw onder Mohammed en zijn eerste vier opvolgers (die bekend staan als *de rechtvaardige khalifen*).

⁶⁴ Arabisch: *Tahaluf Al-Wataniyin Al-Ahrar*.

⁶⁵ *Human Rights & Democracy: The 2010 Foreign & Commonwealth Office Report – Syria*, United Kingdom Foreign & Commonwealth Office (31 maart 2011); *Meer dan een strijd tussen goeden en slechten; confrontatie tussen regering en volk in Syrië al decennia gaande*, Geschiedenismagazine (jaargang 46, juni 2011, nr. 4).

⁶⁶ *Steadfast in protest – annual report – 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011); *Unrest in Syria and U.S. sanctions against the Asad regime*, US Congressional Research Service (22 september 2011).

Het is over het algemeen moeilijk om een betrouwbaar beeld te krijgen van de algehele situatie in het land bij gebrek aan toegang van onafhankelijke en internationale media.⁶⁷

Uit de beschikbare informatie kwam een beeld naar voren van aanhoudende ongeregeldeheden in meerdere steden (zoals Dara'a, Banyas, Homs, Hama, Deir Az Zor, Douma) verspreid over het gehele land, met gewelddadige confrontaties tussen veiligheidsdiensten, demonstranten en gewapende (criminele) groepen, waarbij het leger intervenueerde met tanks.⁶⁸ Tijdens de onlusten verenigden plaatselijke activisten zich in *Local Coordination Committees*, organiseerden nieuwe demonstraties en trachtten netwerken te creëren tussen groepen demonstranten in verschillende plaatsen in Syrië, zoals in Dara'a, Douma, Banyas, Latakia en Homs. Sluipschutters beschoten mensen vanaf daken van gebouwen, zodat niemand zonder gevaar voor zijn leven naar buiten kon. Melding werd gemaakt van incidenten waarbij met scherpe munitie op betogers werd geschoten, doden en gewonden waren gevallen, en grote aantallen willekeurige arrestaties plaatsvonden, ook van kinderen.⁶⁹

Veiligheidsdiensten zouden lijsten hanteren van personen die gearresteerd moesten worden en gingen daarbij huis voor huis te werk. Zo zouden alle volwassen mannen van onder de veertig jaar worden opgepakt. Door veiligheidsdiensten zouden standrechtelijke executies hebben plaatsgevonden.⁷⁰

Naast reguliere strijdkrachten bediende het regime zich van de inzet van zogenaamde *shabiha*, gewapende bendes van veelal alawieten, gelieerd aan de Assad-clan, afkomstig uit de dorpen Qurdaha en Jabieh. Nieuwe *shabiha* zouden door Ali Mamlouk, chef van de algemene inlichtingendienst, op straat onder werkloze jonge mannen zijn gerekruteerd.

Veiligheidsdiensten zouden namenlijsten hanteren bij checkpoints. Wiens naam op de lijst voorkwam, mocht niet verder reizen, en werd zo mogelijk aangehouden. Berichten deden de ronde over dode en gewonde militairen die door andere militairen (veelal in de rug) waren beschoten. Er waren indicaties dat militairen schietbevelen niet altijd meer zouden opvolgen.⁷¹ Het aantal deserties uit het Syrische leger vanwege weigering te schieten op demonstranten zou toenemen.⁷² Sommige deserteurs zochten hun toevlucht in buurland Turkije.⁷³

Mensenrechtenorganisaties spraken begin mei over een totaal aantal van tussen 8.000 en 10.000 gedetineerden. Arrestaties zouden veelal 's nachts worden verricht, maar niet uitsluitend. Volgens berichten werden talloze arrestanten vastgehouden in scholen, sportstadia en de oude gevangenis nabij de stad Palmyra. Ondanks een massale inzet van strijdkrachten en veiligheidsdiensten in diverse steden, afsluiting van onrustige gebieden, stilleggen van nutsvoorzieningen en

⁶⁷ *Media hounded – media counter-offensive by Syrian regime*, Reporters Without Borders (18 juni 2011); *Governments still cracking down hard on media covering pro-democracy demonstrations*, Reporters Without Borders (10 mei 2011); *Syria holds at least five journalists in custody*, Committee to protect journalists (10 mei 2011).

⁶⁸ Zie ook *Assad hold Syria army despite Sunni-Alawite divide*, Reuters (6 april 2011); *Daraa: Ten days of massacres*, International Federation for Human Rights (4 mei 2011); *Syrien: Sie können nur töten und hoffen*, Der Spiegel (25/2011).

⁶⁹ *In Syria, reports of arrests proliferate*, The New York Times (2 mei 2011); *Syrians tell of torture in detention amid mass arrests*, Amnesty International (3 mei 2011); *Syria ; Stop shooting protesters*, Human Rights Watch (5 april 2011); *Syrien: Sie können nur töten und hoffen*, Der Spiegel (25/2011); *We've never seen such horror*, Human Rights Watch (juni 2011).

⁷⁰ *We've never seen such horror*, Human Rights Watch (juni 2011).

⁷¹ *Syrian soldier ordered to fire on peaceful protesters*, Amnesty International (9 juni 2011).

⁷² *Military defections expose cracks in Syrian army*, Reuters (29 juni 2011); *Syria: Defectors describe orders to shoot unarmed protesters*, Human Rights Watch (9 juli 2011).

⁷³ *Military defections expose cracks in Syrian army*, Reuters (29 juni 2011).

communicatie, grootscheepse razzia's en het gebruik van bruto geweld en gewelddadige repressie tegen de burgerbevolking in het algemeen en tegen betogers in het bijzonder, bleven de betogingen doorgaan.⁷⁴

Naar verluidt zouden diverse leden van de Baath- partij hun lidmaatschap hebben opgezegd in verband met het optreden van het leger en de veiligheidsdiensten tegen ongewapende demonstranten.⁷⁵

Bewoners van de zuidelijke stad Dara'a stelden op 17 mei 2011 massagraven te hebben ontdekt met daarin talrijke lichamen.⁷⁶ De autoriteiten deden de vondst af als propaganda.⁷⁷

Als gevolg van onlusten in Syrische steden en dorpen ten noorden van Libanon zouden begin juni 2011 ongeveer 2.000 vluchtelingen uit Noord-West Syrië in het noorden van Libanon de grens zijn overgestoken.⁷⁸ In de loop van de maand juni nam de vluchtelingenstroom geleidelijk weer af. Met name vrouwen en kinderen keerden weer terug naar Syrië. De Syrische vluchtelingen konden in Libanon goed worden opgevangen. Alle vluchtelingen werden bezocht door de Libanese *High Relief Commission* (HRC) en lokale ngo's. Zij identificeerden personen met specifieke noden (gezondheidsproblemen, psycho-sociale zorgen en/of additionele materiële behoeften), spoorden mensen op met beschermingsproblemen, controleerden of alle materiële hulp de juiste bestemming bereikte, en gaven voorlichting. Er waren bevestigde gevallen van gewonde Syriërs die medische zorg kregen, maar daarnaast vanwege illegale grensoverschrijding werden gearresteerd. UNHCR trachtte de lokale Libanese autoriteiten ervan te overtuigen dat de asielverzoeken rechtmatig waren en dat niemand gearresteerd kon worden, wanneer hij/zij om asiel verzocht.⁷⁹ Volgens het UNHCR kantoor in Beiroet zouden er in september 2011 3.789 Syrische vluchtelingen in Libanon zijn, van wie de meesten door lokale gemeenschappen worden opgevangen.⁸⁰

Regelmatig steken Syrische speciale eenheden de grens met Libanon over voor operaties op Libanees grensgebied in verband met het tegengaan van wapensmokkel van Libanon naar Syrië en om te voorkomen dat belangrijke leden van de oppositie en gedeserteerde Syrische militairen naar Libanon vluchten.⁸¹ Opvallend daarbij is de afwezigheid van het Libanese leger. Bij een operatie van het Syrische leger op Libanees grondgebied kwam een in Libanon wonende landbouwer met de Syrische nationaliteit (Ali Al-Khatib) om het leven.

⁷⁴ *Syrian military assault against protesters must end*, Amnesty International (25 april 2011); *Syria: Rein in security forces after violent crackdown*, Amnesty International (14 april 2011).

⁷⁵ *Leden Baath Partij in Syrië stappen op uit protest*, Volkskrant (29 april 2011).

⁷⁶ *Mass grave uncovered in Syria*, International Federation for Human Rights (17 mei 2011); *Investigation urged into Syrian mass grave reports*, Amnesty International (17 mei 2011).

⁷⁷ *Nieuwe sancties tegen Syrië in de maak*, Volkskrant (18 mei 2011).

⁷⁸ *Syrian Arab Republic; civilians flee within and from Syria*; Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) (6 mei 2011). Syrische veiligheidstroepen begonnen op 14 mei 2011 in de westelijke stad Tel Kelakh nabij de grens met Libanon protesten tegen het bewind van president Assad de kop in te drukken. Tientallen mannelijke inwoners van de stad, onder wie mannen van boven de 60 jaar en jongens jonger dan 18 jaar zouden zijn opgepakt. Volgens verklaringen aan Amnesty International werd het merendeel van de gevangenen gemarteld. Volgens Amnesty International zitten er nog altijd mensen vast, die in mei waren aangehouden. (ANP/Reuters (6 juli 2011)).

⁷⁹ *UNHCR working with Lebanon to help people fleeing Syria*, UN High Commissioner for Refugees (20 mei 2011); *Lebanon: Stop detaining Syrian refugees*, Human Rights Watch (20 mei 2011); *Middle East: Tough conditions for Syrians in Lebanon, Turkey*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (4 juli 2011).

⁸⁰ *Civil war becoming a real danger in Syria*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (26 september 2011); <http://www.nowlebanon.com>.

⁸¹ *Arms smugglers thrive on Syrian uprising*, Reuters (25 november 2011).

2.3.1.2 Syrische oppositie

De Syrische oppositie bestaat uit verschillende groepen met diverse achtergrond, die uiteenlopende doelstellingen nastreven.⁸² Er bestaat een overlap tussen verschillende oppositiegroepen, waardoor zij niet als afgebakende groepen kunnen worden beschouwd.

Een belangrijke oppositiegroepering wordt gevormd door de ondertekenaars van de *Damascus Declaration for Democratic Change* (DDDC) uit 2005, een platform voor Syrische oppositiepartijen met een democratische organisatiestructuur. De DDDC streefde democratisering en politieke verandering na. Twaalf leiders van de DDDC werden in december 2007 gearresteerd en eind oktober 2008 tot 2,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Nog steeds zit een aantal van de leiders van de DDDC vast. Vanwege psychische en fysieke schade, hen deels toegebracht in de gevangenis, en voortdurende intimidatie door de veiligheidsdiensten, hebben veel vrijgelaten leiders van de DDDC zich terughoudend opgesteld tot de gebeurtenissen in de regio begin 2011. Toen werden de leden van de DDDC weer actiever en gaven verschillende verklaringen uit over de demonstraties in Syrië. De oppositiegroepering vertegenwoordigt echter een intellectuele elite (wat leeftijd betreft veelal 60+) die relatief weinig contact heeft met de gewone burger. Tussen de partijen die zijn aangesloten bij de DDDC, bestaan ook belangrijke verschillen van inzichten over de na te streven doelstellingen, bijvoorbeeld over de mate van democratisering in Syrië, waarbij Koerden grotere vrijheden nastreven dan de meeste aangesloten Arabische partijen.

Een andere oppositiegroepering die qua aanhang deels overlapt met de leden van de DDDC, wordt gevormd door hoogopgeleide mensenrechtenverdedigers, veelal advocaten en journalisten. Zij zijn vaak als gevolg van de beperkingen en het onrecht waar zij in hun werk mee te maken krijgen, activist geworden en zetten zich in voor bevordering van mensenrechten, eerlijke rechtsgang en democratisering. Deze groep regimecritici is gemiddeld jonger (30-45 jaar) dan de leden van de DDDC. Zowel binnen de DDDC als binnen de groep mensenrechtenverdedigers zijn de meeste etnische en religieuze denominaties van de Syrische maatschappij vertegenwoordigd.

De Koerden vormen ook een belangrijke oppositiegroep, hoewel zij onderling verdeeld zijn wat betreft de mate van het nastreven van vrijheid, democratisering en autonomie. Thans bestaan in Syrië elf verschillende Koerdische politieke partijen, waarvan een aantal door het regime in het leven is geroepen om dit omvangrijke oppositieblok te verdelen. Een aantal Koerdische partijen heeft zich aangesloten bij de DDDC en een aantal Koerdische advocaten en journalisten behoort tot de groep mensenrechtenverdedigers. Binnen de Koerdische partijen bestaan ook verschillende opvattingen over deelname aan demonstraties. De oude garde Koerdische leiders heeft aangegeven pas aan demonstraties deel te nemen als een kritische massa van demonstrerende Arabieren is bereikt. Op die manier willen zij voorkomen dat de Koerden, zoals gebeurde tijdens de Koerdische opstand in het noordoosten van Syrië in 2004, opnieuw de negatieve consequenties van een door het regime neergeslagen opstand moeten incasseren. De jongere en meer activistische Koerden willen het momentum dat thans in Syrië bestaat, echter niet voorbij laten gaan en demonstreren wel mee, zoals in de steden Qamisli, Amuda en Hassakeh.

De Moslimbroederschap (MB) in Syrië, waarvan de secretaris-generaal Riad Al-Shaqfa zich in ballingschap in Jemen ophoudt, is een andere belangrijke

⁸² Zie ook *Syrian President Assad's emboldened opponents*, Reuters (12 april 2011).

oppositiegroep die onder het bewind van president Hafez Al-Assad begin jaren tachtig van de vorige eeuw voor een groot deel is uitgeroeid of gearresteerd. Deze oppositiegroep lijkt vooralsnog een tamelijk laag profiel aan te houden in de demonstraties in Syrië, omdat leden van de MB op basis van decreet 49/1980 de doodstraf kunnen krijgen. Volgens mensenrechtenadvocaten nemen zij wel deel aan de demonstraties. Tussen de MB en de groep mensenrechtenverdedigers bestaan verbanden ofwel omdat sommige mensenrechtenverdedigers sympathieën hebben voor de MB, ofwel omdat zij als advocaat werken voor een groep islamisten in de gevangenis.

Onder de Syriërs die (in ballingschap) in het buitenland wonen, bevinden zich vertegenwoordigers van alle oppositiegroeperingen. Er bestaan verbanden tussen deze groep en de oppositiegroepen in Syrië, maar het is tot dusverre onduidelijk hoe belangrijk de rol en invloed is van de Syrische oppositie in het buitenland. Onder de Syriërs in het buitenland bevinden zich vanzelfsprekend ook aanhangers van het regime.

Over de oppositie die voortkomt uit de salafistische beweging is vooralsnog weinig bekend, al gaan er geruchten dat deze radicale islamitische stroming actief was bij demonstraties in de stad Banyas.

Belangrijke Syrische oppositiegroeperingen bleken op 2 oktober 2011 in Istanboel bereid zich aan te sluiten bij een zomer 2011 gevormde *Syrische Nationale Raad* (SNC). Bij die gelegenheid las professor Bourhan Ghalioun - geflankeerd door islamisten (waaronder de leider van de Syrische Moslim Broederschap Mohammed Riad Al-Shaqfa), christelijke en Koerdische politici, alsmede Samir Nashar, lid van de *Damascus Declaration for Democratic Change* (DDDC), een verklaring voor, waarbij een grote mate van eenheid ten toon werd gespreid.⁸³ Op 10 oktober 2011 verwelkomde de EU de vorming van de SNC, maar ging niet zover de Raad ook formeel te erkennen. Tot nog toe heeft alleen Libië de Raad erkend.

In een verklaring van 25 oktober 2011 spreekt de Raad⁸⁴ over geschikte voorwaarden om te komen tot een vreedzame overdracht van de macht. De voorwaarden luiden:

1. *Provision of immediate protection to civilians from intentional killings in accordance with international law;*
2. *immediate stop to violence; withdrawal of the army and security forces from all cities and villages, and dissolving the shabiha militias;*
3. *release of all political prisoners and those arrested in connection with the civil unrest, clarifying the fate of missing persons and handing over the bodies of martyrs to their families;*
4. *entrance of Arab and international observers and human rights bodies with the purpose of fact-finding and documenting the truth;*
5. *entrance of independent Arab and international media to cover the facts of events in Syria.*

⁸³ Reuters (2 oktober 2011).

⁸⁴ De met name door Turkije gesteunde 230-koppige Syrische Nationale Raad (SNC) is thans vooral een samenwerkingsverband van zeven oppositiegroepen en vertegenwoordigt de Moslimbroederschap, liberalen, dissidenten van de oude garde en jongeren die bij de demonstraties betrokken waren. Koerdische partijen, maar ook christenen en alawieten zouden minder goed in de SNC vertegenwoordigd zijn. Naast de vooral uit in het buitenland levende Syrische oppositieleiden (de zogenaamde *expats*) bestaande SNC, hebben dissidenten binnen Syrië hun eigen groepjes gevormd (*Local Coordination Committees*) die op straatniveau de demonstraties organiseren. Een groep die vanuit Damascus opereert, is het *National Coordination Committee* (NCC) van Hassan Abdel-Azeem, die in tegenstelling tot de SNC de mogelijkheid tot dialoog met president Assad over hervormingen openhoudt. (zie ook *Oppositie Syrië mist eendracht*, Volkskrant (17 november 2011).

Op 20 november 2011 presenteerde de SNC een politiek programma met als doel *to build a democratic, pluralistic, and civil state [.....] based on the principles of equal citizenship with separation of powers [.....], the rule of law and the protection and guarantee of the rights of minorities*. Nadat het regime door middel van vreedzaam protest ten val is gebracht, moet een programma van nationale verzoening worden uitgevoerd. Een interim-regering zal binnen een jaar na de val van Assad verkiezingen organiseren voor een *founding assembly*, die de grondwet zal herschrijven, die per referendum moet worden aangenomen. Dan zullen binnen zes maanden parlementsverkiezingen worden georganiseerd.

2.3.1.3 Afschaffing wet op de noodtoestand

In reactie op de eisen van de demonstranten voor hervormingen schafte de president op 21 april 2011 per decreet nr. 161 de wet op de Noodtoestand af, alsook het *State Supreme Security Court (SSSC)* (decreet nr.53) en bood de garantie van het recht op vreedzame demonstraties (decreet nr. 53).⁸⁵ Daarnaast werd aangekondigd dat hervormingen zouden worden doorgevoerd met betrekking tot de wet op de Politieke Partijen⁸⁶ en de Mediawet⁸⁷, en op het gebied van corruptiebestrijding. Ook zou een eind worden gemaakt aan arbitraire detenties en zou een onmiddellijke verhoging van de ambtenarensalarissen plaatsvinden. Het parlement zou bovendien overwegen artikel 8 van de Grondwet te amenderen, waarin de Baath-partij als *leading party in the society and the state* wordt gedefinieerd en the National Progressive Front als *the only framework for legal political party participation for citizens*. Amendering van artikel 8 van de Grondwet zou het bestaan van meerdere (legale) politieke partijen in Syrië mogelijk moeten maken.

Er bestaat nog geen duidelijkheid over de precieze juridische gevolgen van de afschaffing van de wet op de Noodtoestand. In de praktijk is tot op heden geen sprake van implementatie van de afschaffing van de noodtoestand.⁸⁸ De repressie door het regime via haar inlichtingendiensten en de politie is in algemene zin sinds het besluit tot afschaffing van de wet toegenomen. Veel (het precieze aantal is onbekend) mensen worden arbitrair gedetineerd of verdwijnen. Verder kan nog niet worden bevestigd dat het SSSC ook daadwerkelijk is gesloten.⁸⁹

In de praktijk is gebleken dat mensen geen toestemming krijgen om op vreedzame wijze te demonstreren, hoewel de president per decreet een wet daartoe heeft aangenomen. Als zij toch deelnemen aan demonstraties, lopen zij het risico gearresteerd en vervolgd te worden. Er zijn voorbeelden bekend van activisten die dit is overkomen en die na detentie in één van de afdelingen van de verschillende veiligheidsdiensten (staatsveiligheid (*Amn Al-Dawla*), politieke veiligheid (*Amn Al-Siyasi*), militaire veiligheid (*Amn Al-Askari*) en *Palestine Branch of Military Intelligence*)) via een zitting bij de onderzoeksrechter van het Strafhof werden

⁸⁵ *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Syria; overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

⁸⁶ Presidentieel decreet nr.100 van 3 augustus 2011.

⁸⁷ Presidentieel decreet nr. 108/2011.

⁸⁸ *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

⁸⁹ *Despite the abolition of the Supreme State Security Court in April 2011, military courts continue to operate in clear violation of the right to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal*, UN Human Rights Council, *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011).

overgebracht naar de Adra gevangenis nabij Damascus of soms (op borgtocht) werden vrijgelaten.⁹⁰

Het regime geeft geen duidelijke juridische rechtvaardiging voor het inzetten van legereenheden tegen demonstranten, behalve dat het refereert aan acties tegen aanstichters van de onrust zoals salafisten, terroristen, gewapende bendes en criminelen, die nodig zijn om veiligheid en stabiliteit voor de burgers te garanderen.⁹¹

Tot op heden is er voor zover bekend nog geen sprake van nieuw in het leven geroepen speciale rechtbanken. De meeste mensen worden ofwel voorgeleid aan de strafrechter of worden na verblijf (met bijbehorende slechte behandeling) naar huis gestuurd. Daarbij is geen sprake van een juridische vervolging. Tegelijkertijd met de afschaffing van de noodtoestand heeft een amendement van de Strafwet plaatsgevonden op basis waarvan burgers thans tot zestig dagen incommunicado door de veiligheidsdiensten kunnen worden vastgehouden.

2.3.1.4 Internationaal isolement

Als gevolg van de interne crisis is het internationale isolement van Syrië aanzienlijk.

De Veiligheidsraad van de VN veroordeelde op 3 augustus 2011 in een voorzitterschapsverklaring het geweld tegen de Syrische bevolking. Over een resolutie met sancties kon echter geen overeenstemming worden bereikt.⁹² De VN-Mensenrechtenraad veroordeelde het optreden van Syrië en riep op tot een fact-finding-missie van het Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten.⁹³ Van een Syrische kandidatuur voor de VN-Mensenrechtenraad werd afgezien.⁹⁴ Over een steeds verder afgezwakte concept resolutie van de VN Veiligheidsraad over de situatie in Syrië werd op 5 oktober 2011 in de VN Veiligheidsraad een veto uitgesproken door China en Rusland, die daar van begin af aan al mee dreigden. Beide landen waren van mening dat bemoeienis van de VN Veiligheidsraad van uit het principe van non-interventie niet wenselijk was. Op 22 november 2011 nam de Derde Commissie (mensenrechten) van de Algemene Vergadering van de VN met grote meerderheid⁹⁵ een resolutie aan, waarin *the committee strongly condemns the continued grave and systematic human rights violations by the Syrian authorities, such as arbitrary executions, excessive use of force and the persecution and killing of protesters and human rights defenders*. In de resolutie werd dringend verzocht terstond een einde te maken aan *arbitrary detention, enforced disappearances, torture and ill-treatment of detainees, including*

⁹⁰ *Syria: Rampant torture of protesters*, Human Rights Watch (15 april 2011); *Syria: Hundreds of prisoners released in Syria*, Amnesty International (15 juni 2011).

⁹¹ *Syria claims to have disrupted terrorist group responsible for protests*, Jamestown Foundation (22 april 2011); *Popular protest in North Africa and the Middle East (VI): the Syrian People's Republic slow-motion revolution*, International Crisis Group (6 juli 2011).

⁹² Trouw (4 augustus 2011).

⁹³ Zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Ormel (CDA) over eerdere toezeggingen ten aanzien van Syrië van 17 mei 2011, alsmede het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Pechtold (D66) over het Nederlands optreden ten aanzien van de huidige situatie in Syrië van 17 mei 2011; *UN: Syria should heed call to end violence*, Human Rights Watch (30 april 2011). *The Syria Arab Republic: a situation that demands action by the Human Rights Council*, Amnesty International (28 april 2011).

⁹⁴ *Written statement submitted by the United Nations Watch, an international coalition to prevent the Syria Arab Republic's election to the UN Human Rights Council* (28 april 2011).

⁹⁵ 122 landen stemden voor de resolutie, 13 landen (waaronder Iran, Noord-Korea, Belarus, Nicaragua, Venezuela en Vietnam) stemden tegen en 41 landen (waaronder China en Rusland) onthielden zich van stemmen. Volgens Syrië heeft de door het VK, Frankrijk en Duitsland opgestelde resolutie geen enkele betekenis.

children.⁹⁶ Vanwege de escalatie van geweld tegen de bevolking legden de VS het Syrische regime sancties op.⁹⁷ Deze sancties behelsden een bevrozing van de Amerikaanse tegoeden van de Syrische president en van zes hoge Syrische functionarissen. Ook werd het voor Amerikanen verboden met deze laatste personen (onder andere de vice-president, de premier, de minister van Binnenlandse Zaken en het hoofd van de militaire inlichtingendienst) zaken te doen.⁹⁸ Daarnaast besloten de VS in augustus 2011 tot een olie-embargo en een handelsverbod. Op 30 augustus 2011 bevroor de VS de financiële tegoeden van de Syrische minister van Buitenlandse Zaken (Walid Al-Moualem), van Bouthaina Shaaban, politiek adviseur en woordvoerder van de Syrische president, alsmede van de Syrische ambassadeur in Libanon (Ali Abdul Karim Ali).⁹⁹

De Europese Unie stelde een wapenembargo tegen Syrië in en een verbod op de uitvoer van goederen.¹⁰⁰ In haar verklaring van 29 april jl. kondigde de EU Hoge Vertegenwoordiger (HV) Catherine Ashton aan dat de EU het proces naar het Associatie-Akkoord opschoortte en het hulpprogramma tegen het licht zou houden. In haar verklaring van 9 mei jl. kondigde de HV voorts aan dat besloten was tot het instellen van een bevrozing van tegoeden en een reisverbod tegen 13 personen die verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor het gewelddadig optreden van de autoriteiten tegen demonstranten, onder wie Maher Al-Assad, Ali Mamlouk (chef algemene inlichtingendienst) en Mohammad Ibrahim Al-Chaar (minister van Binnenlandse Zaken).¹⁰¹ Op 24 juni 2011 kondigde de EU nieuwe sancties aan tegen Syrische instellingen, zoals *Bena Properties*, *Al-Mashreq Investment Fund*, *Hamsho International Group* en *Military Housing Establishment*. Deze nieuwe sancties golden ook tegen drie commandanten van de Iraanse Revolutionaire Garde (generaal-majoor Qasem Soleimani, brigade-generaal Mohammad Ali Jafari en Hossein Taeb).¹⁰² Op 23 augustus 2011 kondigde de EU nieuwe sancties aan tegen het Syrische regime. Zo werden vijftien hooggeplaatste Syriërs en vijf Syrische instellingen toegevoegd aan de zwarte lijst. Hun tegoeden werden bevroren. Ook mogen zij Europa niet in. Op de zwarte lijst stonden al 35 Syrische hoogwaardigheidsbekleders, onder wie president Assad zelf, en vier instanties. Op 23 september 2011 breidde de Europese Commissie de oliesancties tegen Syrië uit. Sinds begin september 2011 mocht het land geen olieproducten meer uitvoeren naar de landen van de Europese Unie. Daarbij kwam nog de maatregel dat investeren in de Syrische olie-industrie aan banden werd gelegd. Twee Syriërs en zes Syrische bedrijven werden nog extra aan de zwarte lijst toegevoegd. Ook werd het verstrekken van bankbiljetten aan de Syrische centrale bank verboden.¹⁰³ Op 14 november 2011 werd door de EU aan nog eens achttien leden van het Syrische regime een reisverbod naar Europa opgelegd; hun financiële tegoeden in Europa werden bevroren. Leningen en technische bijstand voor projecten aan Syrië door de

⁹⁶ *UN assembly panel condemns Syria over crackdown*, Reuters (22 november 2011).

⁹⁷ *Unrest in Syria and U.S. sanctions against the Assad regime*, US Congressional Research Service (22 september 2011).

⁹⁸ *VS leggen regime van Al-Assad sancties op*, Volkskrant (19 mei 2011); *Syria: Issues for the 112th Congress and Background on U.S. sanctions*, US Congressional Research Service (28 april 2011).

⁹⁹ Reuters (30 augustus 2011).

¹⁰⁰ Zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken inzake uitbreiding van de sancties tegen het Syrische regime van 2 september 2011.

¹⁰¹ Besluit 2011/273/GBVB van de Raad van 9 mei 2011 betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië, (Publicatieblad van de Europese Unie L 121/11, van 10 mei 2011).

¹⁰² *EU names Iranian Guard commanders in Syria sanctions*, Reuters (24 juni 2011); *Special Commentary: Iranian reaction to the Great Syrian Revolt*, Jamestown Foundation (22 april 2011); zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van de leden Kortenoeven en De Roon (PVV) over de Iraanse rol bij het geweld tegen burgers in Syrië van 8 september 2011.

¹⁰³ ANP (23 september 2011); zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Pechtold (D66) over een olie-embargo tegen Syrië van 12 september 2011.

Europese Investeringsbank (EIB) werden gestopt. Ook werd het verboden om contracten voor olie en olieproducten met Syrië af te sluiten.¹⁰⁴

Op 1 december 2011 nam de EU opnieuw een uitbreiding van het sanctiepakket aan. Twaalf nieuwe personen, waaronder de ministers van Economische Zaken en van Financiën, en elf bedrijven, waaronder de *General Petroleum Company* en *Sytrol* werden aan de lijst toegevoegd. Ook werd er een verbod ingesteld op het leveren van technologie en software voor het monitoren van internet-activiteiten en mobiele telefonie, alsmede een verbod op het leveren van *key equipment* ten behoeve van de olie- en gassector, een verbod op investeringen in de electriciteitssector, een verbod op het verstrekken van subsidies en leningen en het handelen in Syrische staatsobligaties of de Syrische financiële sector. Daarnaast werd een verbod ingesteld op het openen van nieuwe bankfilialen of nieuwe bankrekeningen in Syrië vanuit de EU en vice versa, en een verbod op het aanbieden van verzekeringen aan de Syrische overheid of gelieerde entiteiten.

De verhouding met het buurland Turkije¹⁰⁵ lijkt te verslechteren.¹⁰⁶ Op 30 november 2011 bevroor Turkije alle Syrische financiële tegoeden en een samenwerkingsakkoord tussen beide landen. Ook werden alle financiële transacties met Syrië opgeschort en alle wapenleveranties gestaakt.¹⁰⁷ Turkije biedt bescherming aan kolonel Riad Al-As'aad, de tot nu toe in rang hoogste officier die uit het Syrische leger is gedeserteerd en die aan het hoofd staat van het Vrije Syrische Leger.¹⁰⁸ Alleen van Iran lijkt nog economische, financiële en militaire steun te verwachten.¹⁰⁹

2.3.2 Verdere ontwikkelingen

2.3.2.1 Onlusten (juni 2011 – eind november 2011)

De ongeregeldheden die in maart 2011 in de zuidelijke stad Dara'a begonnen, verspreidden zich naar de kustplaatsen Banyas en Latakia en vervolgens naar de grote steden Homs en Hama, om uiteindelijk de plaats Deir Az Zor aan de Iraakse grens te bereiken. Begin juni 2011 ontstond onrust in de dichtbevolkte provincie Idlib nabij de stad Aleppo, die leidde tot moord onder onduidelijke omstandigheden van regeringsgetrouw veiligheidspersoneel in de plaats Jisr As-Shughur.¹¹⁰ In reactie hierop traden de autoriteiten hardhandig op met tanks, artillerie en gevechtshelikopters. Veel mensen sloegen op de vlucht en zochten hun heil over de grens in buurland Turkije.¹¹¹ Er zouden enkele duizenden Syrische vluchtelingen in

¹⁰⁴ ANP (14 november 2011).

¹⁰⁵ In verband met een aanval op 21 november 2011 door gewapende mannen, mogelijk Syrische militairen, op een konvooi Turkse bussen die pelgrims vervoerden van Saoedi-Arabië naar Syrië, riep Turkije Turkse pelgrims op niet over land door Syrië te reizen (*Gunmen attack Turkish buses in Syria, 2 wounded*, Reuters (21 november 2011); *Turkey warns pilgrims against travel through Syria*, Reuters (23 november 2011)).

¹⁰⁶ *Fears of Syrian spillover to Lebanon*, Institute for War and Peace Reporting (23 mei 2011); *Syrian uprising test Turkey's Middle East policy*, Jamestown Foundation (10 mei 2011).

¹⁰⁷ *Syria hit with Turkey sanctions, army losses mount*, Reuters (30 november 2011); *Turkey slaps sanctions on Syria, may consider more*, Reuters (30 november 2011).

¹⁰⁸ *Dissident Syrian colonel flees to Turkey*, Reuters (4 oktober 2011); *Turkey takes sides on Syria, faces new risks/War is only option to topple Syrian leader*, Reuters (7 oktober 2011).

¹⁰⁹ *Syria/Iran: Alliance aids Syrian regime's survival*, Oxford Analytica (17 augustus 2011).

¹¹⁰ Jisr Al-Shughur is een stad met circa 50.000 inwoners in de provincie Idlib, nabij de Turkse grens, waar volgens de Syrische staatsmedia op 4 en 5 juni 2011 eerst 120 en later 72 veiligheidsfunctionarissen in een hinderlaag door opstandelingen en terroristen zijn gedood.

¹¹¹ *Killing of civilians and humanitarian crisis on Syrian Turkish border*, Reuters (17 juni 2011); *Middle East: Tough conditions for Syrians in Lebanon, Turkey*; Integrated Regional Information Networks (IRIN) (4 juli 2011).

de Turkse provincie Hatay (Iskenderun) in tentenkampen zitten.¹¹² Langs de grens met Turkije zouden nog eens duizenden mensen bivakkeren, die het geweld in Syrië zijn ontvlucht.¹¹³

Volgens Syrische mensenrechtenactivisten kwamen tot eind juni 2011 meer dan 1.400 burgers om het leven;¹¹⁴ daarnaast zouden ook talrijke slachtoffers zijn gevallen onder leger, politie en veiligheidsdiensten, onder meer door eigen vuur vanwege het weigeren te schieten op burgers. Syrische autoriteiten hielden het aantal doden bij leger en veiligheidsdiensten tot eind juni 2011 op meer dan 500 personen.¹¹⁵ Volgens de Syrische mensenrechtenorganisatie *Sawasiah* van mensenrechtenadvocaat Mohannad Al-Hassani waren in het gehele land sinds maart 2011 tot eind juni 2011 meer dan 12.000 mensen gearresteerd.¹¹⁶

Ook in juli 2011 bleven er verspreid over steden in het gehele land op grote schaal demonstraties plaatsvinden. Het aantal dodelijke slachtoffers bleef daarbij gering, mede door een terughoudend optreden van de veiligheidsdiensten, maar ook doordat bepaalde steden of delen daarvan werden gecontroleerd door de bevolking zelf, zoals in delen van Homs en Hama. Er vonden in de grote steden Damascus, Aleppo en Homs op ongekend grote schaal arrestaties plaats, meestal in de vorm van razzia's gedurende de late avond en nacht. De inzet van de autoriteiten was daarbij om de situatie aan de vooravond van ramadan op 1 augustus 2011 zoveel mogelijk onder controle te krijgen.¹¹⁷

Op 31 juli 2011 viel het leger met tanks op vier verschillende plaatsen de stad Hama binnen en zou volgens omstanders met machinegeweren willekeurig op omstanders hebben geschoten. Ook sluipschutters waren daarbij actief. Volgens activisten en ziekenhuisbronnen zouden minstens 97 mensen om het leven zijn gekomen. Ook in andere Syrische steden zoals Deir Az Zor voerde het leger zijn acties op. De leider van de meer dan een miljoen leden tellende Baqqara stam, sjeik Nawaf Al-Bashir, die in (de omgeving van) Deir Az Zor woonde, werd opgepakt. Hij had opgeroepen tot vreedzaam verzet in Deir Az Zor. Bekend is dat zich onder zijn aanhangers veel wapens bevinden.

Protestgroepen kondigden aan de demonstraties tijdens de vastenmaand uit te breiden en dagelijks te protesteren.¹¹⁸ Midden augustus 2011 werden militaire operaties uitgevoerd in de havenstad Latakia,¹¹⁹ waar het de afgelopen tijd veelvuldig tot grote demonstraties tegen het bewind van president Assad was gekomen. Duizenden Palestijnse vluchtelingen moesten vluchten, toen hun kamp bij deze stad onder vuur kwam te liggen.¹²⁰ Een onbekend aantal vluchtelingen uit Latakia zou in het noordwesten naar de grens met Turkije zijn gevlucht.¹²¹ Inmiddels is het merendeel van hen weer naar huis teruggekeerd.¹²² Volgens het UNHCR

¹¹² *Syria: Reform pledge will not ease pressure on regime*, Oxford Analytica (20 juni 2011); Reuters (31 augustus 2011); *One son in Syrian jail, one hiding, father flees to Turkey*, Reuters (7 oktober 2011).

¹¹³ AFP/ANP (28 juni 2011).

¹¹⁴ Zie ook *Fears for Syrian child protesters amid fresh reports of deaths*, Amnesty International (10 juni 2011).

¹¹⁵ Reuters (29 juni 2011); *India: Speak up for Syrians*, Human Rights Watch (20 juni 2011).

¹¹⁶ Reuters (29 juni 2011); *India: Speak up for Syrians*, Human Rights Watch (20 juni 2011). Dit aantal is inmiddels bijgesteld tot meer dan 30.000 personen. Velen van hen zouden ondergebracht zijn in scholen en voetbalvelden, die omgebouwd zijn tot detentiecentra, Reuters (6 oktober 2011).

¹¹⁷ *Syria: Regime to hold firm against growing pressure*, Oxford Analytica (2 augustus 2011).

¹¹⁸ ANP/DPA/Reuters (1 augustus 2011).

¹¹⁹ De stad Latakia is van bijzondere betekenis voor de Syrische president die afkomstig is uit een dorp ten zuidoosten van deze stad, waar ook zijn voorganger en vader begraven ligt. Ook heeft de Assad familie en clientèle de haven en de inkomsten daaruit in handen (Reuters, 18 augustus 2011).

¹²⁰ Reuters (13 en 14 augustus 2011); NRC Handelsblad (16 augustus 2011).

¹²¹ Reuters (18 augustus 2011).

¹²² *Syria: Escalating repression displaces civilians including Palestinian refugees*, Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) (26 augustus 2011).

kantoor in Ankara zijn er thans 7.553 Syrische vluchtelingen in Turkije.¹²³ Het aantal Syrische vluchtelingen in Jordanië bedraagt volgens het UNHCR kantoor in Amman sinds maart 2011 522 personen.¹²⁴

Op 17 augustus 2011 liet president Assad aan de secretaris-generaal van de VN weten dat de militaire operatie tegen demonstranten was gestaakt.¹²⁵ Syrische activisten meldden daarentegen nog diverse aanvallen van het leger in Deir Al-Zor, Latakia en Hama. Als protest tegen de onderdrukking van demonstraties legde de procureur-generaal van Hama, rechter Adnan Mohammed Al-Bakkour, op 1 september 2011 zijn functie neer.¹²⁶

De Arabische Liga, Egypte, Qatar en Koeweit uitten in augustus 2011 hun zorgen over de situatie in Syrië; Saoedi-Arabië, Koeweit en Bahrein riepen hun ambassadeurs voor consultaties uit Damascus terug.

De leden van de Arabische Liga konden het op 16 oktober 2011 in Cairo onderling niet eens worden over een schorsing van Syrië.¹²⁷ Voor een besluit tot schorsing was de steun van tweederde van de 22 lidstaten nodig. Zes landen in het Golfgebied, waaronder Saoedi-Arabië, die hadden voorgesteld Syrië het lidmaatschap van de Liga te ontnemen, zolang het land het geweld tegen demonstranten niet beëindigde, wisten onvoldoende steun van de overige leden van de Liga te verwerven.

Na afloop van het overleg kreeg Syrië echter een ultimatum. Het regime van president Assad moest binnen vijftien dagen een staakt-het-vuren afkondigen en een nationale dialoog beginnen met de oppositie. Ook zou de Liga een comité vormen, dat onder leiding van Qatar zou toezien op de situatie in Syrië.¹²⁸ Hoewel de Syrische autoriteiten op 2 november 2011 instemden met een bemiddelingsvoorstel van de Arabische Liga om alle militairen met tanks en pantservoertuigen uit de steden terug te trekken, alle politieke gevangenen vrij te laten en binnen twee weken een dialoog aan te gaan met de oppositie, werden nadien met name in de stad Homs talrijke burgers tijdens demonstraties door het leger doodgeschoten.¹²⁹

Op een spoedzitting op 12 november 2011 besloot de Arabische Liga Syrië vanaf 16 november 2011 als lid te schorsen, indien het Syrische regime het eerder genoemde bemiddelingsvoorstel van de Liga niet binnen drie dagen zou hebben uitgevoerd. Aanvallen van aanhangers van het Syrische regime op de ambassades van Saoedi

¹²³ *Civil war becoming a real danger in Syria*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (26 september 2011).

¹²⁴ *Civil war becoming a real danger in Syria*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (26 september 2011).

¹²⁵ Reuters (18, 19 augustus 2011).

¹²⁶ Reuters (31 augustus en 1 september 2011); *Senior Syrian official says he has defected*, Radio Free Europe/Radio Liberty (1 september 2011); *Unrest in Syria and U.S. sanctions against the Assad regime*, US Congressional Research Service (22 september 2011).

¹²⁷ Schorsing van een lid van de Arabische Liga komt zelden voor. Begin 2011 werd Libië geschorst vanwege het geweld dat het regime gebruikte om de opstand van burgers neer te slaan. Onlangs werd Libië weer toegelaten, nadat de Arabische landen de Nationale Overgangsraad hadden erkend als de nieuwe machthebbers in Libië. (Volkskrant (18 oktober 2011)

(Volkskrant (1 oktober 2011).

¹²⁹ *Verscheurd Syrië moet het zelf zien te rooien*, Volkskrant (7 november 2011); *Syrian forces kill 13 at start of Eid*, Reuters (6 november 2011); *Ooggetuigen melden nieuw geweld door regime-Assad – Tientallen doden in Homs door Syrische militairen*, Volkskrant (4 november 2011); *Niemand denkt dat Syrisch geweld nu ten einde is*, NRC Handelsblad (3 november 2011); zie ook *We live as in war – crackdown on protesters in the governorate of Homs*, Human Rights Watch (11 november 2011).

Arabië en Qatar, op de Turkse vertegenwoordigingen in Damascus, Aleppo en Latakia, en het Franse consulaat in Latakia volgden kort daarna.¹³⁰

Omdat Syrië niet inging met name op de eis van de Arabische Liga om 500 waarnemers van de Liga tot het land toe te laten, besloot de Liga op 27 november 2011 in Cairo om economische sancties tegen Syrië in te stellen. Zo werd hoge Syrische functionarissen de toegang tot Arabische staten ontzegd en werden hun financiële tegoeden bevroren. Vluchten van Arabische luchtvaartmaatschappijen naar Syrië werden stopgezet. Alle financiële transacties met de Syrische Centrale Bank en de Commercial Bank of Syria, eigendom van de Syrische overheid, werden opgeschort. Financiële transacties en handelsovereenkomsten met de Syrische overheid werden stopgezet.¹³¹ Alle banktegoeden van de Syrische overheid werden bevroren en de financiëring door Arabische landen van nieuwe projecten in Syrië werd stopgezet.

De buurlanden van Syrië, Irak en Libanon, onthielden zich van stemming over het instellen van economische sancties tegen Syrië en gaven aan de sancties niet te zullen implementeren.¹³²

De Organisatie van Islamitische Samenwerking (OIC) riep op 30 november 2011 Syrië op het gebruik van buitensporig geweld tegen zijn burgers onmiddellijk te staken, teneinde een dreigende buitenlandse interventie af te wenden.¹³³

Ondanks een verhoogde graad van gewelddadigheid bij onderdrukking door het veiligheidsapparaat werden in augustus, september, oktober en november 2011 de protesten voortgezet. Belangrijkste brandhaarden van onrust waren vooral de steden Homs¹³⁴, Hama, Idleb en Daraa, alsmede de rand van Damascus. Met name vreedzame activisten werden gearresteerd.¹³⁵ Er bestond vrees voor inzet van geweldsmiddelen en aanhoudingen door de autoriteiten op middelbare scholen en universiteiten.

Er is veel onduidelijkheid over het aantal deserties uit het Syrische leger; schattingen variëren van 1.000 tot 10.000 personen, vooral onder jongere (niet Alawi) militairen. Deserteurs zouden zich hebben geformeerd in eenheden van onbekende omvang (zoals de *Ali bin Abi Taleb* brigade), met name in het agrarische centrum van Syrië rond de stad Homs en in de noordwestelijke provincie Idlib. Zij zouden aanvallen uitvoeren tegen legerbussen en wegversperringen bemand door regeringsgetrouwe troepen.¹³⁶ In en rond de stad Rastan in centraal-Syrië, waar ten minste 1.000 deserteurs en gewapende stedelingen in september 2011 het hoofd moesten bieden aan aanvallen met tanks en helikopters door het Syrische leger, woedde hevige strijd. In verband met onhoudbaar vijandelijk vuur moest het ter plaatse uit deserteurs geformeerde *Khaled bin Al-Walid* Bataljon zich uit de stad terugtrekken.¹³⁷

¹³⁰ *Arabische Liga voert de druk op Syrië op*, Volkskrant (14 november 2011); *Arabische Liga schorst Syrië, druk op V-raad groeit*, NRC Handelsblad (14 november 2011); *Syria calls for Arab League meet to avert suspension*, Reuters (14 november 2011).

¹³¹ De toevoer van levensmiddelen of andere elementaire levensbehoeften van de Syrische bevolking wordt zo veel mogelijk ontzien.

¹³² *Arab sanctions tighten noose on Syria's Assad*, Reuters (28 november 2011); *Arab states cut commercial ties with Syria*, Reuters (27 november 2011); *Factbox-Arab league sanctions on Syria*, Reuters (27 november 2011).

¹³³ *Islamic body urges Syria to stop excessive force*, Reuters (30 november 2011).

¹³⁴ Zie ook *We live as in war – crackdown on protesters in the governorate of Homs*, Human Rights Watch (11 november 2011).

¹³⁵ *Syrian forces raid homes after week of bloodshed*, Reuters (11 september 2011); *Arrests and death threats silence Syrian activists*, Amnesty International (27 september 2011).

¹³⁶ *Syrian tanks shell anti-Assad fighters for 2nd day*, Reuters (28 september 2011); *Anti-Assad fighters defy odd in Syrian town*, Reuters (28 september 2011).

¹³⁷ Reuters (1 oktober 2011).

Op 29 juli 2011 kondigde een groep gewapende mannen onder leiding van kolonel Riyad al-As'ad de oprichting van het Vrije Syrische Leger aan. Deze zou bestaan uit deserteurs uit het leger. De precieze grootte van dit 'leger' is onbekend.¹³⁸ Deserteurs uit het Syrische leger zouden met machinegeweren en raketten (RPG's) in de nacht van dinsdag op woensdag 16 november 2011 een aanval hebben uitgevoerd op een complex van de Air Force Intelligence, even buiten Damascus. Dit zou de eerste grote aanval zijn op een belangrijk gebouw van de veiligheidsdiensten sinds het uitbreken van de protesten.¹³⁹ Volgens berichten zou een kantoor van de Baath-partij in Damascus met raketten zijn aangevallen. Het Vrije Syrische Leger zou de aanslag hebben opgeëist.¹⁴⁰ Het Vrije Syrische Leger heeft contact met de Syrische Nationale Raad (SNC), maar de SNC benadrukt dat het geen voorstander is van offensieve gewapende operaties.

Volgens de Syrische staatstelevisie heeft president Al-Assad de gouverneurs van twee opstandige gebieden vervangen. Het gaat om de gouverneurs van de provincie Idlib en van het platteland rond de hoofdstad Damascus. Sinds het begin van de onlusten in maart 2011 zijn al bijna de helft van de veertien gouverneurs in Syrië vervangen.¹⁴¹

2.3.2.2 Regeringsvoorstellen tot opzetten van nationale dialoog

Op 20 juni 2011 sprak president Assad op de Universiteit van Damascus voor een gehoor van studenten. Het was de derde keer dat de president in het openbaar sprak sinds het begin van de protesten in maart 2011. In zijn toespraak beloofde de president dat er een nationale dialoog zou plaatsvinden.¹⁴² Hij zinspeelde op een wijziging van de Grondwet, in het bijzonder van artikel 8. Dit artikel bepaalt sinds 1963 de leidende rol van de Baath-partij. Het beëindigen van de alleenheerschappij van de Baath-partij is een van de belangrijkste eisen van de demonstranten. De president benadrukte echter geen zaken te willen doen met saboteurs en gewapende groeperingen. Hij riep gevluchte Syriërs op terug te keren naar hun land. Volgens de president hoeven zij niet te vrezen voor vergelding: *Het leger is er alleen voor de veiligheid*. Na zijn speech braken er echter in verschillende steden betogingen uit, waarbij de president voor leugenaar werd uitgemaakt.

Op 10 juli 2011 opende vice-president Farouq Al-Shara in Damascus een tweedaagse conferentie die tot een nationale dialoog zou moeten leiden, waarbij onder andere naast de Baath-partij ook andere (onafhankelijke) politieke partijen zouden zijn toegestaan. De voornaamste oppositiepartijen boycotten de conferentie grotendeels. Zolang het veiligheidsapparaat en aanhangers van de president straffeloos hun gang konden gaan, waarbij onderdrukking werd gebruikt om demonstraties te stoppen en vreedzame politieke tegenstanders werden gearresteerd en neergeschoten, kon er volgens hen geen sprake zijn van een dialoog.¹⁴³

¹³⁸ *Free Syrian Army leader threatens strikes on Syrian military*, Jamestown Foundation (14 oktober 2011); *Syria army rebels fight from the shadows*, Reuters (23 november 2011).

¹³⁹ Reuters (17 en 18 november 2011); Trouw (17 november 2011); *Syrian army defectors hit intel complex*, Reuters (16 november 2011).

¹⁴⁰ Reuters (20 en 21 november 2011); Volkskrant (21 november 2011).

¹⁴¹ Volkskrant (24 oktober 2011); *Assad replaces governors in two Syrian provinces*, Reuters (23 oktober 2011).

¹⁴² Op 10 juli 2011 stonden besprekingen gepland tussen het Syrische bewind en de oppositie om te komen tot een raamwerk voor een nationale dialoog. In het licht van de voortgaande gewelddadige repressie en arrestaties wezen oppositieleiders het aanbod van het regime voor het houden van besprekingen kort daarvoor af.

¹⁴³ *Authorities want to turn page – vice-president*, Reuters (11 juli 2011); *Syrian opposition boycotts talks with government*, Reuters (10 juli 2011).

Op 25 juli 2011 maakte de regering een voorstel voor een nieuwe wet op de Politieke Partijen bekend. Het wetsvoorstel zou de oprichting van politieke partijen mogelijk moeten maken, op voorwaarde dat die niet gebaseerd zijn op religieuze of stammenverbanden en niet discrimineren op basis van etniciteit, geslacht of ras. Door een goedkeurend presidentieel decreet kon dit wetsvoorstel op 4 augustus 2011 in werking treden. Onduidelijk is of nog besloten wordt tot een grondwetswijziging. Indien namelijk de grondwettelijke dominantie van de Baath-partij (artikel 8 Grondwet) niet wordt afgeschaft, lijkt een meerpartijensysteem in Syrië inhoudsloos.¹⁴⁴

De Syrische regering nam tegelijkertijd een nieuwe Kieswet aan.¹⁴⁵ Daarin werd onder meer een commissie ingesteld voor het houden van verkiezingen en toe te zien op een eerlijk verloop daarvan.¹⁴⁶

2.3.2.3 Fact-finding missie OHCHR¹⁴⁷ inzake mensenrechtensituatie in Syrië – rapport

Op 29 april 2011 nam de VN Mensenrechtenraad resolutie A/HRC/RES/S-16/1 aan, waarbij een *Fact-Finding Mission for Syria* werd ingesteld, bestaande uit dertien leden onder leiding van de plaatsvervangend Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, mevrouw Kyung-wha Kang. De missie begon haar werkzaamheden op 23 mei 2011. Het rapport van de missie werd op 23 augustus 2011 gepresenteerd. Ondanks herhaaldelijk verzoek om medewerking en toegang tot Syrië werd geen reactie hierop van de Syrische autoriteiten ontvangen.¹⁴⁸

Volgens het rapport dat de periode van 15 maart tot 15 juli 2011 besloeg, werd tijdens het onderzoek bij het optreden van de autoriteiten tegen vreedzame demonstranten een vast patroon van mensenrechtenschendingen aangetroffen (variërend van moord, gedwongen/niet-vrijwillige verdwijningen, vrijheidsberoving, marteling (ook van kinderen) tot een - gelet op aangetroffen kogelwonden in het hoofd, borst en het bovenlichaam van de slachtoffers - vooropgezet beleid van shoot-to-kill tegen demonstranten met sluipschutters op daken van gebouwen), die wijdverspreide en/of systematische aanvallen tegen de burgerbevolking inhielden en die ingevolge artikel 7 van het Statuut van het Internationaal Strafhof gerekend zouden kunnen worden tot misdaden tegen de menselijkheid.¹⁴⁹

En marge van de presentatie van het rapport stelde de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, mevrouw Navi Pillay, dat er op basis van betrouwbare bronnen ter plaatse zeker 2700 mensen, waaronder minstens 100 kinderen in Syrië waren omgekomen door het gebruik van excessief geweld door militairen en veiligheidsdiensten.¹⁵⁰ In een latere verklaring van 14 oktober 2011 stelde VN dat er inmiddels meer dan 3.000 mensen waren omgekomen, waaronder 187 kinderen.¹⁵¹ Volgens de Syrische regering waren er sinds half maart 2011 ongeveer 1400

¹⁴⁴ AFP/ANP/Reuters (4 augustus 2011).

¹⁴⁵ Presidentieel decreet 101 van 3 augustus 2011.

¹⁴⁶ Reuters (juli 2011).

¹⁴⁷ *Office of the High Commissioner for Human Rights*.

¹⁴⁸ *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic, A/HRC/18/53 van 15 september 2011*.

¹⁴⁹ Syrië heeft het Statuut van het Internationaal Strafhof getekend, maar nog niet bekrachtigd, waardoor het Internationaal Strafhof geen jurisdictie heeft met betrekking tot Syrië. Wel kan de VN Veiligheidsraad in het bijzonder de mensenrechtensituatie in Syrië aanhangig maken bij het Internationaal Strafhof.

¹⁵⁰ ANP/Reuters (19 september 2011).

¹⁵¹ *UN urges world to protect civilians in Syria - UN says 3.000 killed, calls for civilian protection*, Reuters (14 oktober 2011).

mensen omgekomen, waarvan de ene helft politiepersoneel en de andere helft activisten.¹⁵²

De wereldwijde online-gemeenschap *Avaaz* en de met haar samenwerkende Syrische mensenrechtenorganisatie *Insan* stelden echter dat meer dan 5.300 mensen waren omgekomen.¹⁵³ Van de 2.404 mannelijke burgers die volgens *Avaaz* sinds maart 2011 tijdens ongeregelde heden waren omgekomen, zouden 159 personen (in gevangenschap) zijn doodgemarteld.¹⁵⁴ *Avaaz* zou over gedocumenteerde gegevens beschikken inzake de dood van 278 militairen, allen mannelijke dienstplichtigen van geregelde eenheden van het Syrische leger. Honderd van hen zouden zijn omgekomen door schotwonden in het bovenlichaam; drie van hen zouden zijn gewurgd; 94 lichamen vertoonden sporen van ernstige mishandeling. Volgens *Avaaz* zouden ten minste 148 kinderen zijn omgekomen, de meesten door schotwonden in het bovenlichaam; zestien kinderen zouden voor hun dood in gevangenschap ernstig zijn mishandeld.¹⁵⁵ *Amnesty International* heeft het gewelddadige overlijden van 2.121 personen, exclusief leden van de Syrische strijdkrachten, gedocumenteerd.¹⁵⁶

Op 23 augustus 2011 nam de VN-Mensenrechtenraad (MRR) tijdens een Speciale Zitting over Syrië een resolutie aan om op korte termijn een commissie af te vaardigen om onderzoek te doen naar schendingen van mensenrechten in Syrië sinds juli 2011.¹⁵⁷ Voor eind november 2011 diende de onderzoekscommissie een rapport aan te leveren aan de leden van de Mensenrechtenraad.

De Raad veroordeelde voorts de voortdurende ernstige en systematische schendingen door de Syrische autoriteiten en sprak van willekeurige executies, buitensporig gebruik van geweld en het vervolgen en doden van betogers en mensenrechtenactivisten. De Raad riep Syrië op om de onderzoekers ongehinderd toegang te verlenen tot het land.¹⁵⁸

Op 12 september 2011 benoemde de Raad een driekoppige commissie die onderzoek ging doen naar onder meer buitengerechtigde executies en het gebruik van excessief geweld tegen demonstranten. De Braziliaan Sergio Pinheiro stond aan het hoofd van deze onderzoekscommissie.¹⁵⁹ Volgens het op 28 november 2011 gepresenteerde rapport van de commissie, dat de periode van eind september tot midden november 2011 besloeg, hebben het Syrische leger en de veiligheidsdiensten ongestraft¹⁶⁰ misdaden tegen de menselijkheid begaan.¹⁶¹ In een opsomming van gevallen van executie, foltering, verkrachting (ook van kinderen), willekeurige aanhouding en wegvoering kwam de onderzoekscommissie tot de conclusie dat bevelen tot schieten op en mishandeling van burgers op het hoogste

¹⁵² Reuters (12 september 2011). *De VN spreekt inmiddels over 2.900 dodelijke slachtoffers, terwijl de Syrische regering stelt dat 1.100 leden van de veiligheidstroepen om het leven zijn gekomen bij de gewelddadigheden*, Reuters (9 oktober 2011).

¹⁵³ *Syria: New report indicates over 5,000 deaths since March*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (21 september 2011).

¹⁵⁴ *Fears grow for Syrian activists as deaths in custody increase*, Amnesty International (13 september 2011); *Deadly detention – deaths in custody amid popular protest in Syria*, Amnesty International (augustus 2011).

¹⁵⁵ *Syria: New report indicates over 5,000 deaths since March*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (21 september 2011); *Deadly detention – deaths in custody amid popular protest in Syria*, Amnesty International (augustus 2011).

¹⁵⁶ *Syria: New report indicates over 5,000 deaths since March*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (21 september 2011).

¹⁵⁷ Resolution A/HRC/S-17/L.1 Human Rights Council, seventeenth special session (22 augustus 2011).

¹⁵⁸ AFP/ANP/Reuters (23 augustus 2011).

¹⁵⁹ ANP/Reuters (12 september 2011); *UN Human Rights Council appoint experts to probe Syrian violence*, UN News Service (12 september 2011).

¹⁶⁰ Wetsdecreten 14/1969 en 69/2008 bieden onschendbaarheid aan leden van veiligheidsdiensten.

¹⁶¹ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*, UN Human Rights Council, A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011).

niveau binnen de strijdkrachten en de regering waren genomen.¹⁶² De onderzoekscommissie deed een dringend beroep op de Syrische autoriteiten om een onafhankelijk en onpartijdig onderzoek naar deze misdaden te doen en de daders voor het gerecht te brengen.¹⁶³

De MRR heeft op 2 december 2011 in een speciale spoedzitting bijeen met algemene stemmen een resolutie aanvaard, waarin Syrië werd veroordeeld voor ernstige en systematische schendingen van mensenrechten.¹⁶⁴ In de resolutie werden de hoofdorganen van de VN gevraagd het onderzoeksrapport te behandelen met het oog op het nemen van gepaste actie. Tevens werd er een nieuwe functie van speciale mensenrechtenonderzoeker inzake Syrië in het leven geroepen.¹⁶⁵ Ook wordt in de resolutie toegang gevraagd voor humanitaire hulpverleners en de inrichting van een veldkantoor van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten. Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, mevrouw Pillay, stelde tijdens de spoedzitting dat de VN bewijs heeft dat meer dan 4.000 doden zijn gevallen.

Volgens een onderzoeksrapport van Amnesty International worden Syriërs, die in westerse hoofdsteden demonstreren tegen het Syrische regime, geïntimideerd door Syrische diplomaten.¹⁶⁶ Familieleden van deze demonstranten worden in Syrië bedreigd en mishandeld. In vrijwel alle hoofdsteden zijn betogers gefilmd en gefotografeerd door medewerkers van de Syrische ambassades ter plaatse. Ook worden zij benaderd door mensen die waarschuwen dat het met hen en hun familie slecht zal aflopen, als zij hun protesten voortzetten. Volgens Amnesty International zou sprake kunnen zijn van een breder patroon van intimidatie tegen in het buitenland wonende Syriërs.¹⁶⁷

2.3.2.4 Humanitaire situatie (oktober 2011) – VN evaluatie

Volgens de VN was de humanitaire situatie in Syrië in oktober 2011 nog niet alarmerend, maar kon als gevolg van het geweld en de invloed daarvan op economie en politiek snel verslechteren.¹⁶⁸ De snelle verzwakking van de drie belangrijkste economische sectoren olie, toerisme en landbouw (ook vanwege de droogte in 2009 – 2010) zal bijdragen aan een verslechtering van de humanitaire situatie in het land op middellange termijn.¹⁶⁹

Mocht de humanitaire situatie in Syrië verder verslechteren, dan wordt de VN geconfronteerd met een gebrekkige humanitaire capaciteit ter plaatse. Er zijn geen internationale ngo's in Syrië, die zich bezig houden met humanitaire hulpverlening in brede zin. Volgens de Syrische regering is er in het land geen sprake van humanitaire noden en staan de autoriteiten beoordelingen door de VN van de humanitaire situatie in het land nauwelijks toe. Visa voor VN personeel zijn steeds moeilijker te krijgen. In toenemende mate is er sprake van belemmering van de

¹⁶² *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*, UN Human Rights Council, A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011).

¹⁶³ Op 12 oktober 2011 verklaarde de Syrische regering dat het een eigen onderzoek zou instellen naar vermeende misdrijven gepleegd sinds maart 2011. Zodra het eigen onderzoek was afgerond, zou Syrië samenwerken met de VN Mensenrechtenraad. Over de voortgang van dit onderzoek is niets bekend. (*States must act resolutely on UN report on Syria*, Amnesty International (28 november 2011)).

¹⁶⁴ 37 landen steunden de resolutie, vier landen (waaronder China en Rusland) stemden tegen; er waren zes landen die zich onthielden van stemming.

¹⁶⁵ *UN rights forum condemns Syria, sets stage*, Reuters (2 december 2011).

¹⁶⁶ *The long reach of the Mukhabaraat: Violence and harassment against Syrians abroad and their relatives back home*, Amnesty International (oktober 2011).

¹⁶⁷ *Volkskrant* (7 oktober 2011); *Amnesty says Syria's diplomats harass dissidents*, Reuters (4 oktober 2011).

¹⁶⁸ Zie ook *Syria: Conflict stalemate leads to civil war*, Oxford Analytica (18 oktober 2011).

¹⁶⁹ Zie ook: *Syrian uprising takes heavy toll on economy*, Oxford Analytica (14 november 2011).

invoer van hulpgoederen. De VN werkt nauw samen met het Internationale Rode Kruis en de Syrische Rode Halve Maan (SARC).¹⁷⁰ Frankrijk stelde op 23 november 2011 voor humanitaire corridors in Syrië in te stellen, waardoor onder meer medicijnen voor de Syrische bevolking zouden kunnen worden aangevoerd.

Grootste prioriteit van de VN in Syrië is de bescherming van burgers als gevolg van buitenproportioneel gebruik van geweld door het leger. De VN schatte dat er sinds het begin van het geweld in Syrië in maart/april 2011 ongeveer 75.000 mensen zijn gearresteerd. Daarvan zouden nu nog 10.000 tot 15.000 mensen worden vastgehouden. Volgens de VN ligt het aantal dodelijke slachtoffers in Syrië als gevolg van de onlusten thans op meer dan 4.000 mensen.¹⁷¹

Syrische veiligheidstroepen zouden volgens Syrische oppositiegroepen steeds fanatieker jacht maken op artsen, die gewonde betogers behandelen.¹⁷² Volgens hen zouden sinds het begin van de demonstraties in maart 2011 tot eind oktober 2011 tenminste 250 artsen en apothekers zijn aangehouden. Ordetroepen zouden ook invallen hebben gedaan in ziekenhuizen. Ook zou medisch personeel melding moeten maken van gewonde activisten, die behandeld willen worden. Er zijn berichten dat mensen die medische hulp zoeken, gearresteerd worden. Veel mensen zouden hun gewonden daarom thuis houden.¹⁷³ Volgens Amnesty International behandelen Syrische ziekenhuizen hun patiënten niet op de goede manier en martelen ze zelfs.¹⁷⁴ In ziekenhuizen in de kustplaats Baniyas, Homs en de grensplaats Tell Kalakh en ook in het militaire ziekenhuis in Homs zijn patiënten door personeel aangevallen. Het is volgens Amnesty International zeer verontrustend dat de Syrische autoriteiten de veiligheidstroepen hun gang laten gaan in ziekenhuizen en dat in veel gevallen het personeel mee lijkt te doen aan de martelingen en slechte behandelingen van de mensen, die ze moeten verzorgen. Velen denken dat het veiliger is om zich maar niet te laten behandelen in een ziekenhuis, of gaan naar privéklinieken of slecht toegeruste veldhospitaals.¹⁷⁵

Er zijn voor zover bekend tot december 2011 geen recente aanvallen geweest op Palestijnse en Iraakse vluchtelingen. De Koerden houden zich opvallend rustig.¹⁷⁶ Het geweld dat oplaaide na de moord op de Koerdische leider Meshaal Tamo begin oktober 2011,¹⁷⁷ heeft niet geleid tot grootschalige steun aan de demonstranten.

2.4 Veiligheidssituatie

Het binnenlandse beleid van het regime is gericht op handhaving van de bestaande machtsstructuren en sociaal-economische ontwikkeling.¹⁷⁸ Om het land onder controle te houden gebruiken de machthebbers een uitgebreid netwerk van

¹⁷⁰ Volkskrant (18 oktober 2011); *Syrië jaagt op artsen die betogers helpen*, AFP/ANP (17 oktober 2011).

¹⁷¹ *Syria on cusp of civil war, death toll 4,000*-UN, Reuters (1 december 2012). Volgens de *Syrian Observatory for Human Rights* zijn er tijdens de acht maanden durende onlusten in Syrië 4.530 mensen omgekomen, onder wie 1.244 personen bij de veiligheidsdiensten. (*Syria firms, VIPs sanctioned in civil war*, Reuters (1 december 2011)).

¹⁷² *Health crisis – Syrian government targets the wounded and health workers*, Amnesty International (25 oktober 2011).

¹⁷³ *Syrian hospitals become tools of repression*, Reuters (24 oktober 2011).

¹⁷⁴ *Health crisis – Syrian government targets the wounded and health workers*, Amnesty International (25 oktober 2011).

¹⁷⁵ *Health crisis – Syrian government targets the wounded and health workers*, Amnesty International (25 oktober 2011).

¹⁷⁶ *Syrian Kurdish anger smoulders after activist death*, Reuters (14 oktober 2011).

¹⁷⁷ Zie ook paragraaf 3.3.1.1 Koerden.

¹⁷⁸ Zie ook *Prospects 2011 Q4: Arab politics*, Oxford Analytica (9 september 2011).

veiligheidsdiensten. Naar schatting zijn er een miljoen personen werkzaam voor veertien verschillende veiligheidsdiensten, die ressorteren onder vier chefs. Een in 1963 afgekondigde wet op de Noodtoestand¹⁷⁹ bood de veiligheidsdiensten een juridische basis om buiten enige justitiële of parlementaire controle om te kunnen opereren.¹⁸⁰ De onderlinge verhoudingen tussen de elkaar deels overlappende en controlerende veiligheidsdiensten zijn veelal ondoorzichtig. Geen van de veiligheidsdiensten heeft volledig toegang tot informatie over andere veiligheidsdiensten of over de identiteit van medewerkers van andere veiligheidsdiensten. De veiligheidsdiensten opereren onafhankelijk van elkaar en zijn vrijwel geheel onafhankelijk van ministers, zodat deze laatsten geen werkelijke invloed op hen kunnen uitoefenen. Wel zijn zij alle verantwoording schuldig aan de president.¹⁸¹

Er wordt streng opgetreden tegen alles wat wordt beschouwd als in strijd met de door de Baath-partij gecreëerde ordening van de staat. Het regime in Damascus heeft daarbij geheel Syrië onder controle.¹⁸² Via talrijke medewerkers van veiligheidsdiensten probeert men de ontwikkeling van iedere vorm van oppositie in de kiem te smoren. Personen verdacht van oppositionele activiteiten worden door veiligheidsdiensten zonder officiële aanklacht opgepakt, voor onbepaalde tijd vastgehouden en voor speciale rechtbanken gebracht.¹⁸³ Daarnaast maken deze diensten gebruik van een uitgebreid netwerk van informanten. Ook militaire inlichtingendiensten, waaronder de inlichtingendienst van de luchtmacht, kunnen Syrische burgers, die verdacht worden van oppositionele activiteiten, arresteren en vasthouden in eigen detentiecentra.

Op drie december 2009 deed zich in Damascus een explosie voor in een bus met Iraanse pelgrims nabij de wijk Sayeda Zainab, waar een sjiitisch heiligdom is gevestigd. Bij de explosie kwamen volgens opgave van de Syrische autoriteiten drie mensen om het leven en raakten meerdere mensen gewond. Alhoewel bomaanslagen betrekkelijk weinig voorkomen in Syrië, rees het vermoeden dat hier mogelijk weer sprake was van een terroristische aanslag door soennitische militanten van *Fatah Al-Islam* gezien de locatie en de aanwezigheid van sjiitische moslims. De autoriteiten ontkenden dit evenwel.¹⁸⁴

Sinds maart/april 2011 verslechterde de veiligheidssituatie in het land zienderogen naarmate het aantal demonstraties verspreid over het land toenam.¹⁸⁵ In diverse steden is het onrustig en zijn doden en gewonden gevallen bij botsingen tussen veiligheidstroepen en demonstranten. Al eerder werd opgeroepen om op een aantal plaatsen in het land waakzaam te zijn.¹⁸⁶

Explosies hebben twee kleine gasleidingen beschadigd in het oosten van Syrië. De explosies vonden plaats op 12 en 13 juli 2011 in een zwaarbewaakt gebied ten oosten van de stad Deir Az Zor bij de grens met Irak. Volgens de autoriteiten

¹⁷⁹ Legislative Decree no. 51 van 22 december 1962, van kracht vanaf 9 maart 1963. Voor de Engelse vertaling van de Wet op de Noodtoestand zie bijlage 1 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 5 april 2002.

¹⁸⁰ Zie ook US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); zie echter ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

¹⁸¹ Zie ook Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010).

¹⁸² De door Israël bezette Golan-hoogvlakte niet meegerekend.

¹⁸³ Zie ook paragraaf 2.3 *Politieke ontwikkelingen*.

¹⁸⁴ ANP, *Explosie in Iraanse bus in Syrië* (3 december 2009); The Independent, *Iranian pilgrims targeted in Damascus blast* (3 december 2009); Global Insight, *Massive blast kills Iranian pilgrims in Syrian capital* (3 december 2009); Global Insight, *Syrian authorities rule out terrorist link to Iranian bus explosion* (4 december 2009).

¹⁸⁵ Zie ook paragraaf 2.3 *Politieke ontwikkelingen*.

¹⁸⁶ ANP (13 april 2011); zie ook *Syria travel advice*, www.fco.gov.uk (oktober 2011).

zouden de explosies te wijten zijn aan de droogte en lekkages. Voor aanslagen zouden geen aanwijzingen zijn.¹⁸⁷

¹⁸⁷ ANP/Reuters (13 juli 2011).

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

3.1.1 Grondwet

In de Grondwet van maart 1973 worden garanties gegeven met betrekking tot de persoonlijke vrijheid van burgers, de onaantastbaarheid van de wet, de gelijkheid voor de wet van iedere burger, een eerlijke procesgang, de fysieke integriteit, de onschendbaarheid van de woning, briefgeheim, vrijheid van beweging en geloof, en bescherming van politieke vluchtelingen. In de praktijk werden echter presidentiële decreten gehanteerd die op basis van de sinds 1963 geldende noodtoestand de in de grondwet aan burgers toegekende waarborgen, rechten en vrijheden buiten werking stelden.¹⁸⁸

3.1.2 Verdragen¹⁸⁹

Met betrekking tot de voornaamste internationale mensenrechtenverdragen is Syrië partij bij:

- Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, CERD*), door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969;
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*), door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969 ;
- Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969;
- Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW*), door Syrië bekrachtigd op 28 maart 2003;
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind (*Convention on the Rights of the Child, CRC*), door Syrië bekrachtigd op 15 juli 1993. Ook heeft Syrië het Facultatief Protocol betreffende de betrokkenheid van kinderen in gewapend conflict en het Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bekrachtigd op respectievelijk 17 oktober 2003 en 15 mei 2003;
- Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (*Convention against Torture and Other, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*), door Syrië bekrachtigd op 19 augustus 2004. Syrië is geen partij bij het daarbij behorende Facultatief Protocol;
- Internationaal Verdrag inzake de Bescherming van de Rechten van Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden (*International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, CMW*), door Syrië bekrachtigd op 2 juni 2005;

¹⁸⁸ Zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

¹⁸⁹ Zie www.treaties.un.org, geraadpleegd op 31 oktober 2011; United Nations, Committee against Torture, *Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the convention, Concluding observations of the Committee against Torture, CAT/c/syr/co/1* (25 mei 2010).

- Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*), door Syrië bekrachtigd op 10 juli 2009.

Syrië heeft op 29 november 2000 het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (*Rome Statute of the International Criminal Court*) getekend, maar nog niet bekrachtigd.

In februari 2007 bekrachtigde Syrië het in het kader van de Raad van de Arabische Liga bij resolutie 5437 (102 reguliere bijeenkomst) op 15 september 1994 in Casablanca aangenomen Arabisch Handvest inzake Mensenrechten.

3.1.3 Overige nationale wetgeving

Verlies en herverkrijgen Syrische nationaliteit

Men verliest de Syrische nationaliteit op eigen verzoek (vrijwillig) of nadat men het Syrische staatsburgerschap wordt ontnomen.

Een Syrische staatsburger kan op drie manieren zijn Syrische nationaliteit vrijwillig beëindigen:

- 1) middels naturalisatie;¹⁹⁰
- 2) middels een huwelijk;¹⁹¹
- 3) middels het afstand doen van de Syrische nationaliteit ten faveure van een buitenlandse nationaliteit die iemand heeft. Dit kan op twee manieren plaatsvinden:
 - Een buitenlandse vrouw doet in geval van ontbinding van een huwelijk door overlijden of scheiding, afstand van haar Syrische nationaliteit verkregen via haar huwelijk met een Syriër.¹⁹²
 - Kinderen met een dubbele nationaliteit kunnen (pas) afstand doen van hun Syrische nationaliteit binnen een jaar na de datum waarop zij voor de wet als volwassen worden beschouwd.

Indien blijkt dat een burger het Syrische staatsburgerschap heeft verkregen middels fraude of valse verklaring, kan op basis van een uitspraak van de rechtbank het staatsburgerschap worden ontnomen (*judicial divestment*). Dit geschiedt ook in de gevallen die nader in de wet worden genoemd, waaronder het als Syrische staatsburger vrijwillig dienen in het leger van een ander land zonder voorafgaande toestemming van de minister van Defensie van Syrië of het door een Syrische staatsburger verrichten van werkzaamheden voor een land dat vijandig is ten aanzien van Syrië (*administrative divestment*).

De wet biedt de mogelijkheid voor het herverkrijgen van de Syrische nationaliteit in de navolgende gevallen:

- minderjarige kinderen die hun Syrische nationaliteit hebben verloren als gevolg van naturalisatie van de Syrische vader en dientengevolge de nationaliteit van dat land hebben verworven, kunnen binnen een jaar na de datum waarop zij voor de wet als volwassen worden beschouwd, de oorspronkelijke nationaliteit van de vader herverkrijgen. Voorwaarde is dat zij in Syrië woonachtig zijn of met de intentie tot permanent verblijf naar Syrië zijn teruggekeerd;

¹⁹⁰ Een Syriër verliest zijn nationaliteit als hij genaturaliseerd burger van een ander land wordt. Hier is sprake van op verzoek van betrokkene en pas na instemming van het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken. Voorwaarde is dat betrokkene aan al zijn verplichtingen jegens de staat moet hebben voldaan.

¹⁹¹ Een vrouw verliest haar Syrische nationaliteit indien zij in het huwelijk treedt met een buitenlander, indien zij de nationaliteit van het land van haar echtgenoot kan verkrijgen en indien de huwelijksakte rechtsgeldig is in Syrië.

¹⁹² Voorwaarde is dat de betrokken vrouw nog een andere nationaliteit moet bezitten.

- een Syrische vrouw die als gevolg van haar huwelijk met een buitenlander haar nationaliteit heeft verloren of een Syrische vrouw die haar nationaliteit heeft verloren als gevolg van de naturalisatie van haar Syrische man in een andere nationaliteit, kan haar Syrische nationaliteit herverkrijgen na ontbinding van het huwelijk. Hiertoe wordt besloten door de minister van Binnenlandse Zaken na een schriftelijke aanvraag.

Het opnieuw toekennen van de Syrische nationaliteit is bij wet mogelijk aan een ieder wiens nationaliteit is ontnomen via een gerechtelijke uitspraak, gebaseerd op een gerechtvaardigd voorstel daartoe van de minister van Binnenlandse Zaken. De administratieve rechter is bevoegd inzake alle vragen omtrent staatsburgerschap.

3.1.4 Toezicht

Syrië kent geen eigen nationale mensenrechtencommissie- en/of institutie.¹⁹³ Ondanks het feit dat Syrië partij is bij een aantal belangrijke internationale verdragen op het gebied van de bescherming van de rechten van de mens en aan zijn rapportageverplichtingen voortvloeiend daaruit voldoet, vinden er ernstige schendingen van mensenrechten plaats. De situatie met betrekking tot mensenrechten is met name sinds maart 2011 ernstig verslechterd.¹⁹⁴ Het is echter moeilijk om de mensenrechtensituatie in Syrië precies in kaart te brengen. Internationale mensenrechtenorganisaties, waaronder Amnesty International, Human Rights Watch en Reporters Without Borders, is het niet toegestaan Syrië te bezoeken voor *fact-finding* missies of consultaties met de regering. Syrië stelt zich ten aanzien van onderzoeken naar mensenrechtenschendingen over het algemeen afwijzend op.¹⁹⁵ Het ICRC dat wel vertegenwoordigd is in het land, opereert met een beperkt mandaat. Het ICRC heeft geen mandaat (politieke) gevangenen te bezoeken.¹⁹⁶ Diverse internationale organisaties die zich bezighouden met humanitaire hulp (aan vluchtelingen), zijn in Syrië toegestaan, maar worden bij de uitvoering van hun werkzaamheden nauwgezet in de gaten gehouden door de autoriteiten.¹⁹⁷

In de verslagperiode voldeed Syrië voor de eerste keer aan zijn rapportageverplichting sinds de ondertekening van het verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing in 2004. Het *UN Committee against Torture* bracht in mei 2010 een kritisch eindrapport uit.¹⁹⁸

De situatie in Syrië kwam op 7 oktober 2011 aan de orde in de reguliere *Universal Periodic Review*(UPR)¹⁹⁹ van de VN-Mensenrechtenraad.

De Syrische autoriteiten reageren over het algemeen afwijzend wanneer de mensenrechtensituatie door EU-partners wordt opgebracht. Syrië gebruikt dikwijls de strijd tegen terrorisme als rechtvaardiging voor mensenrechtenschendingen. Daarbij wordt vooral naar de islamitische oppositie verwezen. Daarnaast werd de

¹⁹³ CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010).

¹⁹⁴ Zie bijvoorbeeld US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); *Amnesty International Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011); *Freedom in the world 2011 – Syria*, Freedom House (12 mei 2011).

¹⁹⁵ US Department of State, *2011 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

¹⁹⁶ *ICRC Annual Report 2010*, mei 2011.

¹⁹⁷ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

¹⁹⁸ CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010).

¹⁹⁹ Het *Universal Periodic Review* (UPR) is een mechanisme van de VN Mensenrechtenraad, waarbij om de vier jaar de implementatie door alle 192 VN lidstaten van hun verplichtingen op het gebied van eerbiediging van mensenrechten wordt nagegaan.

staat van oorlog waarin Syrië *de jure* (met Israël) verkeert als argument gebruikt voor het voortdurend toepassen van de wet op de Noodtoestand.²⁰⁰ VN-vertegenwoordigers worden zelden door Syrië uitgenodigd voor een (inspectie)bezoek. In de verslagperiode brachten de Speciale Rapporteurs van de VN inzake het Recht op Voedsel en het Recht op Gezondheid een bezoek aan Syrië in respectievelijk september en november 2010.²⁰¹

3.2 Naleving en schendingen

3.2.1 *Vrijheid van meningsuiting*

De Grondwet biedt burgers het recht om zich vrijelijk in woord en geschrift te uiten.²⁰² De sinds 1963 geldende noodtoestand verbood de verspreiding van *valse informatie die ingaat tegen de beginselen van de revolutie*.²⁰³ Op basis hiervan werd de vrijheid van meningsuiting ernstig aan banden gelegd.²⁰⁴ De wet op de Noodtoestand stond censuur van alle uitdrukkingvormen toe en bood de regering uitgebreide bevoegdheden om te bepalen wat op het gebied van opinievorming wel of niet geoorloofd was, hetgeen onder meer weer resulteerde in een sterke vorm van zelfcensuur.²⁰⁵ De regering controleert op strikte wijze de verspreiding van informatie.²⁰⁶ Zij staat geen kritiek toe – in woord noch in beeld – op de president, de familie van de president, de Baath-partij, de strijdkrachten, of op de rechtmatigheid van het regime.²⁰⁷

Journalisten en media

In de verslagperiode heeft zich geen verbetering voorgedaan ten aanzien van de positie van journalisten en de media. Door de ongeregelde heden in de loop van 2011 heeft zich een verslechtering voorgedaan in vergelijking met de vorige verslagperiode. Er was sprake van een aanhoudende beperking van de vrijheid van meningsuiting.²⁰⁸ De journalistenorganisatie *Reporters Sans Frontières* plaatste Syrië in haar jaarlijkse rapport over persvrijheid bijna onderaan de lijst (nummer 173 van in totaal 178 landen).²⁰⁹ Syrië behoort daarmee volgens deze organisatie tot de landen met de minste persvrijheid ter wereld. Syrië kent een strakke censuur. Verspreiding van informatie die de regering onwettig is en/of kritiek leveren op het overheidsbeleid kan intimidatie,

²⁰⁰ Zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

²⁰¹ *Right to Food: First visit to Syria by a UN special rapporteur*, 27 augustus 2010, via www.unog.ch, geraadpleegd op 31 oktober 2011.

²⁰² Zo luidt artikel 38 van de Grondwet: *Every citizen shall have the right to express his opinion publicly and freely, in speech, writing and other forms of expression, and to participate in the work of control and the voicing of constructive criticism aimed to ensure the safety of the structure of the homeland and the nation, and to enhance the socialist regime. The state shall guarantee the freedom of the press and of printing and publishing, in accordance with the law.*

²⁰³ Legislative Decree no. 6 van 7 januari 1965. Zie ook US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria* (3 juni 2010); zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

²⁰⁴ *The worst of the worst 2011 – Syria*, Freedom House (1 juni 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²⁰⁵ Het is niet duidelijk of in deze situatie na afschaffing van de sinds 1963 geldende noodtoestand verandering is gekomen, maar signalen wijzen hier niet op (zie ook paragraaf 2.3 *Politieke ontwikkelingen*).

²⁰⁶ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²⁰⁷ *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²⁰⁸ Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria*, 3 juni 2010; *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²⁰⁹ Reporters Without Borders, *World Press Freedom Index 2010* (20 oktober 2010).

arrestatie en detentie tot gevolg hebben.²¹⁰ Journalisten worden voortdurend in de gaten gehouden. Zo kunnen journalisten worden gesommeerd zich te melden bij de veiligheidsdienst voor een gesprek. Ook kunnen zij worden geconfronteerd met uitreisverboden.²¹¹ Volgens een bron hebben veel onafhankelijke journalisten inmiddels het land verlaten. De journalisten die nog werkzaam zijn in Syrië, worden niet als onafhankelijk aangemerkt dan wel verondersteld een contract met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten te hebben door hand- en spandiensten voor hen te verrichten.

Vrijwel alle binnenlandse media zijn in handen van de staat; de overige media worden nauwgezet in de gaten gehouden door de autoriteiten, zijn gelieerd aan de staat of publiceren niet over politiek gevoelige onderwerpen.²¹² Op grond van de *Publication Law* van 2001 staat op verspreiding van onjuiste informatie drie jaar gevangenisstraf.²¹³

Kranten- en/of tijdschriftuitgevers kunnen een verbod krijgen op publicatie. Dit geschiedt doorgaans via het intrekken van licenties of licenties worden in het geheel niet afgegeven. Er is sprake van intimidatie door veiligheidsdiensten om medewerkers en eigenaren te laten afzien van plaatsing van bepaalde artikelen.²¹⁴

Sinds het begin van de ongeregelde heden in het land in maart 2011 is het aantal bedreigingen en fysiek geweld tegen journalisten toegenomen.²¹⁵ Buitenlandse journalisten, met name zij die werkzaam zijn voor *Associated Press* en *Reuters*, worden aangehouden en het land uitgezet. Ook veel Syrische journalisten en bloggers zijn gearresteerd. Het regime verbiedt media verslag te doen van demonstraties en ongeregelde heden. Inreisvisa voor buitenlandse journalisten zijn moeilijk te krijgen.²¹⁶

Radio- en televisie

Syrische radio- en televisiestations zijn in handen van de regering of de Baath-partij.²¹⁷ Er zijn twee private televisiestations gecreëerd in 2006 en 2007, waarvan er één een uitzendverbod heeft. Er zijn talrijke schotelantennes voor televisieontvangst. Verschillende commerciële FM radiozenders zijn in Syrië te

²¹⁰ *Amnesty International Annual Report 2011 – Syria* (13 mei 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*; Freedom House (17 oktober 2011).

²¹¹ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Freedom House, *The Worst of the Worst 2010 – Syria*, (juni 2010); Reporters Without Borders, *Country Report- Syria* (5 januari 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2010- Syria* (3 mei 2010); Freedom House, *Freedom of the Press 2010 – Syria* (8 oktober 2010); Reporters Without Borders, *Authorities say nothing as arbitrary arrests continue* (11 januari 2010); Committee to Protect Journalists, *Two journalists facing military court trial in Syria* (9 juli 2010).

²¹² Freedom House, *Freedom in the World 2010- Syria* (3 mei 2010); Freedom House, *Freedom of the Press 2010 – Syria* (8 oktober 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

²¹³ *Freedom of the Press 2011 – Syria* (17 oktober 2011).

²¹⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2010- Syria* (3 mei 2010); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²¹⁵ *Predators of press freedom: Syria – Bashar Al-Assad*, Reporters Without Borders (3 mei 2011); *Reporters Without Borders protests against crackdown on media in Syria*, Reporters Without Borders (3 mei 2011); *Syrian journalist at risk of torture*, Amnesty International (24 augustus 2011).

²¹⁶ *Predators of press freedom: Syria – Bashar Al-ssad*, Reporters Without Borders (3 mei 2011); *Reporters Without Borders protests against crackdown on media in Syria* (3 mei 2011).

²¹⁷ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

beluisteren.²¹⁸ Er zijn commerciële tv-satellietzenders.²¹⁹ Ontvangst van uitzendingen van buitenlandse televisiestations is in Syrië mogelijk.²²⁰

Internet

Het gebruik van internet is in Syrië beperkt en aan strenge voorschriften onderhevig.²²¹ Overtreding van deze voorschriften kan tot afsluiting van de telefoon aansluiting leiden. Ongestoord toegang tot internet is alleen mogelijk via internet-providers in de buurlanden. Dit brengt hoge kosten met zich mee. De *Syrian Telecommunications Establishment* (STE), de enige internet-provider van het land, biedt geen toegang tot Israëlische websites of tot websites van de Syrische oppositie, zoals het in Londen gevestigde *Syrian Human Rights Committee* (SHRC). Er bestaat ook controle op het elektronische berichtenverkeer.²²²

Begin november 2010 heeft het kabinet een conceptwet op de elektronische media aangenomen, die dezelfde sancties hanteert voor het verspreiden van valse informatie als de *Publication Law*, te weten een maximum gevangenisstraf van drie jaar. Het ministerie van Informatie zal toezien op de naleving van de wet. De conceptwet ligt ter goedkeuring voor aan het parlement.²²³

Kritische publicaties op websites kunnen leiden tot repercussies, zoals aanhouding van de auteur of blokkeren van de website zelf. Verschillende mensen zijn in de verslagperiode gearresteerd voor het raadplegen van verboden sites op internet of het plaatsen van artikelen op internet. Ook heeft de Syrische overheid meerdere bloggers gearresteerd en/of veroordeeld na plaatsing van kritische artikelen op het web.²²⁴ Zo werd de 19-jarige blogger en middelbare school leerlinge Tal Al-Malouhi uit Homs, die in december 2009 door veiligheidsdiensten werd gearresteerd vanwege het verspreiden van informatie aan een buitenlandse mogendheid, op 14 februari 2011 tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld.²²⁵

Overheidsensuur van internetactiviteiten is in Syrië sinds 2009 toegenomen om de toenemende dissidente geluiden op het web de kop in te drukken.²²⁶ Het internet vormt een bedreiging voor het nieuwsmonopolie van de staat, waardoor de autoriteiten bepaalde websites blijven blokkeren. In de verslagperiode werden

²¹⁸ Al-Madina FM, Rotana Style FM,, Arabesque FM, Syria Akghad, Cham FM, Al-Arabiya FM, Mix FM Syria.

²¹⁹ Addounia, Orient, Massaya, Sham, Al-Mishkat, Arrai TV.

²²⁰ Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria* (3 juni 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2010- Syria* (3 mei 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

²²¹ Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); *Internet enemies 2011 – Syria*, Reporters Without Borders (11 maart 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²²² Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²²³ *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²²⁴ Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria* (3 juni 2010); Reporters Without Borders, *Country Report- Syria* (5 januari 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); Freedom House, *Freedom of the Press 2010 – Syria* (8 oktober 2010); Reporters Without Borders, *Ten years after Bashar el-Assad's installation, the government still decides who can be a journalist* (15 juli 2010); Amnesty International, *Amnesty International Report 2010 - The State of the World's Human Rights* (28 mei 2010); Amnesty International, *Syria must release blogger at risk of torture* (27 september 2010); Reporters Without Borders, *Young student held incommunicado for past nine month over blog entries* (15 september 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

²²⁵ *Syria jails schoolgirl blogger for 5 years*, Reuters (14 februari 2011); *Attacks on the press 2010 – Middle East and North Africa – Developments – Syria*, Committee to protect journalists (15 februari 2011).

²²⁶ Reporters Without Borders, *Enemies of the Internet 2011 – Syria* (11 maart 2011); Freedom House, *Freedom of the Press 2010 – Syria* (8 oktober 2010); Reporters Without Borders, *Ten years after Bashar el-Assad's installation, the government still decides who can be a journalist* (15 juli 2010); *Cyber-army offensive; regime steps up information war*, Reporters Without Borders (12 juli 2011).

volgens verschillende bronnen ruim 240 websites geblokkeerd door de Syrische autoriteiten, waaronder YouTube, Facebook, Amazon, Skype en de Arabischstalige Wikipedia.²²⁷ Met name politieke websites, sites die religieuze onderwerpen behandelen en de Koerdische minderheid betreffen, worden hierbij hard getroffen. Het *Syrian Centre for Media & Freedom of Expression*, de enige (niet officieel geregistreerde, illegale) ngo actief op media gebied, is op 13 september 2010 gesloten (zie ook paragraaf 3.2.2).²²⁸

*Mensenrechtenverdedigers, intellectuelen, schrijvers, politieke opposanten en andere critici van het regime*²²⁹

Gedurende de verslagperiode traden de Syrische autoriteiten aanhoudend hard op tegen critici van het regime.²³⁰ Zij worden gevolgd door veiligheidsdiensten en werden geconfronteerd met uitreisverboden, bedreigingen en intimidatie. Ook lopen critici van het regime het risico op arrestatie en detentie op basis van aanklachten, die kunnen leiden tot doorgaans lange gevangenisstraffen.²³¹ De aanklachten behelzen meestal het verspreiden van valse informatie en daarmee het ondermijnen van de eenheid van de natie. In een aantal gevallen wordt ook de beschuldiging geuit van het aanzetten tot agressie door het buitenland. De aanpak van de overheid ten aanzien van genoemde groepen verschilt.²³²

Voor de situatie van mensenrechtenverdedigers is in toenemende mate onder druk komen te staan gedurende de verslagperiode.²³³ Contact tussen buitenlanders en (westerse) ambassades en mensenrechtenverdedigers wordt sinds medio 2009 bemoeilijkt door de autoriteiten. Een groot aantal mensenrechtenverdedigers heeft documenten van de veiligheidsdiensten moeten ondertekenen, waarin zij beloven geen contacten met buitenlanders te onderhouden. Ook hebben enkelen van hen een uitreisverbod opgelegd gekregen.²³⁴ Een aantal mensenrechtenverdedigers heeft Syrië verlaten en een aantal is gearresteerd. De overgebleven mensenrechtenverdedigers zijn slachtoffer van intimidatie door de autoriteiten en stellen zich terughoudend op uit angst voor repercussies. Er zijn gevallen bekend

²²⁷ Een aantal internetters weet via een omweg (*proxy*) soms toch toegang te krijgen tot de geblokkeerde websites. Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); *Freedom of the Press 2011 – Syria*, Freedom House (17 oktober 2011).

²²⁸ Human Rights Watch, *World Report 2011- Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); Reporters Without Borders, *Enemies of the Internet 2011 – Syria* (11 maart 2011); Reporters Without Borders, *World Report 2010 – Syria* (17 maart 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

²²⁹ Het is in veel gevallen moeilijk een onderscheid te maken tussen deze groepen. Een aantal mensenrechtenactivisten is ook actief binnen politieke bewegingen of partijen, dan wel werkzaam als journalist of schrijver.

²³⁰ *Arbitrary detention and judicial harassment of Messrs. Osama Nassar, Mutaz Mourad, Mohammad Alammur and Anas Al-Shughri*, International Federation for Human Rights (29 juni 2011); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

²³¹ *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011); Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); Reporters Without Borders, *Growing crackdown on journalists and government critics* (1 juli 2010); IWPR, *Future looks grim for Syrian activists* (4 maart 2010); The Guardian, *Syrian human rights record unchanged under Assad, report says* (16 juli 2010); International Federation for Human Rights, *Continued harassment of prisoners of conscience* (17 maart 2010); Trouw, *Syrië draait de duimschroeven aan* (28 juni 2010); Amnesty International, *Amnesty International Report 2010 - The State of the World's Human Rights* (28 mei 2010); Global Insight, *Syria comes under pressure over rights abuses* (21 september 2010); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

²³² Sommigen bevinden zich lange tijd in voorarrest, bij één of meerdere orde- en veiligheidsdiensten en anderen worden vrijwel direct na arrestatie overgebracht naar een gevangenis in afwachting van een proces. Er zijn ook personen die zijn aangeklaagd, maar in afwachting van een uitspraak zijn vrijgelaten. Ook kan het voorkomen dat de rechtszaken worden behandeld door verschillende rechtbanken. Zie ook Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

²³³ *Syria: Detention and harassment of human rights defenders amid harsh repression of protests in the country*, International Federation for Human Rights (9 augustus 2011); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

²³⁴ *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

waarbij mensenrechtenverdedigers na een bezoek aan ambassaderecepties zijn gearresteerd of zich hebben moeten melden bij de veiligheidsdiensten voor een gesprek.

Op 16 maart 2011 verzamelden zich voor het ministerie van Binnenlandse Zaken tientallen familieleden, vrienden en bekenden van mensenrechtenverdedigers en gewetensgevangenen, teneinde hun vrijlating te eisen.²³⁵ Veiligheidsfunctionarissen maakten een einde aan de betoging, waarbij 32 personen werden opgepakt en voor verder verhoor meegenomen. Door een onderzoeksrechter werden zij in staat van beschuldiging gesteld vanwege schending van artikel 285 van het wetboek van Strafrecht. Volgens dit artikel worden *allegations that weaken national sentiment or incite racial or sectarian strife made during times of war or in anticipation of war* bestraft met drie tot vijftien jaar gevangenisstraf. Mochten zij zich daarnaast nog schuldig hebben gemaakt aan overtreding van artikel 307 van het wetboek van Strafrecht, dan kunnen *deeds committed, writings composed, or speeches held with the intention of inciting sectarian or racial strife or provoking conflict between the religions and the various members of the nations* bestraft worden met zes maanden tot twee jaar gevangenisstraf. De betrokken personen verbleven in de Damascus Central Prison van Adra of in de vrouwengevangenis in Douma. Na het betalen van een borgtocht werden alle arrestanten zonder in staat van beschuldiging te zijn gesteld vrijgelaten.²³⁶

De situatie van de ondertekenaars van de Verklaring van Damascus²³⁷ was gedurende de verslagperiode aanhoudend slecht. Arrestaties en veroordelingen van betrokken mensenrechtenactivisten bleven zich voordoen. Nagenoeg alle ondertekenaars zitten inmiddels vast of hebben vastgezeten.²³⁸ In de meeste gevallen betreft de aanklacht *het verspreiden van valse informatie, het verzwakken van nationale gevoelens en het belasteren van de rechtspraak*.²³⁹ In de verslagperiode deden zich een aantal arrestaties en veroordelingen voor, die zowel nationaal als internationaal werd veroordeeld. Medio juni 2010 werden drie ondertekenaars van de Verklaring van Damascus na het uitzitten van hun gehele gevangenisstraf van drie jaar, in vrijheid gesteld. Het betreft de advocaat Akram Al-Bunni, de tandarts Ahmed Tomeh Al-Khedar en de leraar Arabische literatuur Jabr Al-Shufi.²⁴⁰ Eind juli 2010 werd ook Riad Seif, voorzitter van de Verklaring van Damascus, vrijgelaten na het uitzitten van zijn gevangenisstraf van 2,5 jaar.²⁴¹ Ali Al-Abdallah, eveneens een ondertekenaar van de Verklaring van Damascus, werd daags na zijn vrijlating medio juni 2010 opnieuw gearresteerd. De militaire onderzoeksrechter bepaalde in juli 2010 dat hij zou worden vervolgd op grond van

²³⁵ *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, Internationaal Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²³⁶ *32 human rights defenders and family members of prisoners of conscience charged*, International Federation for Human Rights (18 maart 2011); *Steadfast in protest- annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²³⁷ De ondertekenaars van de Verklaring van Damascus van 2005 (thans een politieke beweging genaamd *National Council of the Damascus Declaration for Democratic Change* (NCDD)) (zie ook paragraaf 2.3.1.1 *Syrische oppositie*) bestaan uit vertegenwoordigers van een breed spectrum aan (verboden) seculiere oppositiegroepen, waaronder communisten, nationalisten, liberalen en Koerden alsook uit niet partijgebonden regimecritici. De beweging zet zich op vreedzame wijze in voor de democratisering van het politieke bestel in Syrië. De Verklaring van Damascus heeft de steun van de eveneens in Syrië verboden en vanuit het buitenland opererende Moslimbroederschap. Bij de NCDD hebben zich onder andere aangesloten de *Democratic National Grouping in Syria*, de *Kurdish Democratic Alliance in Syria*, *Committees for the Revival of Civil Society*, het *Kurdish Democratic Front in Syria*, de *Future Party*, de PCA en de ADO.

²³⁸ Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

²³⁹ Zie ook Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

²⁴⁰ Normaliter is het gebruikelijk in Syrië dat een gevangene bij goed gedrag na het uitzitten van 2/3 van de gevangenisstraf in vrijheid wordt gesteld. Dit was evenwel niet van toepassing voor de leden van de Verklaring van Damascus; Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

²⁴¹ Syrian Human Rights Committee, *Riyadh Saif released* (29 juli 2010).

artikel 278 van het wetboek van Strafrecht wegens het ondernemen van actie om banden van de staat met een ander land (in casu Iran) te verstoren.²⁴² De eerste zitting van de nieuwe rechtszaak tegen hem heeft inmiddels gediend bij het militaire hof.²⁴³

Prominente figuren

In juni 2010 werd de prominente mensenrechtenadvocaat en voorzitter van de *Syrian Organisation for Human Rights*, Muhannad Al-Hassani veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf wegens *weakening national sentiments and encouraging racist and sectarian feelings and transferring false and exaggerated news that weaken national sentiments*.²⁴⁴ Al-Hassani werd gearresteerd in juli 2009 en op 10 november 2009 werd hij voor het leven geroyeerd uit de *Damascus Bar Association*, waarvan hij lid was. De internationale gemeenschap en verschillende mensenrechtenorganisaties beschouwden de vervolging en veroordeling van Muhannad Al-Hassani als politiek proces en riepen op tot zijn vrijlating. Volgens berichten zouden de Syrische autoriteiten met deze zaak een signaal willen afgeven aan de mensenrechtenverdedigers en politieke opposanten. Al-Hassani verdedigde als advocaat verschillende politieke gevangenen, woonde rechtszaken van het *Supreme State Security Court* bij en zette zich actief in voor burgerlijke en politieke vrijheden in Syrië. Al-Hassani werd in juni 2011 vrijgelaten en treedt sindsdien veelvuldig op als spreker bij overheden en conferenties, waar hij zich zeer kritisch uitlaat over mensenrechtenschendingen in het algemeen en het optreden van de veiligheidsdiensten in Syrië in het bijzonder.²⁴⁵

Haytham Al-Maleh, een prominente mensenrechtenadvocaat op leeftijd (bijna 80 jaar) met een zwakke gezondheid, werd eveneens veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf in 2010, nadat hij zich op televisie kritisch had uitgelaten over de aanhoudende beperking van de vrijheid van meningsuiting in Syrië. Hij werd gearresteerd in oktober 2009.²⁴⁶ De arrestatie en veroordeling van Al-Maleh werd door de internationale gemeenschap en (inter)nationale mensenrechtenorganisaties scherp veroordeeld en werd opgeroepen tot zijn vrijlating.²⁴⁷ Op 8 maart 2011 is Al-

²⁴² Reporters Without Borders, *Authorities refuse to free journalist on completion of sentence, bring new charge* (18 juni 2010); Human Rights Watch, *Political detainee, sentence ended, held on new charges* (19 juni 2010); Human Rights Watch, *Free activist who criticised Iran* (17 december 2010).

²⁴³ *Syrian dissidents on trial*, Reuters (7 februari 2011).

²⁴⁴ *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²⁴⁵ Organisation Mondiale Contre la Torture, *Muhannad Al-Hassani sentenced to three years imprisonment: Persecution of lawyers and human rights defenders continues* (23 juni 2010); Amnesty International, *Award-winning Syrian human rights lawyer jailed for three years* (23 juni 2010); Human Rights Watch, *World Report 2011 Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); Reporters Without Borders, *Ten years after Bashar el-Assad's installation, the government still decides who can be a journalist* (15 juli 2010); Amnesty International, *Lifetime law practice ban against Muhannad Al-Hassani sends chilling message* (12 november 2009); Human Rights Watch, *Restore jailed lawyer's credentials* (13 november 2009); Reuters, *Syria sentences top lawyer to prison term* (23 juni 2010); AFP, *Arrestation du president d'une ONG de défense des droits de l'Homme* (30 juli 2009); United Nations General Assembly, Human Rights Council, Thirteenth session, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, Margaret Sekaggya, Summary of cases transmitted to Governments and replies received*, A/HRC/13/22/Add.1 (24 februari 2010); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011); *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²⁴⁶ Al-Maleh werd aangeklaagd en veroordeeld op grond van artikel 286 (*Conveying within Syria news that one knows to be false or exaggerated and that could weaken the moral of the nation*) jo. 285 (*The person who undertakes in time of war deeds aiming at weakening national sentiment or provoking sectarian or confessional feelings is sentenced to a provisional arrest*) van het wetboek van Strafrecht; Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); The New York Times, *Syrian lawyer, 79, sentenced to 3 years in jail* (4 juli 2010); Reuters, *Syria jails elderly government critic for 3 years* (4 juli 2010); A/HRC/13/22/Add.1 (24 februari 2010); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011); *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²⁴⁷ Organisation Mondiale Contre la Torture, *Conviction of Haytham Al-Maleh, a 79 years old human rights lawyer, signals continuing persecution of lawyers and human rights defenders in Syria*; Amnesty International, *Unfair sentencing of Syrian lawyer and human rights activist* (4 juli 2010); ANP, *Verhagen dringt aan op vrijlating Syrië* (7 juli 2010); Reuters, *US says Syria should release 78-year-old dissident* (24 oktober 2009).

Maleh onverwachts na afkondiging door de president van de jaarlijkse amnestieregeling voor gevangenen misdadigers vrijgekomen.²⁴⁸ De arrestaties van Al-Hassani en Al-Maleh hebben ertoe geleid dat mensenrechtenactivisten zich voorzichtiger en meer terughoudend zijn gaan opstellen in contacten met onder meer westerse ambassades.

Mensenrechtenactiviste Suhair Atassi probeerde begin februari 2011 een wake te organiseren voor de Egyptische ambassade in Damascus om haar steun te betuigen aan de demonstranten in Egypte. Omdat demonstraties in Syrië alleen zijn toegestaan als zij door de autoriteiten zijn georganiseerd, joeg een knokploeg de demonstranten uit elkaar. Atassi kreeg korte tijd huisarrest opgelegd. Vermoedelijk werd zij al langer afgeluisterd en in de gaten gehouden.²⁴⁹

Op 15 mei 2011 werden de dissidenten Riad Seif (op borgtocht en in afwachting van de behandeling van zijn zaak na zijn arrestatie op 6 mei 2011 tijdens demonstraties in Damascus) en Mouaz Al-Khatib (op 5 mei 2011 gearresteerd vanwege herhaaldelijke kritiek op het regiem) vrijgelaten. Advocaat en voormalig lid van de *Human Rights Association in Syria* (HRAS), Anwar Al-Bunni, werd op 23 mei 2011 na het uitzitten van een jarenlange gevangenisstraf vrijgelaten, evenals de schrijver Habib Saleh (deze laatste op 10 mei 2011).²⁵⁰

Mensenrechtenadvocate Catherine Altalli die op 13 mei 2011 na afloop van een demonstratie in de wijk Barzeh (ten noorden van Damascus) was gearresteerd, werd korte tijd later na voorgeleiding op vrije voeten gesteld. Zij wordt mogelijk aangeklaagd voor het zonder toestemming deelnemen aan een demonstratie, waarvoor naar verluidt een vrijheidsstraf van maximaal één maand kan worden opgelegd.²⁵¹

Op 15 november 2011 werd de prominente dissident Kamal Labwani (samen met meer dan 1.000 andere gevangenen) vrijgelaten. Labwani moest een gevangenisstraf van vijftien jaar uitzitten vanwege belediging van het staatshoofd en het oproepen tot een buitenlandse invasie in Syrië. Volgens overheidsmedia zouden op diezelfde dag nog eens 1.180 gevangenen die in verband met de onlusten waren gearresteerd, zijn vrijgelaten.²⁵²

3.2.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

De Grondwet voorziet in het recht van vereniging,²⁵³ het oprichten van vakbonden wordt daaronder uitdrukkelijk begrepen. Het oprichten van onafhankelijke politieke partijen wordt in Syrië niet getolereerd.²⁵⁴ Zo werd op 23 januari 2011 Abbas Abbas door een rechtbank tot 7½ jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege betrokkenheid bij een geheime organisatie. Hij zat al een gevangenisstraf uit van 17 jaar vanwege betrokkenheid bij de *Workers Communist Party*. Drie anderen die ook in mei 2009

²⁴⁸ *Human rights lawyer Haytham Al-Maleh pardoned and released*, International Federation for Human Rights (9 maart 2011); *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²⁴⁹ *Interview Suhair Atassi, Syrische mensenrechtenactiviste*, Volkskrant (16 februari 2011); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

²⁵⁰ *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

²⁵¹ *Abduction and incommunicado detention of Ms. Catherine Altalli*, International Federation for Human Rights (16 mei 2011).

²⁵² *Syria frees dissident, prisoners as pressure mounts*, Reuters (15 november 2011).

²⁵³ Artikel 39 van de Grondwet bepaalt: *Citizens shall have the right of assembly and peaceful demonstration within the principles of the Constitution. Exercising this right shall be regulated by law.*

²⁵⁴ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

samen met hem waren opgepakt, kregen ieder vier jaar gevangenisstraf. Twee van hen hadden al jarenlang in de gevangenis doorgebracht vanwege lidmaatschap van de *Communist Labour Party*.²⁵⁵

Vakbonden en vakverenigingen

Het is niet toegestaan een onafhankelijke vakbond of enige andere vakvereniging op te richten. Alle vakbonden moeten zijn aangesloten bij de *General Federation of Trade Unions (GFTU)*²⁵⁶ die wordt gedomineerd door de Baath-partij.²⁵⁷ De GFTU is hiermee feitelijk onderdeel van de regering en kan derhalve niet als onafhankelijk worden aangemerkt.

Stakingen

Met uitzondering van de agrarische sector zijn stakingen bij wet toegestaan, maar doen zich in de praktijk zelden voor.²⁵⁸ In de praktijk worden werknemers verhinderd aan stakingen deel te nemen en wordt er hard opgetreden tegen iedere vorm van georganiseerde werkonderbreking.²⁵⁹

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

Op grond van de wet inzake NGO's van 1958 zijn alle ngo's verplicht tot registratie bij het ministerie van Arbeid en Sociale Zaken. Veel organisaties die betrokken zijn bij activiteiten die als politiek gevoelig worden aangemerkt (zoals mensenrechten en hervormingen), worden doorgaans niet geregistreerd en zijn dus feitelijk illegaal.²⁶⁰ Ook komt het voor dat groeperingen zelf niet overgaan tot registratie van hun ngo uit angst voor afwijzing van hun verzoek. Een deel van het maatschappelijk middenveld opereert dan ook zonder aan de wettelijke registratieplicht te hebben voldaan. De medewerkers van deze organisaties lopen voortdurend het risico te worden gearresteerd en/of te worden veroordeeld tot een gevangenisstraf van enkele jaren vanwege deelname aan een illegale organisatie.²⁶¹ Onafhankelijke ngo's zijn in Syrië nagenoeg niet meer aanwezig. Activiteiten op het gebied van minder gevoelige terreinen als milieu, gezondheidszorg of positie van kwetsbare groepen (zoals vrouwen, kinderen en gehandicapten) worden door de autoriteiten doorgaans wel toegestaan.

Medio september 2010 werd het kantoor van de mensenrechtenorganisatie *Syrian Centre for Media and Freedom of Expression (SCM)* in Damascus door de autoriteiten gesloten. De reden van de sluiting werd niet bekend gemaakt. Het SCM was in Syrië ondermeer actief in het monitoren van schendingen van de vrijheid van meningsuiting.²⁶²

²⁵⁵ *Prominent Syrian leftist jailed 7½ years*, Reuters (23 januari 2011).

²⁵⁶ Arabisch: *Al-Ittihad Al-Amm li-Nakabat Al-Oummal*.

²⁵⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2010 - Syria* (3 mei 2010); International Trade Union Confederation, *2010 Annual survey of violations of trade union rights - Syria* (9 juni 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁵⁸ Freedom House, *Freedom in the World 2010 - Syria* (3 mei 2010); International Trade Union Confederation, *2010 Annual survey of violations of trade union rights - Syria* (9 juni 2010).

²⁵⁹ International Trade Union Confederation, *2010 Annual survey of violations of trade union rights - Syria* (9 juni 2010); IWPR, *Fear of Damascus regime stymies protest* (29 oktober 2009); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁶⁰ Zie ook US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011); Freedom House, *The Worst of the Worst 2010 - Syria* (3 juni 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2011 - Syria* (12 mei 2011); Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); Human Rights Watch, *World Report 2011 - Events of 2010 - Syria* (24 januari 2011); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

²⁶¹ Zie ook Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

²⁶² Het SCM is nog operationeel vanuit hun kantoor in Frankrijk. International Federation for Human Rights, *Closure of the Syrian Centre for Media and Freedom of Expression* (15 september 2009); Committee to Protect

Bijeenkomsten/demonstraties/vergaderingen

Demonstraties zonder voorafgaande formele toestemming zijn verboden.²⁶³ Voor het houden van openbare bijeenkomsten, demonstraties of vergaderingen is uitdrukkelijke toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken vereist. Daarbij dient een lijst van alle participanten te worden overgelegd. Het ontbreken van voorafgaande toestemming van de autoriteiten kan resulteren in ondervraging of arrestatie. De kans op ondervraging en arrestatie neemt toe indien de bijeenkomst waarvoor geen toestemming was verleend, in de ogen van de autoriteiten als politiek bedreigend wordt aangemerkt. Pogingen van mensenrechtenactivisten om (op kleine schaal) demonstraties te organiseren, waarvoor geen voorafgaande toestemming was verleend, werden door de autoriteiten routinematig verstoord, waarbij soms arrestaties werden verricht.²⁶⁴ In de verslagperiode deden zich in het gehele land talloze demonstraties voor, waartegen door de autoriteiten met harde hand werd opgetreden.²⁶⁵

3.2.3 *Vrijheid van godsdienst*

De Grondwet voorziet in vrijheid van godsdienst.²⁶⁶ Over het algemeen respecteert de overheid de vrijheid van godsdienst.²⁶⁷ Religieuze minderheden hebben in Syrië het recht om uitdrukking te geven aan hun eigen identiteit en geloofsbeleving. Vanuit een ideologie van seculier Arabisch socialisme staat het regime traditioneel coöperatief tegenover de diverse religieuze minderheden in het land, mits hun activiteiten de doelstellingen van deze ideologie niet doorkruisen.²⁶⁸ Verzoeken om bijzondere bescherming of om rechten voor minderheden werden door de overheid opgevat als een bedreiging van de eenheid van de staat.

In essentie wordt het regime gedragen door minderheden, in de eerste plaats door de alawieten, waartoe ook de president behoort. Ook christenen en islamitische minderheden (zoals sjiieten waaronder ismaëlieten en druzen) steunen over het algemeen de huidige politieke status-quo in het land, niet in de laatste plaats uit angst voor een eventuele vervanging van het huidige bewind door een regime van soennitisch-fundamentalistische signatuur. Die angst wordt gevoed door het bewind dat waarschuwt voor een Irak scenario met een machtsvacuum en een interne machtsstrijd tussen rivaliserende groeperingen. Andere religieuze groepen nemen loyaliteit aan het oude regime zeer kwalijk.

Journalists, *Attacks on the Press 2009* (16 februari 2010); United Nations General Assembly, Human Rights Council thirteenth session, *Written statement submitted by the Cairo Institute for Human Rights Studies, a non-governmental organization in special consultative status* (23 februari 2010); Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

²⁶³ Freedom House, *The Worst of the Worst 2010 - Syria* (3 juni 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2011 - Syria* (12 mei 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁶⁴ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁶⁵ Zie ook paragraaf 2.3 *Politieke ontwikkelingen*.

²⁶⁶ Artikel 35 van de Grondwet bepaalt: (1) *Freedom of belief shall be guaranteed. The state shall respect all religions.* (2) *The state shall guarantee the performance of all religious rituals provided this does not violate public order.*

²⁶⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2011 - Syria* (12 mei 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁶⁸ Zie ook US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report 2 - Syria* (13 september 2011); *Über die Politik Syriens und die Lage seiner christlichen Minderheit*, Konrad Adenauer Stiftung (december 2010).

Syrië kent geen officiële staatsreligie. De Grondwet schrijft wel voor dat de president van Syrië moslim moet zijn.²⁶⁹ Alle godsdiensten en sektes dienen officieel geregistreerd te staan bij de autoriteiten die toezicht houden op bijeenkomsten en geldinzamelingsacties.²⁷⁰ Niet-politieke uitingen van islamitisch-religieuze beleving als het vieren van de geboortedag van de profeet Mohammed worden niet verhinderd.²⁷¹ Het gebruik van religieuze taal in openbare ruimten wordt getolereerd. Daarnaast mochten tijdens religieuze feestdagen vlaggen met religieuze uitdrukkingen worden geplaatst op openbare plaatsen.²⁷²

In juli 2010 heeft Syrië gezichtsbedekkende sluiers (*nikab*) verboden op zowel openbare als privé-universiteiten, naar verluidt in een poging de seculiere identiteit van Syrië te waarborgen. De laatste jaren is in Syrië het aantal vrouwen dat een hoofddoek draagt, sterk toegenomen. Het verbod heeft geen gevolgen voor het dragen van de *hijab*, de hoofddoek die het gezicht niet bedekt. Verschillende media berichtten dat ongeveer 1000 leraressen een andere functie toegewezen hebben gekregen binnen de overheid, omdat zij weigerden de gezichtsbedekkende sluiers af te doen tijdens de les.²⁷³ Het afdwingen van de daadwerkelijke implementatie van het verbod is onduidelijk.

Bekering

Er zijn geen verbodsbepalingen in het wetboek van Strafrecht op veranderingen van geloof of bekeringsactiviteiten. De autoriteiten erkennen de bekering van een moslim tot een ander geloof evenwel niet, dit in tegenstelling tot de bekering van een christen tot de islam. In geval van bekering van de islam tot het christendom, wat sporadisch en heimelijk plaatsvindt, wordt de bekeerling door de autoriteiten nog steeds als moslim beschouwd, waardoor de islamitische wetgeving op hem/haar van toepassing blijft. Sociale en religieuze druk in moslimkringen maakt het echter feitelijk onmogelijk voor een moslim om van religie te veranderen, laat staan hier voor uit te komen.²⁷⁴

De autoriteiten beschouwen evangelisatie over het algemeen als een inbreuk op religie en gezin en een bedreiging voor het religieuze evenwicht in het land.²⁷⁵ In voorkomende gevallen kan gebruik worden gemaakt van de artikelen 462 en 463 van het wetboek van Strafrecht en vindt er vervolging van evangelisten plaats wegens het *vormen van een bedreiging in de betrekkingen tussen religieuze groepen*.²⁷⁶ Ook komen arrestaties voor korte duur voor en vinden huiszoekingen

²⁶⁹ Artikel 3 van de Grondwet bepaalt: (1) *Islam is the religion of the president of the Republic.*

²⁷⁰ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁷¹ Sinds 2006 is de geboortedag van de profeet Mohammed een nationale feestdag.

²⁷² US Department of State, *July - December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁷³ The New York Times, *Syria: Islamic scarf that leaves only eyes exposed is banned* (19 juli 2010); Global Insight, *Syria bans full Islamic veil at universities* (20 juli 2010); The Guardian, *Syria's niqab ban is part of a clash within Islam itself* (19 juli 2010); BBC/Middle East, *Syria bans face veils at universities* (19 juli 2010); EIU, *Country Report Syria* (augustus 2010); IWPR, *Influence of Islam grows in Syria* (19 maart 2010).

²⁷⁴ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁷⁵ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

²⁷⁶ Zo schrijft artikel 462 van het wetboek van Strafrecht voor dat een ieder die één van de in het openbaar te belijden godsdiensten beledigt of uiting geeft aan minachting voor één van deze godsdiensten, een gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar tegemoet kan zien. Artikel 463 van het wetboek van Strafrecht schrijft een gevangenisstraf voor van één maand tot één jaar aan een ieder die de uitoefening van een godsdienst, ceremoniën of religieuze praktijken met betrekking tot die godsdienst verstoort, of deze door daden van geweld of bedreigingen verhindert; dan wel aan een ieder die gebouwen die heilig zijn voor godsdiensten, attributen of andere voorwerpen die vereerd worden door leden van een bepaalde religie of door een gedeelte van de bevolking, verwoest, verminkt, beschadigt, ontwijdt of bezoedelt.

plaats. In geval van buitenlandse missionarissen kan het eveneens uitzetting tot gevolg hebben.

Alle groeperingen in Syrië, zowel religieuze als niet-religieuze, worden door de veiligheidsdiensten nauwlettend in de gaten gehouden.²⁷⁷ Er zijn geen gevallen bekend van inmenging van veiligheidsdiensten in individuele kwesties van apostasie.

Christenen

Er bevinden zich in Syrië diverse christelijke groeperingen, die in totaal een minderheid van ongeveer 10 procent (1,6 miljoen)²⁷⁸ vormen. Christenen kunnen in Syrië vrijelijk hun geloof belijden. Een aantal christelijke feestdagen wordt als nationale feestdag gevierd. Vele christelijke kerken hebben een eigen onderwijssysteem dat loopt van de kleuterschool tot en met het priesterseminarium. Ook hebben zij eigen grond in bezit. Christenen zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de vrije beroepen en in de zakenwereld. Hun levensomstandigheden steken over het algemeen gunstig af bij die van andere categorieën van de bevolking. De christelijke gemeenschap in Syrië kan worden onderverdeeld in orthodoxe en met Rome geünieerde kerken. De vier grootste christelijke kerken zijn de Syrisch- en Grieks-orthodoxe en Syrisch- en Grieks-katholieke kerken. Het overgrote deel van de christenen behoort tot één van deze kerken. De rest is verdeeld over andere kerken, waaronder de protestantse, de Armeense en de Assyrische.²⁷⁹

Hoewel in de dagelijkse praktijk gevallen van heimelijke discriminatie kunnen voorkomen in een land met uiteenlopende religieuze gemeenschappen,²⁸⁰ zijn er volgens internationale waarnemers geen aanwijzingen dat vervolging van christenen plaatsvindt. Economische onvrede en gebrek aan vooruitzichten leiden wel tot een, vooral in het noord-oosten van Syrië, onveranderlijk hoge emigratiedruk onder christenen.²⁸¹

Het is verboden om zich als Assyrische christenen te organiseren in een politieke partij. In de praktijk tolereert de overheid politieke activiteiten van Assyrische christenen. Zo zijn de activiteiten van de *Assyrisch Democratische Organisatie* (ADO) bekend bij de overheid (zie ook paragraaf 2.2.1.).

3.2.4 *Bewegingsvrijheid*

Binnenland

Hoewel er in Syrië veel politie op straat aanwezig is, is het binnenlands personenverkeer over het algemeen niet aan strenge controle onderhevig. Wel kunnen tijdens demonstraties en/of ongeregelde belangrijke snelwegen (Tartous-Latakia, Tartous-Homs, Latakia-Aleppo, Homs-Hama, Homs-Damascus en Damascus richting Jordanië) tijdelijk zijn afgezet.²⁸² Syrische burgers die binnen Syrië willen reizen, hebben daarvoor geen aparte vergunning nodig. Wel zijn Syrische staatsburgers verplicht te allen tijden hun identiteitsbewijs bij zich te

²⁷⁷ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁷⁸ Er zijn ook schattingen dat het aantal christenen inmiddels is gereduceerd naar 8% van de bevolking als gevolg van migratie naar het buitenland. US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁷⁹ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); Reuters, *Christians view Syria as haven in unstable region* (9 juni 2010); *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Syria: Overview*, Minorities Rights Group International (oktober 2011).

²⁸⁰ De daaruit voortvloeiende spanningen zouden eerder van economische aard zijn dan een religieuze ondertoon hebben. US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011).

²⁸¹ Reuters, *Christians view Syria as haven in unstable region* (9 juni 2010).

²⁸² UK, *Travel advice* (13 oktober 2011).

dragen en zich desgevraagd te legitimeren. Naast controleposten die meestal in de buurt van militaire installaties of in zogenaamde *restricted areas*, zoals de Golan-hoogvlakte, staan, is het aantal controleposten op de belangrijkste wegen toegenomen.²⁸³

Buitenland

Om Syrië op legale wijze te kunnen verlaten dient men in het bezit te zijn van een identiteitskaart en een paspoort. Illegale uitreis alleen vormt geen grond voor een boete. Wel kan iemand een boete wegens verlies van een paspoort krijgen op grond van het wetboek van Strafrecht.

Vanwege een besluit van 28 december 2003 (nr. 1706) van de minister van Binnenlandse Zaken hebben de meeste Syrische onderdanen, in het bezit van een geldig paspoort, voor reizen naar het buitenland geen voorafgaande toestemming van de autoriteiten meer nodig. Ook hoeven zij geen uitreisvisum meer te halen bij de afdeling Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Daarentegen moeten alle overheidsambtenaren (van kantoorhulp tot minister) voor zover bekend vooraf toestemming krijgen van de veiligheidsdienst om uit te kunnen reizen. Een ambtenaar behoeft voor een paspoortaanvraag voorafgaande toestemming van het ministerie waaronder hij valt.²⁸⁴

Kinderen, minderjarigen en handelingsonbekwamen hebben naast een uitreisvisum ook de toestemming van hun verzorger(s) nodig alvorens zij naar het buitenland kunnen reizen. Vrouwen onder de achttien jaar mogen het land niet verlaten zonder toestemming van de ouders. Gehuwde vrouwen hebben geen toestemming nodig van hun echtgenoot om te kunnen reizen. De echtgenoot heeft evenwel het recht een verzoek tot een uitreisverbod voor zijn vrouw in te dienen bij het *Department of Emigration and Passports*.²⁸⁵ Er is geen instantie die de beslissing van een man om zijn vrouw te verbieden naar het buitenland te reizen, ongedaan kan maken en de vrouw alsnog toestemming kan geven. Alleen de echtgenoot zelf kan het verbod uiteindelijk ongedaan maken.

Inreiscontrole

Het ministerie van Binnenlandse Zaken draagt zorg voor de controle van passagiers en bagage op de luchthaven van Damascus. Daarnaast bevinden zich op het vliegveld functionarissen van verschillende veiligheidsdiensten, die een controlerende functie hebben.

Een buitenlander moet bij iedere inreis een kaart invullen, waarop zijn/haar naam, beroep, verblijfplaats en adres in Syrië en reden van verblijf staan vermeld. Bij uitreis moet de kaart weer bij de douane worden ingeleverd. Deze kaart heeft, voor zover bekend, niets van doen met een eventuele verblijfstitel in Syrië.

Het is niet mogelijk om Syrië via Damascus Airport zonder inreisstempel in het paspoort binnen te komen of zonder uitreisstempel in het paspoort te verlaten. Dit wordt bij binnenkomst, nadat men de immigratiecontrole al is gepasseerd, nogeens gecontroleerd door gewapende veiligheidsfunctionarissen. Bij vertrek vindt hetzelfde plaats, een extra controle nadat men de immigratiecontrole al is gepasseerd, voordat men naar de uitgang richting het vliegtuig gaat. Op Damascus Airport zijn de controles als gevolg van de huidige situatie in het land verscherpt.

²⁸³ UK, *Travel advice* (13 oktober 2011).

²⁸⁴ Zie ook Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

²⁸⁵ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

Er zijn geen aanwijzingen dat een eerder gedaan asielverzoek in het buitenland of een langdurig verblijf in het buitenland redenen vormen voor tussenkomst van de veiligheidsdiensten. De behandeling van personen afkomstig uit Syrië van wie het asielverzoek in het buitenland is afgewezen, verschilt niet van andere personen die naar Syrië terugkeren. Indien sprake is van een opsporingsverzoek, zal de desbetreffende persoon bij aankomst op de luchthaven worden aangehouden. Bij twijfel over de identiteit van de persoon tijdens de inreiscontrole, is hechtenis van enkele uren tot dagen niet uitgesloten. De persoon in kwestie ondergaat tijdens de hechtenis een intensieve ondervraging en wordt mogelijk doorverwezen naar een veiligheidsdienst. Het gebruik van geweld tijdens het verhoor is niet uitgesloten, maar van systematische marteling is voor zover bekend geen sprake.

Personen afkomstig uit Syrië die vrijwillig terugkeren maar niet over geldige reisdocumenten beschikken, moeten rekening houden met een weinig toeschietelijke opstelling van de autoriteiten bij de vaststelling van hun identiteit. Personen die met vervangende reisdocumenten afgegeven door de Syrische autoriteiten al dan niet vrijwillig terugkeren, zullen voor zover bekend bij aankomst door de Syrische autoriteiten worden staande gehouden en een instructie krijgen om zich te melden bij de Syrische immigratiedienst voor een gesprek en daarna mogelijk worden doorverwezen naar een veiligheidsdienst. De Syrische autoriteiten zijn voor zover bekend vooral geïnteresseerd in wat er met het oorspronkelijke reisdocument van betrokkene is gebeurd en in eventuele contacten met de Syrische oppositie in het buitenland en met vijandelijke buitenlandse mogendheden, in het bijzonder Israël.

Reisverbod

De instanties die in Syrië een reisverbod kunnen opleggen, zijn het ministerie van Binnenlandse Zaken en de veiligheidsdiensten. De redenen voor het uitvaardigen van een uitreisverbod zijn divers en houden verband met onder meer de staatsveiligheid, mensenrechtenactiviteiten, activiteiten van de oppositie of politieke activiteiten. Daarnaast kan een man zijn echtgenote een reisverbod laten opleggen zonder opgaaf van reden.²⁸⁶ Ook indien personen reeds in het bezit zijn van een geldig paspoort, kunnen de autoriteiten een uitreisverbod uitvaardigen.²⁸⁷ Nadat een uitreisverbod is uitgevaardigd, wordt de naam van de persoon opgenomen in een (signalerings)lijst van alle grensposten en luchthavens van Syrië. De enige instantie of persoon die een uitreisverbod kan opheffen, is de instantie of persoon die het uitreisverbod in eerste instantie heeft opgelegd. Iemand krijgt te horen dat hij/zij een uitreisverbod heeft via het *Office of Emigration and Passports* of pas op de luchthaven of grenspost.

De autoriteiten verschaffen over het algemeen geen informatie over de redenen en duur van het uitreisverbod.²⁸⁸ Of bij een uitreisverbod een meldingsplicht wordt opgelegd is niet bekend.

In de verslagperiode werd aan verschillende personen, waaronder mensenrechtenactivisten, journalisten en schrijvers, een uitreisverbod

²⁸⁶ Het besluit van de minister van Binnenlandse Zaken met nummer 876 van 8 augustus 1979 stelt hierover: *a married woman shall be granted a passport and she will be added to the passport of her husband without requiring his approval unless he submits a written request to the head of the Department of Emigration and Passports in the governorate in which he wants to prevent her from obtaining a passport or from which he wants to prevent her from leaving the country.*

²⁸⁷ Zie ook Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010); IWPR, *The injustice of travel ban* (4 december 2009); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

²⁸⁸ Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

uitgevaardigd. In 2009 waren naar verluidt ruim 100 personen slachtoffer van een uitreisverbod nadat zij zich hadden ingelaten met mensenrechtenactiviteiten.²⁸⁹ Laatstelijk kregen op 28 augustus 2011 nog drie prominente leden van de oppositie (Fayez Sara, Michel Kilo en Louay Hoessein) een uitreisverbod opgelegd om naar Beiroet af te reizen, teneinde deel te nemen aan een discussieprogramma voor de televisie over de situatie in Syrië.²⁹⁰

Illegale grensoverschrijding

Het illegaal overschrijden van de Syrische landsgrenzen komt geregeld voor. De grenzen met Turkije, Jordanië en Libanon zijn in hoge mate poreus. Er bestaan diverse sluiptwegen. Ook in het geval van Irak kan illegale grensoverschrijding niet uitgesloten worden. De Syrisch-Iraakse grens is meer dan 600 kilometer lang en loopt voor het grootste deel door nauwelijks bewoond woestijngebied. Het komt relatief weinig voor dat Irakezen Syrië op illegale wijze via de woestijn binnenkomen. Wel komt het voor dat men na omkoping Syrië illegaal inreist via de in gebruik zijnde officiële grensovergangen. Het verkrijgen van een visum aan de grens is echter relatief gemakkelijk en omkoping komt om die reden minder vaak voor.

Personenverkeer tussen Syrië en Irak

Irakezen kunnen met een geldig visum voor Syrië het land inreizen via drie officiële grensovergangen, te weten Al-Tanf, Abu Kamal en de grensovergang op de weg van Mosul naar Aleppo. Deze laatste grensovergang is soms gesloten.

Er zijn chartervluchten van Erbil naar Damascus en van Bagdad naar Damascus en vice versa. Ook zijn er voor pelgrims doeleinden vluchten vanuit Irak naar Aleppo en Deir az Zor. Informatie over de (charter) luchtvaartmaatschappijen die deze vluchten uitvoeren en de frequentie ervan, kon niet achterhaald worden. Overigens reist het merendeel van de Irakezen Syrië binnen over land.

Syrië erkent formeel twee soorten Irakese paspoorten, te weten het zogenaamde G-paspoort en het nieuwere A-paspoort. Volgens UNHCR zijn er evenwel tien verschillende soorten Irakese paspoorten in omloop.

Irakezen hebben sinds 17 oktober 2007 een visum nodig om Syrië te kunnen inreizen. Het visum voor Syrië moet officieel bij de Syrische ambassade in Bagdad worden aangevraagd. In de praktijk blijkt evenwel dat 95% van de visa voor Syrië aan de grens wordt verstrekt. De aantallen kunnen in de zomermaanden oplopen tot 6000 per dag. Voorwaarden voor het verkrijgen van een visum voor Syrië zijn: de aanvrager heeft schoolgaande kinderen in Syrië; de aanvrager staat ingeschreven bij de Irakese Kamer van Koophandel; in geval van transit; of een aanvraag voor een visum om medische redenen. Een visum voor Irakezen in Syrië is doorgaans drie maanden geldig.²⁹¹ Irakezen zonder een geldig visum verblijven illegaal in Syrië en zullen bij arrestatie mogelijk worden gedepoteerd naar het land van herkomst. Het is Irakezen met een geldig visum niet toegestaan te werken in Syrië. Inmiddels heeft Syrië op 25 januari 2011 visumbeperkingen voor Irakezen opgeheven. Sinds 1 februari 2011 kan iedere Irakees aan de Iraaks-Syrische grens een visum voor Syrië aanvragen, in plaats van alleen bij de Syrische ambassade in Bagdad.²⁹²

²⁸⁹ Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

²⁹⁰ Reuters (28 augustus 2011).

²⁹¹ Het kan voorkomen dat de geldigheidsduur van een Syrisch visum 1 jaar dan wel twee jaar bedraagt. Dit zou kunnen voorkomen als een visumaanvraag is gedaan door leden van de Irakese Baath-partij voor een langere periode dan drie maanden.

²⁹² *Syria lifts visa restrictions on Iraqis*, Reuters (25 januari 2011).

Irakezen kunnen een verblijfsvergunning aanvragen voor de duur van telkens drie maanden of zes maanden. In geval de aanvrager schoolgaande kinderen heeft, kan een verblijfsvergunning worden aangevraagd voor de duur van het schooljaar of voor één of twee jaar. Verblijfsvergunningen kunnen worden verkregen via de Immigratiedienst en in sommige gevallen via de Syrische Baath-partij, indien de aanvrager lid is van de Irakese Baath-partij. Irakezen met een verblijfsvergunning mogen niet werken in Syrië.

Bij de afgifte van visa en verblijfsvergunningen wordt door de Syrische autoriteiten voor zover bekend geen onderscheid gemaakt op basis van etniciteit of religie van de Irakese aanvrager.

Documenten

Bevolkingsadministratie

De bevolkingsadministratie in Syrië is op stedelijk niveau georganiseerd. In de grote steden is de bevolkingsadministratie op wijkniveau verdeeld. De bevolkingsadministratie van plattelandsbewoners valt onder de nabijgelegen steden.

Corruptie - afgifte van documenten

Corruptie is een wijdverbreid verschijnsel in de Syrische samenleving, ook als het gaat om de afgifte van documenten. Voor elke overheidsdienst dient in de praktijk extra te worden betaald. Het is niet uitgesloten dat ambtenaren documenten afgeven aan familie, vrienden of tegen een vergoeding aan derden.

De Syrische overheid vervangt geregeld formulieren. Dit gebeurt echter op een weinig systematische wijze, waardoor soms voor dezelfde procedure meerdere formulieren in omloop zijn. Daarnaast zijn er bendes actief die zich met name specialiseren in het tegen een betaling vervaardigen van vervalsingen.

De mogelijkheden van documentfraude in de praktijk zijn volgens een bron gering. De bevolkingsadministratie bewaart dossiers en achterliggende informatie op zorgvuldige en vertrouwelijke wijze. Er kunnen geen wijzigingen worden aangebracht of additionele informatie worden toegevoegd aan officiële documenten. Aktes en documenten die correcties bevatten, worden niet geaccepteerd. Wel komt het voor dat sommigen persoonlijke documenten van familieleden of vrienden oneigenlijk gebruiken. Deze informatie kon niet door andere bronnen worden bevestigd.

Identificatieplicht

Personen vanaf veertien jaar zijn wettelijk verplicht over een identiteitsbewijs te beschikken. Als identiteitsbewijs worden in Syrië primair de identiteitskaart en door sommige (administratieve) instanties ook het paspoort aangemerkt. Alleen het paspoort dient in Syrië als reisdocument.

Op grond van de wet dienen alle Syrische staatsburgers vanaf de leeftijd van veertien jaar een identiteitskaart bij zich te dragen. In de praktijk is dit niet altijd het geval. Het niet bij zich dragen van een identiteitskaart wordt over het algemeen niet bestraft. Een identiteitskaart is in ieder geval noodzakelijk bij gemeentelijke zaken (zoals geboorte, huwelijk, aanvraag documenten), bankzaken of wanneer men te maken heeft met ambtenaren van de veiligheidsdiensten. Het niet bij zich hebben van een identiteitskaart kan bij aanhouding leiden tot nader onderzoek naar de identiteit van betrokkene.

Ajanib-Koerden gebruiken een rode identiteitskaart, waarmee zij zich bij de bevolkingsadministratie formeel kunnen laten registreren als vreemdeling.²⁹³ Deze speciale rode identiteitskaart wordt afgegeven door de burgerlijke stand van de provincie Al-Hassakah. Met deze rode identiteitskaart is een paspoortaanvraag onmogelijk. Zij kunnen niet naar het buitenland.

Maktoumeen-Koerden gebruiken een gele identiteitskaart.²⁹⁴ Zij zijn niet geregistreerd bij de bevolkingsadministratie en beschikken derhalve niet over een formeel identiteitsbewijs. Maktoumeen-Koerden kunnen bij de lokale *mukhtar* (dorpshoofd) deze verklaring krijgen, die door hem/haar als identiteitspapier binnen Syrië kan worden gebruikt. Deze verklaring heeft in de praktijk echter geen (juridische) waarde. Hierdoor ontberen zij de civiele en sociale rechten die geregistreerde inwoners van Syrië wel hebben.

Identiteitsnummer

Syriërs staan in de praktijk geregistreerd onder een specifiek identiteitsnummer. Bij geboorte krijgt iedere burger een uniek identiteitsnummer. Dit identiteitsnummer²⁹⁵ komt altijd voor in officiële documenten zoals identiteitskaart, geboorteakte, huwelijksakte, scheidingsakte en paspoort.

Het identiteitsnummer kan alleen gewijzigd worden als de persoon in kwestie zelf zijn/haar registratie wil veranderen. Zo zou iemand bij verandering van woonplaats de naam van de nieuwe woonplaats in zijn of haar identiteitsnummer kunnen laten aanpassen. Dit komt in de praktijk evenwel weinig voor. Wijzigingen aan een identiteitsnummer vinden slechts plaats door tussenkomst van een rechter.

Zodra een vrouw in het huwelijk treedt, wordt haar naam in het register door de bevolkingsadministratie toegevoegd aan het identiteitsnummer van haar man. Haar naam onder het identiteitsnummer van haar vader komt wegens het huwelijk te vervallen. In geval van een scheiding, wordt de naam van de vrouw weer toegevoegd aan het identiteitsnummer van haar vader. De vrouw heeft geen onafhankelijk identiteitsnummer. De bevolkingsadministratie verricht genoemde handelingen, nadat het huwelijk of scheiding is ingeschreven.

Het hebben van een identiteitsnummer is exclusief voorbehouden aan personen met de Syrische nationaliteit. Ajanib- en maktoumeen-Koerden hebben derhalve geen identiteitsnummer.

Er is maar één exemplaar van het familieboekje, waarin het identiteitsnummer en persoonlijke informatie van alle gezinsleden – echtgenote en kinderen – is opgenomen. Deze informatie komt overeen met de informatie op de identiteitskaart.

Identiteitskaart

Vanaf de dag dat een burger de leeftijd van 14 jaar²⁹⁶ bereikt, dient hij of zij binnen een jaar een zelfstandige identiteitskaart aan te vragen. De aanvraag van een identiteitskaart geschiedt in persoon bij de bevolkingsadministratie (*Department of Civil Affairs*) dat onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt. Een minderjarige dient bij de aanvraag begeleid te worden door zijn ouder(s) of wettige voogd, die voor de aanvraag toestemming moet geven.

²⁹³ Zie ook paragraaf 3.3.1.1 *Koerden*.

²⁹⁴ Zie ook paragraaf 3.3.1.1 *Koerden*.

²⁹⁵ In het Arabisch: *Raqm Al-Khana*; in de Nederlandse vertaling: *nummer uit het register*. In het dagelijks gebruik wordt internationaal meestal de term *identiteitsnummer* aangehouden.

²⁹⁶ Vòòr het bereiken van de veertienjarige leeftijd staat men ingeschreven in het familieboekje dat doorgaans door de vader als hoofd van het gezin wordt beheerd.

Bij de aanvraag moet het familieboekje worden getoond en dient een aantal pasfoto's te worden ingeleverd. Ook moet een aantal formulieren worden ingevuld. De identiteitskaart heeft een geldigheidsduur van tien jaar en dient om de tien jaar te worden vernieuwd. In 2006 is een nieuwe identiteitskaart ingevoerd in Syrië. Naast het identiteitsnummer, een familiegebonden nummer en een kaartnummer, is op deze kaart ook een landelijk, persoonsgebonden registratienummer opgenomen. Dit bestaat uit elf cijfers. Het oude model kaart is sedert 30 juni 2006 niet meer geldig en wordt door de overheid niet meer geaccepteerd.

In de identiteitskaart wordt geen melding gemaakt van religie, met uitzondering van Joden. Joden vormen de enige minderheidsgroep in Syrië, waarvan de godsdienst in paspoort of identiteitskaart staat vermeld. Op deze documenten staat *Musawi* (*Mozaïsch*) gestempeld. Voor Syrische joden zijn paspoorten slechts voor een periode van twee jaar geldig in plaats van de gebruikelijke zes jaar.²⁹⁷

Bij verlies van een identiteitskaart moet een politierapport worden opgemaakt. Dit rapport moet worden overhandigd aan het bevolkingsregister. De veiligheidsdiensten zullen vervolgens nagaan hoe het verlies van de identiteitskaart heeft plaatsgevonden. Dit onderzoek kan drie tot vijf maanden in beslag nemen. Pas als de goedkeuring van de veiligheidsdiensten is ontvangen, kan betrokkene een nieuwe identiteitskaart in ontvangst nemen. De boete voor het verlies van een identiteitskaart bedraagt 60 Syrische pond.²⁹⁸

Paspoort

Ter verkrijging van een paspoort moet men zich in persoon wenden tot de Dienst Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken, die afdelingen heeft in het gehele land. Een paspoort heeft een geldigheidsduur van zes of twee jaar.²⁹⁹ Bij de aanvraag voor een paspoort wordt door de autoriteiten een antecedentenonderzoek ingesteld, waarbij wordt nagegaan of de aanvrager nog verplichtingen heeft ten aanzien van militaire dienst, dan wel behoort tot de categorie van personen die het land niet mogen verlaten. In het algemeen kan het paspoort al de volgende dag worden afgehaald. Paspoorten kunnen net als identiteitskaarten alleen door de persoon in kwestie worden afgehaald. Wel kan familieleden of vrienden worden verzocht afschriften of kopieën bij de desbetreffende instanties te laten afhalen.

Het is voor jonge mannen die de achttienjarige leeftijd hebben bereikt en die hun militaire dienstplicht nog moeten vervullen, vrijwel onmogelijk om een uitreisvisum te verkrijgen. In geval van studie in het buitenland kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Wel kan een dienstplichtige een paspoort krijgen met een geldigheidsduur van maximaal drie maanden.

Voor paspoorten geldt dat minderjarigen tot vijftien jaar toestemming moeten hebben van hun wettige voogd voor de aanvraag van een eigen document. De aanvraag moet worden ingediend door de wettige voogd.

Proces-verbaal

In Syrië heeft iedereen over wie een proces-verbaal is opgemaakt, recht op een afschrift van dit proces-verbaal. Een kopie van een opgemaakt proces-verbaal kan

²⁹⁷ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

²⁹⁸ Ruim US\$ 1.

²⁹⁹ Aan onder meer joden, jongens onder de 17 jaar en studenten worden paspoorten voor een periode van twee jaar verstrekt.

mondeling worden opgevraagd via de politiepost die het rapport heeft opgemaakt. Indien het een rechtszaak betreft, kan de advocaat dit namens zijn cliënt doen. Een afschrift van een proces-verbaal wordt verstrekt, als een persoon op de juiste wijze hierom heeft gevraagd en aan de vereisten voldoet om een afschrift van een proces-verbaal te krijgen. De kosten komen voor rekening van de aanvrager.

Rijbewijs

Rijbewijzen worden uitgegeven door het Departement van Verkeerspolitie van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Registratie huwelijken

Iedere moslim of christen die in Syrië huwt, dient zijn huwelijk te laten registreren bij de burgerlijke stand, die onder het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken valt. Bij de kerken gebeurt dit automatisch, daar de kerken een afschrift van de huwelijksakte naar de burgerlijke stand sturen. Moslims trouwen voor een islamitische rechtbank en dienen zelf hun huwelijk bij de burgerlijke stand aan te melden. Voor buitenlanders die in Syrië verblijven, heeft de burgerlijke stand een apart huwelijksregister.

Naar familierecht is het huwelijk al rechtsgeldig, indien het gesloten is voor een kerk of islamitische rechtbank. De burger heeft echter wel de verplichting om het huwelijk nog te laten registreren bij de staat (dat wil zeggen bij de burgerlijke stand).

In Syrië bestaat het burgerlijk huwelijk niet. Indien een christelijke man een moslimvrouw wil huwen, zal hij moslim moeten worden. Een moslimman kan wel een christenvrouw huwen. Indien een christelijke man een moslimvrouw wil huwen zonder van religie te willen veranderen, dan zullen betrokkenen buiten Syrië moeten huwen in een land dat een burgerlijk huwelijk kent. Zelfs in dat geval kan dit huwelijk vervolgens niet bij de Syrische overheid worden geregistreerd. Betrokkenen blijven als niet gehuwd geregistreerd staan bij de burgerlijke stand in Syrië. Indien een christelijke kerk in Syrië een echtscheiding niet wil toestaan, dan kan het echtpaar in kwestie zich niet tot een niet-religieuze rechtbank wenden voor een echtscheiding. Syrië kent geen seculiere rechtbank die zaken op het gebied van familierecht behandelt. Het komt in Syrië voor dat christenen zich tot de islam bekeren, om toch te kunnen scheiden.

3.2.5 *Rechtsgang*

Rechterlijke macht

Het Syrische rechtssysteem is gebaseerd op het Franse rechtstelsel. De Grondwet spreekt van een onafhankelijke rechterlijke macht.³⁰⁰ In de praktijk staat de rechterlijke macht evenwel geregeld onder (politieke) invloed van de regering en veiligheidsdiensten.³⁰¹ Daarnaast is de rechterlijke immuniteit niet gegarandeerd als gevolg van presidentieel decreet 98/1961. Hierdoor kunnen rechters eenvoudig hun positie verliezen of in staat van beschuldiging worden gesteld, hetgeen de politieke afhankelijkheid van rechters verder vergroot.

³⁰⁰ Artikel 131 van de Grondwet luidt: *The judicial power is independent. The president of the Republic, assisted by the Supreme Judicial Council, shall guarantee this independence.*

Artikel 133 van de Grondwet luidt: *(1) Judges are independent. They are subject to no authority other than that of the law in the discharge of their functions. (2) The honor, conscience and impartiality of judges shall be a guarantee of the rights and freedoms of individuals.* Zie ook US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

³⁰¹ Ongeveer 95% van de rechters zou onderdeel uitmaken van de regeringspartij (Baath-partij). US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010).

Berechting van delicten die geen binnenlandspolitieke of veiligheidsdimensie hebben, geschiedt in het algemeen volgens de regels van de procesgang zoals die zijn neergelegd in de wet.

Advocatuur

Verdachten in civiele en strafzaken hebben recht op wettelijke vertegenwoordiging door een advocaat van eigen keuze. Verdachten, die niet zelf in staat zijn een advocaat te betalen, kunnen hierbij rekenen op gratis rechtsbijstand. In civiele of strafzaken kan de verdediging verzoeken om vrijlating op borgtocht. Dit geldt evenwel nauwelijks bij verdenking van vergrijpen tegen de nationale veiligheid.³⁰² De *Syrian Union of Bar Associations* staat onder controle van de overheid en wordt derhalve niet als onafhankelijk aangemerkt.

Aangifte misdrijf

Een misdrijf waarbij geen getuigen aanwezig zijn (een misdrijf dat bijvoorbeeld later wordt ontdekt), kan schriftelijk worden gerapporteerd aan de districtsprocureur. Indien men getuige is van een misdrijf, kan telefonisch of in persoon aangifte worden gedaan bij de politie. Burgers zijn te allen tijde verplicht aangifte te doen in geval er sprake is van bedreiging van de openbare orde en veiligheid en indien er sprake is van gevaar voor leven of bezit van personen.³⁰³

Afhankelijk van de omstandigheden is mondelinge of schriftelijke aangifte van een misdrijf mogelijk. Aangiftes worden doorgaans in behandeling genomen overeenkomstig artikel 46 van de *Code of Civil Procedure*.³⁰⁴ Ten aanzien van de voortvarendheid van de afhandeling van aangiftes is onvoldoende (betrouwbare) informatie bekend om een eenduidig beeld te kunnen vormen. Men krijgt voor zover bekend doorgaans geen schriftelijke bevestiging van de aangifte.

Er zijn voor zover bekend geen mogelijkheden om bescherming te zoeken bij (hogere) autoriteiten indien de politie in gebreke blijft. Vrouwelijke slachtoffers van geweld/mishandeling en mensenhandel hebben in Syrië evenwel de mogelijkheid bescherming te krijgen buiten de reikwijdte van de politie.³⁰⁵

Opbouw rechtssysteem

Bovenaan het rechtssysteem staat het *Supreme Constitutional Court (SCC)*, Hoogste Constitutionele Hof, dat onder meer is belast met het toetsen van wetgeving aan de Grondwet. Het Hof is samengesteld uit een president en vier rechters, die per decreet worden benoemd door de president voor een periode van vier jaar. Na deze periode zijn zij opnieuw benoembaar.³⁰⁶

Een *Court of Cassation*, Hof van Cassatie, bestaande uit een president, zeven vice-presidenten en 31 raadsheren, buigt zich in hoger beroep in civiele- en strafzaken over uitspraken van Hoven van Appel.

³⁰² US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁰³ Artikel 26 van het *Code of Criminal Procedure* stelt hierover het volgende: 1. *Anyone who witnesses an offense against the public safety or an assault on a person's life or property is obliged to report the matter to the competent district attorney;* 2. *Anyone who under other circumstances has knowledge of the occurrence of a crime can report the matter to the district attorney.*

³⁰⁴ Artikel 46 van het *Code of Civil Procedure* stelt: *if a crime occurs that has witnesses, or if requested by a homeowner, employees of the Judicial Police are required to fill out an arrest warrant, take the testimony of the witness, perform investigations, examine the homes, and perform other actions which in such incidents are the duties of the district attorney. All of this is according to the text and the rules specified in the section on the procedures and duties of the district attorney.*

³⁰⁵ Zie paragraaf 3.3.3 *Vrouwen voor een opsomming van de opvangmogelijkheden voor slachtoffers van (huiselijk) geweld.*

³⁰⁶ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

Er zijn 54 *Hoven van Appel*, die ieder een eigen geografische jurisdictie bezitten ten aanzien van een deel van een provincie. Een Hof van Appel bestaat uit een president, een aantal vice-presidenten³⁰⁷ en raadsheren. Een Hof van Appel heeft civiele en strafkamers en buigt zich in beroep over uitspraken van Hoven van Eerste Aanleg en Vredesrechtbanken.

Er zijn in totaal 72 *Hoven van Eerste Aanleg*. Iedere provincie heeft één of meerdere Hoven van Eerste Aanleg, die bestaan uit civiele en strafkamers. Elke kamer bestaat uit één rechter.

In de hoofdstad van elke provincie en in elk district bevinden zich één of meerdere *Vredesrechtbanken* die bevoegd zijn te beslissen in civiele en strafzaken. Er zijn in totaal 227 Vredesrechtbanken.

Personal status courts

Voor de verschillende bevolkingsgroepen bestaan in Syrië zogenaamde *personal status courts*. Dit zijn religieuze rechtbanken die zich bezighouden met zaken die het personen- en familierecht aangaan, waaronder huwelijk en echtscheiding.³⁰⁸ Voor moslims bestaat zo'n rechtbank uit één rechter.³⁰⁹ Ook druzen hebben een soortgelijke rechter.³¹⁰ Voor niet-moslims zijn er rechtbanken voor rooms-katholieken, voor aanhangers van christelijk orthodoxe religies, voor protestanten en voor joden.

Militaire rechtbanken (Military Courts)

Er zijn in Syrië militaire rechtbanken die specifiek belast zijn met strafrechtelijke aangelegenheden waarbij militairen betrokken zijn.³¹¹ Voor de categorie van militairen van lagere rang zijn in iedere provincie rechtbanken aanwezig, die gevormd worden door elk één rechter. Voor de categorie van militairen met een officiersrang bestaan er rechtbanken in Damascus en in Aleppo, die elk uit drie rechters bestaan.

Militaire rechtbanken hebben ook de bevoegdheid burgers te berechten.³¹² Hiervan is sprake bij een conflict tussen burgers en het leger. Ook in gevallen van overtredingen begaan door een groep, waarvan één of meerdere militairen deel uitmaken, wordt de groep als geheel door een militaire rechtbank berecht. Op grond van de wet op de Noodtoestand konden – ook als er geen militairen bij betrokken zijn – burgers worden berecht door militaire rechtbanken op beschuldiging van versterking van de openbare orde, het in het leven roepen van een onwettige organisatie of belediging van de organen van de staat en de president. Tegen uitspraken van de militaire rechtbanken is hoger beroep mogelijk bij de militaire kamer van het Hof van Cassatie.

*Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid (Supreme State Security Court)*³¹³

Syrië kende tot april 2011 een buitengewone veiligheidsrechtbank, het *Supreme State Security Court* (SSSC), het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid, bestaande uit twee rechters. Dit Hof was bevoegd te beslissen in politieke zaken en zaken die de nationale veiligheid betroffen en opereerde op basis van de bepalingen

³⁰⁷ *Presidents of Chambers*.

³⁰⁸ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁰⁹ Arabisch: *qadi shari'a*.

³¹⁰ Arabisch: *qadi mazhabi*.

³¹¹ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011).

³¹² US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices - Syria* (8 april 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture- Syria* (april 2010).

³¹³ *Supreme State Security Court* (SSSC) (in het Arabisch: 'Mahkama Amn Al-Dawla Al-Uliyya) ingesteld bij *Legislative Decree* no. 47 van 28 maart 1968. Zie ook *Far from justice: Syria's Supreme State Security Court*, Human Rights Watch (februari 2009).

uit de inmiddels afgeschafte wet op de Noodtoestand.³¹⁴ Of het SSSC ook daadwerkelijk is gesloten, kan nog niet worden bevestigd.

3.2.6 Arrestaties en detenties

De wet op de Noodtoestand gaf de autoriteiten onbeperkte bevoegdheden om aanhoudingen te verrichten.³¹⁵ Bepalingen van de strafwet die er op waren gericht willekeurige aanhouding en detentie tegen te gaan, werden door deze wet buiten werking gesteld.³¹⁶ Om een aanhouding, detentie en veroordeling van personen in Syrië onder de staat van beleg te legitimeren, werden doorgaans beschuldigingen gebruikt, waaronder laster tegen de staat of president (met name tegen mensenrechtenactivisten), in het leven roepen van een illegale organisatie (tegen bijvoorbeeld politieke tegenstanders, mensenrechtenactivisten, personen van islamitisch-fundamentalistisch profiel) of separatistische activiteiten (met name Koerden).

Veiligheidsdiensten die iemand willen aanhouden, melden dit aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat op zijn beurt de nodige gegevens in een centraal computerbestand invoert. Deze gegevens kunnen door de verschillende opsporings- en grensbewakingsdiensten worden geraadpleegd. Voor zover bekend bestaat er slechts één landelijke signaleringslijst. Het is niet uitgesloten dat door administratieve traagheid en/of slordigheden iemands naam (nog) niet op de opsporingslijst staat, terwijl een instantie wel om diens opsporing heeft verzocht. Daarnaast is het mogelijk dat iemand niet meer gezocht wordt, maar diens naam nog voorkomt op de opsporingslijst. Eveneens is het niet uitgesloten dat de verschillende, onafhankelijk van elkaar opererende Syrische veiligheidsdiensten ieder een eigen separate signaleringslijst hanteren, waarvan de inhoud onderling niet bekend is.³¹⁷

Arbitraire arrestaties en detenties zijn in Syrië volgens de wet verboden. Desondanks komen willekeurige (zonder arrestatiebevel of formele aanklacht) aanhouding en detentie in Syrië in de praktijk geregeld voor. Verdachten worden daarbij voor onbepaalde tijd incommunicado en zonder enige vorm van proces vastgehouden. Doorgaans krijgen de gedetineerden pas formeel in de rechtbank de reden van de aanhouding te horen.³¹⁸

Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat een Syriër het risico loopt op willekeurige aanhouding en detentie enkel en alleen omdat hij of zij Koerd is of een conservatieve moslim. Het vermoeden dat de persoon betrokken is bij activiteiten die de staatsveiligheid kunnen ondermijnen, kan leiden tot aanhouding, in

³¹⁴ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

³¹⁵ Zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

³¹⁶ Zo staat artikel 4(a) van Legislative Decree 51 van 22 december 1962 toe: *The placing of restrictions on freedom of individuals with respect to meetings, residence, travel and passage in specific places or at particular times. Preventive arrest of anyone suspected of endangering public security and order. Authorization to investigate persons and places. Delegation of any person to perform any of these tasks.* Zie ook Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria* (3 juni 2010); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture- Syria* (april 2010); Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010).

³¹⁷ Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010).

³¹⁸ Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 - Syria* (24 januari 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Freedom House, *Freedom in the World 2011 - Syria* (12 mei 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010).

communicado detentie voor weken, dan wel maanden en veroordeling zonder eerlijke rechtsgang.

Een rechtbank kan gebruik maken van een schriftelijke oproep tot verschijnen van een verdachte. De oproep, een document, bestaat uit twee identieke delen; een helft kan aan betrokkene worden verstrekt en de andere blijft in het bezit van de politie. De oproep wordt via de politie naar betrokkene verzonden. Bij afwezigheid van betrokkene kan de oproep worden afgegeven aan een op het adres aanwezig familielid. Een verdachte kan via zijn advocaat een kopie krijgen van dit document, dat onderdeel uitmaakt van het dossier van betrokkene bij de rechtbank.

Het is in Syrië gebruikelijk dat gedetineerden, met uitzondering van politieke gevangenen, bij goed gedrag, na het uitzitten van tweederde deel van hun straf in vrijheid worden gesteld.

Het komt voor dat de autoriteiten druk uitoefenen (middels intimidatie, detentie) op familieleden van een gezochte of gevangen persoon of van personen op vrije voeten, teneinde hem/haar te arresteren, de mond te snoeren of een bekentenis te laten afleggen.³¹⁹ Voor zover bekend beperkt dit zich tot politiek activisten, mensenrechtenactivisten en personen die als een bedreiging voor de staatsveiligheid worden gezien (zoals personen die gezocht worden wegens lidmaatschap van of activiteiten voor islamitische partijen of Koerdische separatisten).³²⁰

Tijdens de aanhoudende ongeregeldheden in diverse steden verspreid over het gehele land, die in maart 2011 begonnen en nog steeds voortduren, werden talloze personen, waaronder vrouwen, kinderen en ouderen, willekeurig opgepakt en zonder enige vorm van proces vastgehouden.³²¹ Het zou daarbij gaan om personen die ervan werden verdacht tegenstander van het regime te zijn (met inbegrip van activisten en organisatoren van protestdemonstraties), alsmede om personen die waren opgepakt tijdens veegoperaties om inwoners van steden die door de autoriteiten werden aangemerkt als recalcitrant of als centra van democratisch activisme, collectief te straffen. Ook (para)medisch personeel en mensenrechtenactivisten werden daarbij niet gespaard. In verband met de grote aantallen gevangenen en gebrek aan ruimte werden scholen en voetbalvelden als detentieplaats ingericht.³²²

Omstandigheden in detentiefaciliteiten

Naast reguliere gevangnissen waar ook politieke gevangenen worden vastgehouden zoals de Seydnaya³²³ - en de Adra- gevangnissen, zijn er (geheime) detentiecentra van de verschillende veiligheidsdiensten.³²⁴ Geheime detentiecentra vallen onder het

³¹⁹ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011). Zie ook Freedom House, *The Worst of the Worst 2010- Syria* (3 juni 2010); Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture- Syria* (april 2010); Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010); *The long reach of the mukhabaraat: violence and harassment against Syrians abroad and their relatives back home*, Amnesty International (oktober 2011).

³²⁰ Zie bijvoorbeeld *Incommunicado detention of Ms. Razan Zaitouneh's husband and brother*, International Federation for Human Rights (FIDH) (3 juni 2011)

³²¹ *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic, A/HRC/18/53* van 15 september 2011.

³²² *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic, A/HRC/18/53* van 15 september 2011.

³²³ In deze gevangenis zitten voor zover bekend enkele duizenden politieke gevangenen, met name personen die verdacht worden aanhanger te zijn van groeperingen die een samenleving en staat op islamitische grondslag willen. Er zijn echter ook seculiere politieke gevangenen.

³²⁴ Zoals de *Palestine Branch*, onderdeel van de Militaire Inlichtingendienst, die twee gebouwencomplexen in Damascus heeft, namelijk in het Djamarek (douane) district, in de buurt van het militair tribunaal in de wijk Mezzeh, alsmede in de wijk Elkazaar, bij het kruispunt naar de voorstad Sayeda Zeinab. Er is geen actuele

directe toezicht van verschillende inlichtingendiensten (waaronder de *Military Intelligence Service*, het *Political Security Directorate*, de *Directorate General of Intelligence Services* en de *Directorate of Air Force Intelligence Services*). Hierdoor is regulier toezicht en controle op de omstandigheden in deze detentiecentra door de nationale autoriteiten niet aanwezig.³²⁵

De leefomstandigheden en medische voorzieningen in de gevangenen voldoen niet aan de internationale standaarden. De omstandigheden in gevangenen zijn over het algemeen slecht, er is gebrek aan hygiëne en voedsel en er is sprake van overbevolking. Er zijn separate detentiefaciliteiten beschikbaar voor mannen, vrouwen en kinderen. Er zijn berichten dat minderjarige gedetineerden soms worden vastgehouden in detentiefaciliteiten voor volwassenen.³²⁶ Ook waren er gedurende de verslagperiode berichten dat vrouwen werden vastgehouden in een gevangenis voor mannen.³²⁷

Volgens nationale en internationale mensenrechtenorganisaties krijgen gedetineerden niet altijd de noodzakelijke medische zorg die zij behoeven.³²⁸ In detentiecentra van veiligheidsdiensten is nauwelijks gezondheidszorg aanwezig.³²⁹

Familiebezoek in gevangenen is beperkt en vaak alleen mogelijk na omkoping van bewakers.³³⁰ In detentiecentra van veiligheidsdiensten was gedurende de detentie in het geheel geen bezoek toegestaan.

Onafhankelijk toezicht op de situatie in de gevangenen in Syrië is niet aanwezig. Internationale organisaties hebben geen toegang tot reguliere gevangenen en detentiecentra van veiligheidsdiensten.³³¹ Het ICRC heeft evenmin mandaat (politieke) gevangenen te bezoeken.³³²

Politieke gevangenen

Ook in de verslagperiode zijn mensen om politieke redenen gearresteerd en gedetineerd.³³³ Daarbij kunnen de volgende categorieën worden onderscheiden:

- personen verbonden met activiteiten van de oppositie of van maatschappelijke organisaties, of personen die op vreedzame wijze hun mening uiten;
- personen die banden hebben met de Koerdische oppositie en hun activiteiten;
- personen verdacht van banden met de politieke islam (islamisten).

Het exacte aantal politieke gevangenen is niet bekend. Volgens nationale mensenrechtenorganisaties wordt het aantal personen dat in Syrië als politiek gevangene staat geregistreerd, geschat op 3000-3500. Betrokkenen werden vrijwel

beschrijving beschikbaar van de detentieomstandigheden in deze centra. Duidelijk is wel dat de omstandigheden erg zwaar zijn en dat martelen plaatsvindt.

³²⁵ CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010).

³²⁶ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture – Syria* (april 2010).

³²⁷ Human Rights Watch, *Transfer women out of male prison* (12 november 2010).

³²⁸ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³²⁹ In geval van ernstige mishandeling of marteling is soms gezondheidszorg aanwezig.

³³⁰ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³³¹ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

³³² ICRC *Annual Report 2010*.

³³³ Zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Van Bommel (SP) op vragen over de politieke situatie in Syrië en in het bijzonder de situatie van politieke gevangenen van 23 augustus 2011.

zonder uitzondering door speciale rechtbanken onder de noodtoestand berecht, zonder eerlijk proces.³³⁴ Volgens mensenrechtenorganisaties wordt een groot aantal politieke gevangenen nog vastgehouden zelfs nadat zij hun (lange) straffen hebben uitgezeten.³³⁵

Volgens het *Damascus Center for Human Rights Studies* zouden inmiddels naar aanleiding van de demonstraties en ongeregelde heden die begonnen in maart 2011 en nog steeds voortduren, meer dan 30.000 personen zijn opgepakt. De meesten van hun zijn ondergebracht in scholen of voetbalvelden die als detentiecentra zijn omgebouwd.³³⁶

Amnestie

Als gevolg van de door de president per decreet afgekondigde (periodieke) amnestieregelingen heeft in het verleden in Syrië diverse malen kwijtschelding van straf plaatsgevonden. Op grond hiervan zijn ook politieke gevangenen vrijgelaten, alhoewel dit volgens mensenrechtenactivisten zelden voorkomt.³³⁷ Deze categorie gevangenen zou niet onder de amnestieregeling vallen. Een amnestieregeling werd afgekondigd in februari 2010, waarbij amnestie werd verleend aan ernstig zieke gedetineerden. Politieke gevangenen en mensenrechtenactivisten kwamen toen niet in aanmerking voor amnestie.

Op 31 mei 2011 maakte de president bekend een algemene amnestieregeling af te kondigen voor personen die gevangen zaten in verband met delicten gepleegd voor 31 mei 2011, met inbegrip van leden van de Moslimbroederschap en andere politieke gevangenen.³³⁸ Een nieuwe algemene amnestieregeling afgekondigd op 20 juni 2011 zou de vrijlating mogelijk maken van chronisch zieke gevangenen en van hen die vastzaten voor delicten als diefstal en smokkel gepleegd voor 20 juni 2011. Deze nieuwe amnestieregeling zou echter niet van toepassing zijn op de honderden gevangenen die worden vastgehouden vanwege hun betrokkenheid bij de vreedzame politieke demonstraties van de afgelopen maanden.³³⁹ Begin november 2011 zouden 553 gevangenen zijn vrijgelaten; op 15 november 1.180 gevangenen.³⁴⁰

3.2.7 *Mishandeling en foltering*

Hoewel expliciet bij wet verboden,³⁴¹ zijn er aanwijzingen dat politie en diverse veiligheidsdiensten op grote schaal lichamelijke en geestelijke mishandeling en foltering toepassen bij ondervraging van verdachte personen (met inbegrip van politieke tegenstanders).³⁴² Mishandeling en foltering doen zich naar verluidt met name voor onmiddellijk na arrestatie tijdens ondervraging door veiligheidsdiensten en tijdens de incommunicado detentie.³⁴³ De in deze fase afgedwongen

³³⁴ Zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

³³⁵ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³³⁶ Reuters (7 oktober 2011).

³³⁷ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³³⁸ *Syria must release all prisoners of conscience under amnesty*, Amnesty International (2 juni 2011).

³³⁹ *Syria general amnesty fails to free hundreds detained after protests*, Amnesty International (21 juni 2011); *Assad orders new amnesty amid pro-government rallies in Syria*, Radio Free Europe/Radio Liberty (21 juni 2011).

³⁴⁰ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*, United Nations Human Rights Council, A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011).

³⁴¹ Artikel 28 Grondwet: *No one may be tortured physically or mentally or treated in a humiliating manner*.

³⁴² *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

³⁴³ Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 - Syria* (24 januari 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture- Syria* (april 2010); International Federation for Human Rights, *UN expert committee deeply concerned about routine use of torture in Syria* (20 mei 2010); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010).

bekentenissen werden gebruikt in de rechtszaken van het Hoogerechtshof voor de Staatsveiligheid (SSSC) en de militaire rechtbanken.³⁴⁴

In zijn algemeenheid geldt dat gedurende het voorarrest en de periode waarin nog geen sprake is van een formele aanklacht, de meeste kans op marteling en mishandeling aanwezig is. In reguliere detentiecentra vindt marteling alleen bij uitzondering plaats. In detentiecentra van veiligheidsdiensten kan marteling gedurende de gehele onderzoeksperiode plaatsvinden. Personen in handen van de militaire veiligheidsdienst of de veiligheidsdienst van de luchtmacht, alsmede de *Political Security* en *de State Security* lopen een grotere kans op marteling en ernstige mishandeling. Marteling wordt ook toegepast als strafmaatregel.³⁴⁵

Een onafhankelijke klachtenprocedure voor slachtoffers van marteling en mishandeling ontbreekt. Er vindt door de autoriteiten nagenoeg geen onderzoek plaats naar meldingen van marteling.³⁴⁶ In de verslagperiode heeft geen vervolging en/of veroordeling plaatsgevonden van personen die verdacht werden van marteling of ernstige mishandeling. Krachtens de sinds 1963 van kracht zijnde wet op de Noodtoestand genoten orde- en veiligheidsdiensten vergaande immuniteit voor hun activiteiten.³⁴⁷

Overlijden tijdens detentie als gevolg van mishandeling en/of foltering, komt voor. Deze gevallen zijn door de autoriteiten nimmer onderzocht.³⁴⁸

Personen opgepakt tijdens de demonstraties en ongeregelde heden die in maart 2011 in diverse steden in Syrië plaatsvonden en nog steeds plaatsvinden, werden vaak door veiligheidspersoneel onderworpen aan mishandeling en foltering, teneinde (valse) verklaringen te verkrijgen. Mishandeling en foltering werd ook toegepast als intimidatie en afschrikking, teneinde het ontstaan van nieuw protest in te dammen.³⁴⁹

3.2.8 Verdwijningen

Gedurende de verslagperiode vonden verdwijningen plaats, waarvan bepaalde gevallen werden gekwalificeerd als politiek gemotiveerd. In 2009 bedroeg het aantal slachtoffers van verdwijningen naar verluidt ruim 50 personen.³⁵⁰ De autoriteiten

³⁴⁴ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Freedom House, *Freedom in the World 2011 - Syria* (12 mei 2011); Amnesty International, *Amnesty International Report 2010 - The State of the World's Human Rights* (28 mei 2010); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010); Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

³⁴⁵ Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); zie ook US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁴⁶ Amnesty International, *Annual Report 2011 – Syria* (13 mei 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010).

³⁴⁷ CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010); Schweizerische Flüchtlingshilfe, *Syrien: Zuverlässigkeit von Botschaftabklärungen: von den Behörden gesucht* (8 september 2010); zie ook paragraaf 2.3.1.3 *Afschaffing wet op de Noodtoestand*.

³⁴⁸ Amnesty International, *Deadly detention – deaths in custody amid popular protest in Syria (augustus 2011)*; Amnesty International, *Annual Report 2011 – Syria*, (13 mei 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010).

³⁴⁹ *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic, A/HRC/18/53 van 15 september 2011*; *Bashar Al-Assad: criminal against humanity – report of human rights violations committed in Syria, March – July 2011*, International Federation for Human Rights (juli 2011).

³⁵⁰ Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010).

verstrekken weinig of nagenoeg geen gegevens over het welzijn en omstandigheden van personen die, soms al jaren, incommunicado worden vastgehouden, of van wie alleen de aanvangsdatum van hun detentie dan wel de datum van verdwijning bekend is.³⁵¹

En marge van de demonstraties en ongeregelde heden die in maart 2011 begonnen en sindsdien voortduren, zijn veel personen (waaronder kinderen) die opgepakt waren, verdwenen. Later werden enkele ontzielde lichamen, waarvan de meeste sporen vertoonden van mishandeling, overgedragen aan familieleden. Het lot en verblijfplaats van honderden gevangenen blijven ongewis. Meldingen van onvrijwillige/gedwongen verdwijningen houden aan.³⁵²

3.2.9 Doodstraf

Het strafrecht kent de doodstraf (door ophanging) als maximumstraf voor een aantal delicten, waaronder moord, ernstige seksuele vergrijpen, drugsmisdrijven, hoogverraad en lidmaatschap van de verboden Moslimbroederschap. Ten aanzien van de laatste groep worden de opgelegde doodstraffen doorgaans omgezet in een gevangenisstraf van twaalf jaar.³⁵³ Het militaire strafrecht kent de doodstraf voor desertie of munitie tijdens oorlogshandelingen.

De daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de doodstraf moet door het staatshoofd worden bekrachtigd. Er is doorgaans geen sprake van publieke executies. Gedurende 2010 zijn ten minste zeventien personen ter dood gebracht.³⁵⁴ Informatie over de tenuitvoerlegging van de doodstraf wordt door de autoriteiten nauwelijks vrijgegeven.

3.3 Positie van specifieke groepen

Louter het behoren tot één van de in deze paragraaf omschreven specifieke groepen zal voor zover bekend niet leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging wegens een algemeen delict.

3.3.1 Etnische minderheden

3.3.1.1 Koerden

In Syrië verblijven ongeveer 1,4 tot 1,8 miljoen Koerden met een Syrische nationaliteit. Daarnaast zijn er ongeveer 200.000 tot 300.000 personen van Koerdische afkomst in Syrië, die niet de Syrische nationaliteit hebben. De

³⁵¹ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010); Amnesty International, *Briefing to the committee against torture - Syria* (april 2010); Amnesty International, *Your son is not here, Disappearances from Syria's Saydnaya military prison* (juli 2010); Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

³⁵² *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic, A/HRC/18/53* (15 september 2011).

³⁵³ Amnesty International, *Amnesty International Report 2010 - The State of the World's Human Rights* (28 mei 2010); US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report – Syria* (13 september 2011).

³⁵⁴ *Death sentences and executions 2010*, Amnesty International (maart 2011); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

Koerdische gemeenschap in Syrië is met name woonachtig in de noordelijke en oostelijke regio's van het land.³⁵⁵

Status

Koerden in Syrië kunnen naar status als volgt worden onderscheiden:

- a. Koerden die de Syrische nationaliteit bezitten, een Syrisch paspoort (kunnen) bezitten en niet als Koerd geregistreerd staan.
- b. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben en die als *vreemdeling*³⁵⁶ geregistreerd staan in de vreemdelingenregistratie van de provincie Al-Hasakah en een identiteitskaart hebben.³⁵⁷
- c. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, maar die in hun woonplaats elders in Syrië geregistreerd staan³⁵⁸ en op basis van deze registratie over identiteitsdocumenten (nationaal paspoort of identiteitskaart) zouden kunnen beschikken.
- d. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, niet geregistreerd staan en geen identiteitsdocumenten hebben.³⁵⁹
- e. Koerden die bijvoorbeeld uit Irak of Turkije afkomstig zijn, en over reisdocumenten van het land van herkomst beschikken.
- f. Iraakse Koerden, die als identiteitsbewijs alleen hun in Irak uitgegeven identiteitskaart kunnen tonen en een zogenaamde *reisbrief* met stempel van de Syrische veiligheidscontrole ter goedkeuring van binnenkomst in Syrië via de onofficiële overgang bij Fish Khabour aan de grens met Noord-Irak.³⁶⁰
- g. Iraakse Koerden met of zonder reisdocumenten. Deze categorie werd sinds begin 1994 tot aan de opheffing van de Iraakse Baath-partij door de onder Syrische controle staande Iraakse afdeling van de Baath-partij nog slechts in zeer speciale gevallen voorzien van identiteitskaarten die waren uitgegeven voor Iraakse vluchtelingen. Deze kaarten, die wit van kleur waren, hielden een vorm van discriminatie in.

De onder categorie a. hierboven genoemde Koerden die de Syrische nationaliteit hebben, hebben dezelfde politieke rechten als hun Arabische medeburgers, maar geen culturele rechten. Onderwijs, radio/televisie en publicatie in de Koerdische taal zijn verboden.

De onder categorieën b. t/m d. hierboven genoemde Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, hebben niet dezelfde rechten als hun Arabische medeburgers. (bijvoorbeeld het recht op bezit of eigen middelen van bestaan).

³⁵⁵ Human Rights Watch, *Group Denial: Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria* (november 2009); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); *Human Rights Issues*, Danish Immigration Service (mei 2010).

³⁵⁶ In het Arabisch: *ajnabi*. Er zouden thans zo'n 200.000 van dergelijke *vreemdelingen* (*ajanib*) in Syrië verblijven.

³⁵⁷ *Het register voor vreemdelingen* in Al-Hasakah is het enige afgiftepunt voor vreemdelingenregistratie (door middel van de identiteitskaart) voor uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben. De achterliggende reden is dat deze personen (oorspronkelijk uit Turkije en Irak afkomstig) in eerste instantie in de provincie Al-Hasakah verbleven. Koerden met deze achtergrond, ook al wonen ze elders in Syrië, moeten zich in Al-Hasakah laten registreren. Met de identiteitskaart kunnen de onder b genoemde Koerden in Syrië zelf reizen. Zij krijgen echter geen paspoort van de Syrische autoriteiten. Indien men zonder toestemming Syrië is uitgereisd, dan is er voor deze groep *buitenlanders* in principe geen mogelijkheid om Syrië weer met toestemming van de Syrische autoriteiten in te reizen.

³⁵⁸ Dat wil zeggen niet in *het register voor vreemdelingen* in Al-Hasakah, maar elders in Syrië.

³⁵⁹ De zogenaamde *niet-geregistreerden* (*not appearing in the records, unregistered, undisclosed*); in het Arabisch: *maktoum(een)*. Er zouden thans tussen de 75.000 en 100.000 niet-geregistreerden in Syrië verblijven.

³⁶⁰ Deze grensovergang is op dit moment gesloten. Een precieze datum voor de sluiting is niet bekend. Er zijn geen aanwijzingen dat deze overgang de afgelopen jaren open is geweest.

De onder categorie d. hierboven genoemde Koerden (*maktoumeen*) hebben geen officiële identiteitskaart, zij kunnen niet legaal naar het buitenland reizen of een huwelijk wettelijk laten registreren.

Op 6 april 2011 heeft de president per decreet nr. 49 een groot aantal staatloze Koerden die als vreemdeling staan geregistreerd in de noordoostelijke regio Al-Hassakeh, de Syrische nationaliteit gegeven.³⁶¹ Over de verdere toepassing en uitwerking van deze maatregel in de praktijk is vooralsnog geen informatie bekend, evenmin over hoeveel staatloze Koerden in de praktijk het Syrische staatsburgerschap zullen krijgen.

Volgens de nationaliteitswetgeving in Syrië is de nationaliteit van een kind afhankelijk van die van de vader.³⁶² Zo worden kinderen waarvan de vader als vreemdeling (*ajnabi*) staat ingeschreven in het bevolkingsregister en de moeder als Syrische, als *ajnabi* ingeschreven. Kinderen waarvan de vader niet geregistreerd (*maktoum*) is en de moeder Syrische, worden niet in het bevolkingsregister ingeschreven.

De Koerdische bevolking in Syrië wordt geregeld geconfronteerd met discriminatie, arrestatie en intimidatie onder het mom van openbare veiligheid.³⁶³ De overheid hanteert een repressief beleid jegens de Koerdische minderheid, waarbij naast de politieke bijeenkomsten ook culturele bijeenkomsten worden verhinderd. Deelnemers aan deze bijeenkomsten worden geregeld gedetineerd en organisatoren lopen het risico vervolgd te worden op basis van aanklachten als *rioting* en *membership in an unlicensed organization*. Gedurende de verslagperiode was er in toenemende mate sprake van arrestatie en vervolging van Koerdische mensenrechtenactivisten.³⁶⁴ Er is voor zover bekend wel een aantal Koerdische mensenrechtenorganisaties actief in Syrië.³⁶⁵

Een decreet van de regering uit 2004 betreffende landonteigening wordt volgens berichten thans geïmplementeerd, waardoor de Syrische autoriteiten Koerdische families in het noordoosten van het land verbieden land te bewerken. Hoewel er intern bij de overheid gesproken wordt over de problemen waarmee Koerden in Syrië zich in het dagelijkse leven geconfronteerd weten, is er tot nog toe weinig gedaan om hun positie te verbeteren. De Syrische overheid, waaronder de president, heeft bij verschillende gelegenheden de afgelopen jaren in de media maar ook aan Koerdische leiders in Syrië laten doorschemeren ernst te willen maken met

³⁶¹ Syrië geeft Koerden in Al-Hassakeh paspoort, ANP (7 april 2011).

³⁶² Zie ook US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁶³ *Human rights issues concerning Kurds in Syria*, Danish Immigration Service (mei 2010); *Amnesty International Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

³⁶⁴ Alhoewel de repressie van de Koerdische minderheid kan worden aangemerkt als onderdeel van het algemene repressieve beleid van de overheid jegens politieke dissidenten, is er ook sprake van culturele repressie van deze groep, omdat de overheid de Koerdische gemeenschap als een algemene bedreiging ziet. Zie ook Human Rights Watch, *Group Denial: Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria* (november 2009); Human Rights Watch, *End persecution of Kurds* (26 november 2009); Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Annual Report 2010* (13 september 2010); Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011); US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); IWPR, *Syrian Kurds step up protests* (12 oktober 2009); *Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria*, International Federation for Human Rights (25 oktober 2011).

³⁶⁵ Zoals MAF (*Recht* in het Koerdisch en staat in het Arabisch bekend onder de naam: *al-Lijna al-Kurdiyya lil Difa*), DAD (*rechtvaardigheid* in het Koerdisch en in het Arabisch ook wel *al-Munathama al-Kurdiyya lil-Difa*); Human Rights Watch, *Group Denial: Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria* (november 2009).

de oplossing van het vraagstuk van staatloze Koerden en te willen bekijken of zij alsnog Syrisch staatsburger zouden kunnen worden.³⁶⁶

De Speciale VN-Rapporteur inzake het Recht op Voedsel, die in september 2010 een bezoek bracht aan Syrië, was over kritisch over de houding van de regering jegens de staatloze Koerden en noemde het onthouden van de staatsburgerschapsrechten aan de Koerdische minderheid onacceptabel. Hij gaf aan dat deze groep hierdoor niet in het buitenland mag reizen, geen werkvergunning heeft en discriminatie ondervindt bij toegang tot onderwijs en medische voorzieningen.³⁶⁷

*Koerdische partijen*³⁶⁸

Er bestaat een aantal Koerdische partijen in Syrië, waarvan sommige zich hebben verenigd in enkele verbanden en een aantal dat daarbuiten opereert, namelijk:

*a. Partijen verenigd in het Democratisch Koerdisch Verbond (Tahaluf Al-Dimuqrati Al-Kurdi):*³⁶⁹

- de Democratische Koerdische Partij (*Hizb Al-Dimuqrati Al-Kurdi*); één van de twee vleugels van deze partij wordt geleid door Nasr Al-Din Ibrahim;
- de Democratische Progressieve Koerdische Partij (*Hizb Al-Dimuqrati Al-Taqaddumi Al-Kurdi*). Secretaris-generaal van deze partij, die nauwe banden onderhoudt met de Iraaks-Koerdische leider Jalal Talabani, is Abdul Hameed Darweesh;
- de Democratische Koerdische Eenheidspartij (*Hizb Al-Wahdah Al-Dimuqrati Al-Kurdi*) (Yeketi). Secretaris-generaal is Muhi Al-Din Sheikh Ali; de voorzitter is Ismail Omar;
- de Koerdische Linkerpartij (*Hizb Al-Yasari Al-Kurdi*); één van de twee vleugels wordt geleid door Muhammad Mousa Muhammad.

b. Partijen verenigd in het Democratische Koerdische Front (Jabha Al-Dimuqratyah Al-Kurdiyah):

- de Democratische Koerdische Partij (*Hizb Al-Dimuqrati Al-Kurdi*). Secretaris-generaal van deze partij, die nauwe banden onderhoudt met de Iraaks-Koerdische leider Barzani, is Dr. Abdul Hakeem Bashar. Zijn overleden voorganger Nazir Mustafa is benoemd tot erehoofd van de partij;
- de Democratische Koerdische Gelijkheidspartij (vleugel van Democratische Progressieve Koerdische Partij (*Hizb Al-Dimuqrati Al-Taqaddumi Al-Kurdi*)), onder leiding van Aziz Dawood;
- de Nationale Democratische Koerdische Partij (*Hizb Al-Watani Al-Dimuqrati Al-Kurdi*). Secretaris-generaal is Taher Sofuk.

³⁶⁶ Human Rights Watch, *Syria: A wasted decade, Human Rights in Syria during Bashar al-Assad's first ten years in power* (juli 2010); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁶⁷ Reuters, *Syria treatment of Kurds unacceptable – UN official* (7 september 2010).

³⁶⁸ Onderstaand overzicht is niet volledig. Er vinden geregeld splitsingen en fusies plaats in en tussen partijen. Informatie is in het algemeen moeilijk te krijgen, al onderhouden steeds meer partijen een website. De mate waarin deze partijen actief zijn, verschilt per partij en verandert ook regelmatig. Alle Koerdische partijen zijn illegaal, maar er bestaan marges waarbinnen activiteiten worden gedoogd. Zie ook *Human rights issues concerning Kurds in Syria*, Danish Immigration Service (mei 2010).

³⁶⁹ Dit samenwerkingsverband werd in februari 1992 gevormd en is partij bij de verklaring van oktober 2005 over politieke hervormingen en verkiezingen (*Déclaration de Damas pour le changement national démocratique* (1 december 2007)).

c. *Samenwerkingsverband in de vorm van een coördinatiecomité (The Kurdish Committee for Coordination) tussen:*

- de Koerdische Azadi Partij (*Hizb Al-Azadi Al-Kurdi*), onder leiding van Khair Al-Din Morad;³⁷⁰
- de Koerdische Yeketi Partij, een aparte vleugel van de Democratische Koerdische Eenheidspartij (*Hizb Al-Wahdah Al-Dimuqrati Al-Kurdi*) (Yeketi), onder leiding van Fouad Aliko;
- de Toekomstpartij (*Al-Mustaqbal*) die werd geleid door Meshal Tammo.³⁷¹

d. *Partijen die buiten deze verbanden opereren:*

- de Syrische Democratische Koerdische partij, een aparte vleugel van de Democratische Koerdische Partij (*Hizb Al-Dimuqrati Al-Kurdi*). Secretaris-generaal is Jamaal Sheikh Baqi;
- de Syrische Democratische Unie Partij (*Partiya Yeketiya Dimuqratiya*)(PYD), de Syrische tak van de PKK onder leiding van Fouad Omar;
- de Syrische Democratische Koerdische Eendrachtspartij (*Hizb Al-Wifaq Al-Dimuqrati Al-Kurdi Al-Suri*), een afscheiding van de PYD onder leiding van Fawzi Shenghal;
- De Democratische Koerdische Partij-Syrië. Dit is een kleine en moderne partij, wiens leider Dr. Tawfeeq Hamadush zich in Duitsland bevindt;
- De Koerdische Vrijheidspartij, wiens leider Abdul Baqi Kulo zich in het KRG gebied in Irak bevindt. Er is weinig over hem bekend.

Politieke activiteiten

Hoewel Koerdische politieke partijen officieel niet zijn toegestaan, zijn er in Syrië wel Koerdische partijen actief. Openlijke politieke activiteiten georganiseerd door Koerdische partijen vinden in Syrië voor zover bekend niet plaats. De bijeenkomsten die plaatsvinden, vinden niet openlijk plaats. Men gaat er vanuit dat de autoriteiten op de hoogte zijn van hun activiteiten en bijeenkomsten.

In september 2009 hebben negen van de in Syrië aanwezige Koerdische partijen, zich verenigd in een verbond onder het motto eenheid maakt kracht. Binnen dat verbond is een discussie op gang gekomen over de vraag of de Koerdische steun aan de Verklaring van Damascus voor Democratische Verandering uit 2005 moet worden gehandhaafd. De betreffende partijen streven meer rechten en vrijheden na, waaronder het recht op zelfbestuur, dan de andere ondertekenaars van de Verklaring.³⁷²

³⁷⁰ Deze partij is voortgekomen uit een samengaan van een vleugel van de Koerdische Linkerpartij (*Hizb Al-Yasari Al-Kurdi*) onder leiding van Khair Al-Din Morad met de Democratische Unie Partij (*Hizb Al-Ittihad Al-Dimuqrati*).

³⁷¹ Mesjaal Tammo werd op 10 oktober 2010 in zijn flat in de stad Al-Qamishli doodgeschoten door vier gewapende mannen. Daarbij raakten een zoon, een broer en een activiste gewond. Hoewel de regering de aanslag veroordeelde, leken veel Syriërs ervan overtuigd dat het om een liquidatie van het regime ging. Tammo had zojuist drieënhalf jaar in de gevangenis doorgebracht. Mogelijk was er ook een machtsstrijd aan de gang tussen Tammo en Koerdische rivalen. Zijn begrafenis liep uit op een massale betoging tegen president Assad in de stad Al-Qamishli in noordoost Syrië aan de grens met Turkije. Daarbij schoten militairen op de menigte en zouden vijf doden zijn gevallen. Turkije heeft de moord op Tammo en aanvallen op andere oppositieleiders fel veroordeeld. Tammo stichtte de liberale Partij van de Koerdische Toekomst en was lid van de onlangs gevormde Syrische Nationale Raad, die oppositie voert tegen president Assad. Hij was in eigen kring omstreven, omdat hij Koerdisch nationalisme afwees. Tammo's dood heeft de Koerdische regio van noordoostelijk Syrië geschokt. Er waren grote betogingen in de steden Amoude en El-Dirbasiya. Koerden in Europa bestormden de Syrische ambassades in Wenen, Londen en Berlijn. Betogers vielen ook de Syrische vertegenwoordiging bij de Verenigde Naties in Geneve aan. Zij haalden Syrische vlaggen neer en gooiden documenten uit het raam. (AFP/ANP/DPA/Reuters (9 oktober 2011; NRC Handelsblad/Trouw (10 oktober 2010)

³⁷² Zie ook IWPR, *Kurdish autonomy calls split dissidents*, (25 februari 2010).

Gedurende de verslagperiode waren er indicaties dat de druk op de politieke organisatie van de Koerden door de Syrische autoriteiten werd opgevoerd. Zo zijn er meerdere Koerdische activisten naar het buitenland vertrokken en was er sprake van aanhoudende arrestaties en intimidaties van Koerden. In 2009 zijn voor zover bekend ten minste negen Koerdische politieke leiders gedetineerd en veroordeeld op grond van aanklachten variërend van lidmaatschap van een illegale politieke organisatie, het verspreiden van valse informatie tot het betrokken zijn bij activiteiten die gericht zijn op afscheiding van een deel van het Syrische grondgebied.³⁷³ Ook worden thans hooggeplaatste personen van Koerdische partijen die gelieerd zijn aan de partij van Barzani in Irak, in toenemende mate (voor korte tijd) gearresteerd, ondervraagd en geïntimideerd.³⁷⁴ Middels infiltratie en intimidatie tracht de Syrische overheid het Koerdische initiatief tot politieke samenwerking te ondergraven, om zo te voorkomen dat een sterke Koerdische partij de stabiliteit van het regime verder zou destabiliseren.

Begin november 2010 werd de leider van de Koerdische Yeketi Partij, Fouad Aliko, gearresteerd door de inlichtingendienst.³⁷⁵

Terugkeer Syrische PKK-aanhangers

De Syrische overheid heeft de afgelopen jaren uit Irak of Turkije teruggekeerde Syrische Koerden aangehouden op verdenking van lidmaatschap van de in Syrië verboden PKK en betrokkenheid bij militaire acties. De in die tijd verbeterde relatie tussen Syrië en Turkije leek er debet aan te zijn dat de Syrische autoriteiten optraden tegen Syrische PKK-militanten. Gedurende de verslagperiode is de samenwerking tussen de twee landen op dit terrein verder uitgebreid.³⁷⁶ Tijdens het bezoek van de premier van Turkije aan Syrië in oktober 2010 spraken de leiders over de bestrijding van de PKK en de terugkeer naar Syrië van ongeveer 1500 Syrische PKK-aanhangers. President Al-Assad gaf aan dat de Syrische PKK-aanhangers in principe naar Syrië zouden kunnen terugkeren in geval van beëindiging van het conflict tussen Turkije en de PKK. Van een amnestie zou evenwel geen sprake zijn, omdat het zou gaan om een langdurig opendeurbeleid en geen aan tijd gebonden amnestieverlening aan PKK-ers.

Partiya Yeketiya Dimokratiya (PYD)

Nadat PKK-leider Abdullah Öcalan in 1998 gedwongen werd Syrië te verlaten, is de Syrische tak van de PKK onder de naam *Partiya Yeketiya Dimokratiya* (Democratische Unie Partij – PYD) verder gegaan. De Syrische overheid lijkt een actief vervolgingsbeleid tegen de PYD te voeren.

Naar verluidt is er nauwelijks contact tussen de andere Koerdische partijen en de PYD. De PYD wordt door de andere Koerdische partijen niet als een Syrisch Koerdische partij gezien, maar als een door de Turkse Koerden gedomineerde partij. Ook zou de PYD de gewapende strijd willen voortzetten. De PYD wordt beschuldigd van betrokkenheid bij aanslagen op leden van de Democratische Koerdische

³⁷³ Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 – Syria* (24 januari 2011); Human Rights Watch, *Group Denial: Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria* (november 2009); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Amnesty International, *Fears for Kurdish minority activist detained incommunicado in Syria* (18 maart 2010).

³⁷⁴ Voorheen bleven de Syrische Koerdische partijen die banden hebben met de *Kurdistan Democratic Party* in Irak nog buiten schot om eventuele problemen met politiek leider Barzani te vermijden.

³⁷⁵ Syrian Human Rights Committee, *Leading Kurd Fouad Aleiko arrested* (2 november 2010).

³⁷⁶ The New York Times, *Turkey says Syria detains 400 Kurdish separatists* (1 juli 2010); Global Insight, *Turkey, Syria pledge to strengthen bilateral security co-operation* (12 oktober 2010); *Syria and Turkey sign strategic co-operation agreements*, Global Insight, Country Intelligence – Analysis (23 december 2010).

Syrische Eendrachtspartij (*Hizb Al-Wifaq Al-Dimuqrati Al-Kurdi Al-Suri*), een partij die zich heeft afgescheiden van de PYD en zich op vreedzame wijze inzet voor de verbetering van de situatie van Koerden in Syrië. Over de relatie tussen de PYD en Iraans-Koerdische groepen als de PEJAK is geen informatie bekend.

Eind december 2010, begin 2011 werd melding gemaakt van een golf van arrestaties onder vermeende PKK-ers (Koerden) ofwel PYD-ers – de Syrische tegenhanger van de PKK – in het noordoosten van Syrië. Een reden voor deze arrestatiegolf, los van het feit dat Koerden voortdurend door de Syrische autoriteiten worden gearresteerd, kan zijn de geïntensiveerde samenwerking tussen Syrië en Turkije op het gebied van terrorismebestrijding (bestrijding van de PKK). Er hebben in de tweede helft van 2010 verschillende bijeenkomsten van Syrische en Turkse veiligheidsvertegenwoordigers plaatsgevonden, inclusief een trilateraal overleg met Hezbollah. Volgens bronnen wil Turkije zowel Syrië als Hezbollah inzetten ter bestrijding van de PKK. Veel PYD-ers zouden na bedreiging/intimidatie door de Syrische autoriteiten ervoor kiezen naar Libanon te reizen, waar zij in geval van arrestatie meer kans zullen hebben dan in Turkije, waar zij direct als terrorist zullen worden behandeld.

In Syrië hebben de twee belangrijkste Koerdische partijen in Noord-Irak, de Koerdistaanse Democratische Partij (KDP) onder leiding van voorzitter Massoud Barzani, en de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) onder leiding van secretaris-generaal Jalal Talabani, hun eigen vertegenwoordigers.

3.3.1.2 Palestijnen³⁷⁷

Het overgrote deel van de Palestijnse vluchtelingen in Syrië staat geregistreerd bij het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA)³⁷⁸ en heeft een eigen UNRWA-registratienummer.

Daarnaast staan veel Palestijnse vluchtelingen en hun nakomelingen in Syrië bij de *General Authority for Palestine Arab Refugees* (GAPAR)³⁷⁹ geregistreerd. Zij krijgen vanuit het door GAPAR bijgehouden bevolkingsregister een eigen Syrisch registratienummer toegekend. Tot hun vijftiende levensjaar staan Syrische Palestijnen geregistreerd op de documenten van hun ouders. Daarna kunnen zij een eigen Syrisch-Palestijns vluchtelingendocument aanvragen. De meeste Palestijnen in Syrië zijn in het bezit van een dergelijk document. Het document heeft een geldigheidsduur van vijf jaar. In tegenstelling tot de vrijwillige registratie bij UNRWA is registratie bij GAPAR algemeen verplicht. Zonder een GAPAR-registratie kan men geen reisdocument krijgen.

Ten slotte is er nog een groep Palestijnse vluchtelingen die bij UNRWA, noch GAPAR geregistreerd staat. Deze groep is 30.000 tot 40.000 personen groot. Zij hebben geen Syrische identiteitsbewijzen met een uniek identiteitsnummer. Vaak gaat het hierbij om Palestijnen en hun afstammelingen die na de Palestijnse opstand van 1970 in Jordanië naar Syrië zijn gevlucht.

Begin mei 2011 stonden 472.000 Palestijnse vluchtelingen bij UNRWA geregistreerd;³⁸⁰ slechts 127.831 van de bij UNRWA geregistreerde Palestijnse

³⁷⁷ Over de situatie van Palestijnse vluchtelingen afkomstig uit Irak zie ook paragraaf 4.2.

³⁷⁸ Palestijnen noemen UNRWA doorgaans *Al-Wikala* (in het Engels: *the Agency*) of *Wikalat Al-Gawt* (in het Engels: *the Relief Agency*).

³⁷⁹ In het Arabisch: *Al-Hai'a Al-'Ammah lil-Laji'een Al-'Arab Al-Falastiniyyeen*.

³⁸⁰ UNRWA in figures as of 1 January 2010 (www.unrwa.org)

vluchtelingen (27 %) zou woonachtig zijn in een van de negen officiële vluchtelingenkampen in Syrië.³⁸¹

3.3.2 *Islamisten, aanhangers van de politieke islam*

De laatste jaren islamiseert de Syrische samenleving geleidelijk aan.³⁸² De overheid faciliteert de gematigde stroming binnen de islam,³⁸³ voor zover deze het regime niet voor de voeten loopt en zich niet politiek manifesteert. De *Qubaisiyyat* is een apart verschijnsel van feministisch islamisme, met meer dan 70.000 leden.³⁸⁴ Via een netwerk van lokale bidgroepen propageert de *Qubaisiyyat* een conservatieve islamitische leer, volgens het principe dat God overal en in alles aanwezig is.³⁸⁵ De organisatie is niet politiek actief, is pro-regime en wordt derhalve niet als bedreiging gezien door de regering.

De autoriteiten beschouwen de politieke islam wel als een bedreiging voor het regime.³⁸⁶ Aanhangers worden nauwlettend in de gaten gehouden. Lidmaatschap van een islamistische partij is verboden. Leden worden naar verluidt zonder pardon gearresteerd en terechtgesteld.³⁸⁷ De orde- en veiligheidsdiensten volgen de activiteiten van dergelijke groepen nauwgezet. Personen die verdacht worden van lidmaatschap van dergelijke groepen, verdwijnen vaak voor lange tijd in voorarrest en worden veelal incommunicado gehouden.³⁸⁸ Zo werd op 3 februari 2011 Ghassan Al-Najar aangehouden vanwege oproepen tot vreedzame protesten in Syrië naar aanleiding van de demonstraties in Egypte.³⁸⁹ Hij had in de jaren tachtig van de vorige eeuw lange tijd als politiek gevangene vastgezeten vanwege zijn betrokkenheid bij de Moslimbroederschap. Korte tijd later werd Al-Najar na een hongerstaking weer vrijgelaten.³⁹⁰

Ook in de verslagperiode werden talrijke personen, zonder uitzondering mannen, bij de staatsveiligheidsrechtbank voorgeleid op beschuldiging van het behoren tot een *takfiri* groep, extremistische soennitische moslims die met geweld hun doelen willen nastreven en ongelovigen³⁹¹ bestrijden. In een aantal gevallen bleken betrokkenen een salafistische interpretatie van de islam³⁹² voor te staan. Andere personen werden beschuldigd van het verlenen van hand- en spandiensten aan Al-Qaeda. Syrië telt volgens een bron tussen de 150 en 200 extremistische moslims, die voornamelijk tot de *takfiri* groep behoren. De regering is van hun aanwezigheid op de hoogte en probeert het proces te beïnvloeden.

De *takfiri* groep rekruteert naar verluidt ook in gevangenissen. Tegelijkertijd zijn er geluiden dat de regering gebruik maakt van hun aanwezigheid om dissidente

³⁸¹ UNRWA in figures, as of 1 January 2010; zie ook *Palestinian refugee camps: from shelter to habitat*, Henri Rueff and Alain Viaro, Refugee Survey Quarterly, vol. 28, nr. 2 en 3 (2010).

³⁸² *Popular protest in North Africa and the Middle East (VI): the Syrian People's slow-motion revolution*, International Crisis Group (6 juli 2011).

³⁸³ Onder andere via de bouw van nieuwe moskeeën, het toestaan van koranonderwijs in moskeeën en het toestaan van registratie van nieuwe sociale en charitatieve instellingen.

³⁸⁴ Deze islamitische vrouwenorganisatie is vernoemd naar haar oprichtster Munira Qubaisi (door de leden van de organisatie *Sheikha Al-Umma* - moedersjeik- genoemd).

³⁸⁵ Behalve in de koran is volgens de *Qubaisiyyat* alle wijsheid vastgelegd in een boek met islamitische poëzie (de *Mazamer Dawood*).

³⁸⁶ Zie ook *Jihadists in Syria: Myth or Reality?*, Jamestown Foundation (9 september 2011)

³⁸⁷ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

³⁸⁸ *Annual Report 2011 – Syrië*, Amnesty International (13 mei 2011).

³⁸⁹ *Syria arrests 75 year-old Islamist*, Reuters (4 februari 2011).

³⁹⁰ *Syria frees Islamist, on hunger strike since arrest*, Reuters (15 februari 2011).

³⁹¹ De term *ongelovig* is van toepassing op een ieder die anders denkt dan betrokkenen.

³⁹² Dat wil zeggen een terugkeer naar de tijd van de profeet Mohammed en de eerste generaties moslims. Deze periode wordt ook wel de periode van de *salafiyya* genoemd, *de periode van de voorvaderen*.

geluiden de kop in te drukken. De *takfiri* groep gebruikt Syrië vooral als transitland en wenst geen confrontatie met het regime.

3.3.3 Vrouwen

Vrouwen nemen actief deel aan het maatschappelijk leven in Syrië, al zijn er maar weinig vrouwen die hoge posities binnen de overheid, de politiek en het bedrijfsleven innemen. De regering bevordert onderwijs voor vrouwen. Een belemmering voor de gelijkwaardige ontplooiing van vrouwen in de Syrische samenleving wordt gevormd door de toepassing van het traditionele islamitische familierecht.³⁹³ Hierdoor hebben vrouwen, met name in geval van huwelijk, echtscheiding en erfrecht, een achtergestelde positie.³⁹⁴

De Syrische regering heeft op 24 april 2007 in de vorm van een wetsvoorstel haar intentie publiek gemaakt om een aantal voorbehouden in te trekken, die zijn gemaakt door Syrië bij het partij worden bij het VN-Verdrag betreffende de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen. Het betreft met name voorbehouden ten aanzien van bepalingen van dit verdrag die in strijd zouden zijn met de shari'a. Het daadwerkelijk intrekken van deze voorbehouden zou de Syrische regering verplichten om de nationale wetgeving terzake aan te passen en daarmee de rechtspositie van vrouwen in Syrië te verbeteren.³⁹⁵ In de verslagperiode hebben zich geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan en zijn de voorbehouden nog steeds van kracht.

Er zijn geen kledingvoorschriften die van overheidswege worden opgelegd. In moslimkringen is de afgelopen jaren wel sprake van een toename van het dragen van een hoofddoek door vrouwen en meisjes.³⁹⁶

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is strafbaar in Syrië, maar niet ingevolge een specifiek artikel in het wetboek van Strafrecht. Mishandeling in algemene zin is strafbaar. De artikelen 540-547 van het wetboek van Strafrecht geven een strafmaat in geval van slaan of verwonden met als gevolg dat men tenminste tien dagen niet in staat is te werken. De strafmaat daarbij is zes maanden tot tien jaar gevangenisstraf of een geldboete, afhankelijk van de mishandeling. Het maakt daarbij niet uit of de dader echtgenoot, familie of een onbekende is.

Een vrouw kan de gebruikelijke procedure bij een rechtbank beginnen en een aanklacht indienen tegen degene die haar heeft mishandeld. Het is echter zeer ongebruikelijk dat een vrouw in de praktijk hiertoe zal overgaan, omdat een dergelijke stap als pijnlijk voor familie en samenleving en daarmee sociaal onwenselijk wordt beschouwd.³⁹⁷ Niet onder de noemer *huiselijk geweld*, maar als *slachtoffer van geweld in het algemeen* kan een vrouw aangifte doen en wordt er strafvervolgning ingesteld. In de praktijk is aangifte doen echter zeer ongebruikelijk. Ook zou de politie het doen van aangifte van geweld door een vrouw kunnen afhouden, zelfs in de hoofdstad Damascus. In kleinere steden en op het platteland is

³⁹³ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2010 – Syria* (Washington, 17 november 2010); Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 - Syria* (24 januari 2011); Freedom House, *Freedom in the World 2011- Syria* (12 mei 2011); Amnesty International, *Amnesty International Report 2010- The State of the World's Human Rights* (28 mei 2010).

³⁹⁴ *Women's rights in the Middle East and North Africa 2010 – Syria*, Freedom House (3 maart 2010); *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

³⁹⁵ Zie ook paragraaf 3.1.2 *Verdragen*.

³⁹⁶ Zie ook paragraaf 3.2.2 *Vrijheid van godsdienst*.

³⁹⁷ *Growing pressure to tackle domestic abuse*, Refworld/UNHCR (11 december 2008).

de kans groot dat de politie zelfs zal weigeren een aangifte van geweld door een vrouw in behandeling te nemen wegens de heersende familie, clan- en stamverbanden en de daarmee samenhangende cultuur.³⁹⁸

De afgelopen jaren is vanuit de hoek van conservatieve imams sprake van een groeiende druk om maatschappelijke organisaties aan te pakken, die zich inzetten voor verbetering van de rechtspositie van vrouwen. Deze imams zien de activiteiten van deze groepen als ondermijning van het islamitisch recht. Ze lijken enig succes te hebben gehad, doordat het verantwoordelijke ministerie van Sociale Zaken de registratie van enkele van deze organisaties heeft ingetrokken, onder het mom van betrokkenheid bij activiteiten waar vooraf geen toestemming voor was verkregen.³⁹⁹

Eerwraak

Vrouwenorganisaties in Syrië hebben lang aandacht gevraagd voor het verschijnsel van eerwraak (naar verluidt worden enkele honderden vrouwen jaarlijks gedood) en het feit dat de daders – veelal familie – strafvervolging kunnen ontlopen, indien zij zich op eerwraak beroepen. Zij drongen aan op het schrappen van artikel 548 van het wetboek van Strafrecht met als argument dat dit artikel rechtvaardigt dat eerwraak geen misdad is. Per presidentieel decreet nr. 37 van 1 juli 2009 is artikel 548 van het wetboek van Strafrecht aangepast.⁴⁰⁰ Strafvermindering bij eerwraak was alleen nog mogelijk wanneer geen sprake was van de intentie om personen te doden of te verwonden. In geval van doodslag was de minimum straf twee jaar detentie.⁴⁰¹

Op 10 januari 2011 paste de president artikel 548 van de Strafwet nogmaals aan. Daarmee is de bestraffing van eerwraak verhoogd tot tenminste vijf jaar gevangenisstraf. Onder het nieuwe artikel 548 van de Strafwet krijgen daders die schuldig worden bevonden aan doodslag, thans tussen de vijf en zeven jaar gevangenisstraf opgelegd. Het nieuwe artikel 548 luidt thans als volgt: *The Article 548 is repealed and replaced by the following text: Would benefit from the mitigating excuse, who surprised his spouse, or one of his ascendants or descendants or sisters in the offence of flagrante delicto adultery or illegitimate sexual relationships with a third person, so he killed or harmed them both or killed or harmed one of them inadvertently. In case of homicide, the sanction will be imprisonment from 5 to 7 years.*

Het besluit tot hogere bestraffing van eerwraak werd door verschillende vrouwenrechtenactivisten en advocaten op zichzelf positief ontvangen. Uit de wetswijziging blijkt volgens hen dat de president het verschijnsel van eerwraak erkent en de noodzaak van strengere bestraffing ervan inziet. Bij de betrokken activisten bestaat de hoop dat de aandacht voor eerwraak van de president zich zal vertalen in een bewustwordingscampagne over eerwraak onder de bevolking. Daarbij wordt gedacht aan de oprichting van een nieuwe afdeling, de *Family Protection Unit*, onder het ministerie van Binnenlandse Zaken, die zich onder meer met eerwraak zal gaan bezighouden.

³⁹⁸ *Women's Rights in the Middle East and North Africa 2010 – Syria*, Freedom House (3 maart 2010).

³⁹⁹ Bijvoorbeeld handtekeningen verzamelen voor een petitie gericht op intrekking van bepaalde wetsartikelen.

⁴⁰⁰ De tekst van het nieuwe artikel 548 van het wetboek van Strafrecht luidt thans: *He who catches his wife, sister, daughter or mother by surprise in the act of committing adultery or having unlawful sex with another and he unintentionally kills or hurts either of them, can benefit from the attenuating circumstance, providing that he serves a prison term of no less than two years in the case of killing.* Zie ook EIU, *Country Report Syrië*, augustus 2009.

⁴⁰¹ Op basis van de tekst van het oude artikel 548 van het wetboek van Strafrecht was eerwraak een grond voor ontheffing van strafvervolging.

Tegelijkertijd zijn vrouwenrechtenactivisten van mening dat artikel 548 van de Strafwet niet geamendeerd had moeten worden, maar had moeten worden afgeschaft. De hoogste straf die een man die zijn vrouw, dochter of ander vrouwelijk familielid vermoordt, volgens de nieuwe eerwraakwet kan krijgen, is zeven jaar, in plaats van vijftien jaar detentie in gewone gevallen van moord. In 2008 zijn door het *Nationale Forum inzake Eerwraak* reeds aanbevelingen voor wetswijzigingen gedaan. Niet alleen zou artikel 548 moeten worden afgeschaft, ook de artikelen 192 en 242 moeten worden geamendeerd. Deze artikelen geven de rechter de mogelijkheid de bestraffing van de dader van eerwraak te verlagen vanwege verzachtende omstandigheden, bijvoorbeeld indien de moord is gepleegd om reden van behoud van iemands eer of als het slachtoffer de dader met een illegale daad (bijvoorbeeld overspel) tot moord heeft aangezet. In de praktijk van eerwraakgevallen is volgens advocaten gebleken dat rechters dikwijls artikel 192 aanwenden bij de veroordeling van een dader vanwege eerwraak. Vanuit conservatieve kringen is om behoudende redenen kritiek geuit op de wetswijziging.

Opvangmogelijkheden

Syrië heeft in veel opzichten nog een traditionele, patriarchale samenleving. Thema's als geweld tegen vrouwen zijn nog steeds moeilijk bespreekbaar in een samenleving, waar een belangrijk deel van de bevolking de vrouw nog als bezit van de man ziet. Opvang van slachtoffers staat in de kinderschoenen en is buiten Damascus nauwelijks te vinden. Voor slachtoffers van (huiselijk) geweld en mensenhandel bestaan in Syrië de volgende opvangmogelijkheden.

The Good Shepherd is een opvangcentrum in de oude stad van Damascus voor vrouwen, meisjes en kinderen die het slachtoffer zijn van alle soorten geweld en is zowel toegankelijk voor Syrische staatsburgers als buitenlanders. Daarnaast is in Damascus een telefonische hulplijn van de *The Oasis of Hope of the Good Shepherd* beschikbaar, waar vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld terecht kunnen met vragen van psychologische, juridische en sociale aard. Ook is een *Blijf-van-mijn-lijf*-huis in Damascus aanwezig, dat wordt beheerd door een lokale ngo, de *National Association for the Development of the Role of Women in Syria*.⁴⁰² De ngo houdt zich bezig met opvang van slachtoffers van huiselijk geweld via het opvangcentrum *Oasis of Hope* en wordt hierin gesteund door de Syrische regering.

Sinds begin 2009 is er ook een opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel in Aleppo. Dit centrum staat onder toezicht van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en het ministerie van Sociale Zaken en wordt geleid door de *National Association for the Development of the Role of Women in Syria*.⁴⁰³ Dit opvangcentrum functioneert nog niet optimaal.

Tenslotte heeft het UNHCR ook een opvangcentrum in Zabadani nabij Damascus. Hier worden met name Iraakse vrouwen en meisjes opgevangen die in Syrië woonachtig zijn en slachtoffer zijn geworden van geweld. Soms worden ook vrouwen van andere nationaliteiten toegelaten. In het opvangcentrum wordt assistentie en training aan Iraakse vrouwen gegeven. Daarnaast krijgen de vrouwen ook onderwijs, gezondheidszorg en psychische zorg.

⁴⁰² Dit *Blijf-van-mijn-lijf*-huis is in juni 2008 geopend door de minister van Sociale Zaken en Arbeid en betreft het eerste in zijn soort.

⁴⁰³ *Syria: First shelter for trafficked people opens in Damascus*, Refworld/UNHCR (2 februari 2009).

Zowel de *Good Shepherd* in Damascus als het opvangcentrum van het UNHCR in Zabadani staan kwalitatief goed bekend. Alhoewel de overige beschikbare opvanghuizen ook bescherming kunnen bieden, is de kwaliteit van de opvang er evenwel niet optimaal.

Relevante ngo's en internationale organisaties kunnen, binnen hun mandaat en voor zover capaciteit aanwezig, behulpzaam zijn bij de bescherming van vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld en mensenhandel, indien de politie in gebreke blijft.

3.3.4 Homoseksuelen

Homoseksuele mannen en vrouwen kunnen in Syrië niet vrijelijk voor hun geaardheid uitkomen.⁴⁰⁴ Homoseksualiteit in het openbare leven is een taboe en kan leiden tot problemen in de sociale omgeving, met name binnen de familie en de directe vriendenkring. Volgens een bron is de situatie van homoseksuelen in Syrië beter in vergelijking met de omliggende landen in de regio.

In de verslagperiode waren geen gevallen van eerwraak van de zijde van de familie wegens homoseksualiteit bekend.⁴⁰⁵ Volgens een bron komt eerwraak wegens homoseksualiteit in Syrië wel voor, doch sporadisch.

Op grond van het wetboek van Strafrecht is het hebben van tegennatuurlijk seksueel contact strafbaar met maximaal drie jaar gevangenisstraf.⁴⁰⁶

Voor zover bekend voeren de autoriteiten geen actief vervolgingsbeleid tegen homoseksuelen. Er was in de verslagperiode geen sprake van arrestatie, strafrechtelijke vervolging en/of veroordeling van personen enkel en alleen op basis van homoseksuele geaardheid.

Ten aanzien van de vraag of het bekend zijn van een (toegeschreven) homoseksuele geaardheid van een persoon in de praktijk kan leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging volgens een algemeen delict, is geen informatie bekend.

Voor zover bekend is in Syrië geen anti-discriminatiewetgeving aanwezig die homoseksuelen en transgenders bescherming biedt tegen discriminatie.

Het is niet waarschijnlijk dat bescherming zal worden gezocht bij de autoriteiten indien men wordt lastig gevallen, dan wel wordt gediscrimineerd vanwege zijn of haar homoseksualiteit. Recente gevallen van aangifte zijn niet bekend.

Er zijn geen aanwijzingen dat een toenemende islamisering van de Syrische samenleving tot een veranderende opstelling ten aanzien van homoseksuelen leidt. Er lijkt eerder sprake te zijn van het meer in de openbaarheid treden van homoseksuelen, die elkaar op bepaalde plekken in een stad als Damascus ontmoeten.⁴⁰⁷ Er zijn parken en andere ontmoetingsplaatsen waarvan bekend is dat homoseksuelen elkaar kunnen ontmoeten (de zogenaamde *cruising areas*). Ook via

⁴⁰⁴ Zie ook IWPR, *Gays and lesbians battle discrimination* (20 november 2009); US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2010* (8 april 2011).

⁴⁰⁵ Zie ook US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴⁰⁶ Artikel 520 wetboek van Strafrecht (uit 1949) luidt als volgt: *Ieder tegennatuurlijk seksueel contact wordt bestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaar*; US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴⁰⁷ IWPR, *Gays and lesbians battle discrimination* (20 november 2009); IWPR, *Gays and lesbians battle discrimination* (11 februari 2010).

internet en sociale media als Facebook (door middel van zogenaamde *proxies*) kunnen homoseksuelen met elkaar communiceren.⁴⁰⁸

Er zijn in Syrië voor zover bekend geen maatschappelijke organisaties die de belangen van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders behartigen.⁴⁰⁹

In de media worden homoseksuelen, biseksuelen en transgenders over het algemeen negatief geportretteerd.

3.3.5 *Minderjarigen*

De leerplicht in Syrië geldt tot de leeftijd van 14/15 jaar. Vanaf achttien jaar is een persoon in Syrië wettelijk meerderjarig en wordt geacht handelingsbekwaam te zijn.

Bij afwezigheid van de ouders (door overlijden of verblijf buiten Syrië) worden minderjarigen vrijwel altijd door familieleden opgevangen. Als er geen familieleden zijn die de voogdij op zich kunnen nemen, is de familierechter verantwoordelijk. Ook zijn er naar verluidt enkele ngo's die zich met de opvang van minderjarigen bezighouden, maar nadere informatie over onder meer de kwaliteit van deze opvangthuizen en beschikbare plaatsen is niet bekend.

3.3.6 *Dienstplichtingen*

In Syrië bestaat militaire dienstplicht voor mannen van 18 tot 50 jaar. Krachtens presidentieel besluit no. 16 is per 1 januari 2009 de duur van de militaire dienst verkort van 24 naar 21 maanden. Op 19 maart 2011 maakte de president per decreet nr. 35 bekend dat de militaire dienstplicht met ingang van 1 juni 2011 nog eens met drie maanden wordt bekort.⁴¹⁰ Dit betekent dat de militaire dienstplicht voor mannen die minder opleiding dan de vijfde klas van de lagere school hebben, 21 maanden is en voor mannen met een opleiding hoger dan de vijfde klas van de lagere school 18 maanden.⁴¹¹

Syrië kent geen dienstplicht voor vrouwen. Zij kunnen evenmin dienst nemen als beroepsmilitair. Wel kunnen vrouwen op vrijwillige basis bepaalde militaire taken vervullen.

Bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd krijgen mannen een oproep zich te melden bij het plaatselijke rekruteringsbureau van het leger. Na deze aanmelding volgt nog geen onmiddellijke plaatsing in militaire dienst. Eerst volgt onder meer een medische keuring, voordat men te horen krijgt wanneer men zich moet melden om in militaire dienst te gaan. Voor zover bekend komen dienstplichtigen twee keer per jaar op.

Indien door omstandigheden de dienstplicht (nog) niet kan worden vervuld, is uitstel mogelijk. Op grond van artikel 10 van de wet op de Dienstplicht (decreet 30 uit 2007) vormen de volgende omstandigheden, onder bepaalde voorwaarden, een uitstelgrond: het volgen van middelbaar of universitair onderwijs; het reeds vervullen van de militaire dienstplicht door twee andere kinderen van de vader dan wel de moeder; medische gronden; detentie; kostwinner; woonachtig zijn in het buitenland. Op grond van artikel 11 van de wet op de Dienstplicht zijn er de volgende vrijstellingsgronden: tenminste vijf jaar vrijwillig in het leger werkzaam

⁴⁰⁸ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴⁰⁹ US Department of State, 2010 *Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴¹⁰ *Syria shortens military service*, War Resister' International (12 april 2011).

⁴¹¹ *DMC-2011/23 van 20 maart 2011*.

zijn; tenminste tien jaar werkzaam zijn geweest voor de binnenlandse veiligheidsdiensten; om medische redenen afgekeurd zijn; voor de overige kinderen in geval van overlijden van twee kinderen gedurende militaire dienst of gewapende acties; het zijn van enig kind van zijn ouders of een van hen⁴¹²; het vervuld hebben van de militaire dienstplicht in een ander land en houder zijn van de nationaliteit van dat land; het afgekocht hebben van de militaire dienstplicht. De Syrische wetgeving voorziet niet in vrijstelling op grond van gewetensbezwaren. Dienstweigering (ook uit religieuze overwegingen) is strafbaar. Desertie tijdens de vervulling van de militaire dienstplicht is strafbaar.

Indien geen uitstel of afstel is verleend, wordt geen paspoort verstrekt. Hoewel er geen arbeidsplicht bestaat, kan het voorkomen dat dienstplichtigen na de verplichte militaire training van enkele maanden tewerkgesteld worden bij een civiele overheidsinstelling. Deze personen zijn echter dienstplichtigen en worden uitbetaald als dienstplichtigen.

Voor Koerden en Palestijnen die als Syrisch staatsburger staan geregistreerd, geldt de militaire dienstplicht.

Gedurende 2009 zijn naar verluidt achttien Koerdische dienstplichtigen onder verdachte omstandigheden omgekomen tijdens de vervulling van hun militaire dienstplicht. Volgens mensenrechtenadvocaten en familieleden was de overheid verantwoordelijk voor de sterfgevallen. De militaire autoriteiten meldden dat er sprake was van zelfmoord. Er is geen officiële informatie bekend over de toedracht van het overlijden van de dienstplichtigen.⁴¹³

Tussen januari en november 2010 zijn acht gevallen van overlijden van Koerdische dienstplichtigen gerapporteerd.⁴¹⁴ Het *Committee against Torture* spreekt in zijn rapport over Syrië van mei 2010 over *a growing trend of deaths of Kurdish conscripts who have died while carrying out their mandatory military service and whose bodies were returned to the families with evidence of severe injuries*.⁴¹⁵

⁴¹² Indien uit een nieuwe relatie van vader of moeder er een halfbroer bij komt, dan moeten de eerstgeboren zoon en de halfbroer beiden in militaire dienst. In de praktijk geldt dit voor halfbroers die dezelfde vader hebben. Kinderen worden immers bijgeschreven in het familieregister van de vader en zijn dus onder het khaninumnummer van de vader voor de militaire dienstplicht te traceren. Indien de moeder hertrouwt en van een andere vader een tweede zoon krijgt, dan zal dit geen gevolgen hebben voor de eerstgeboren zoon uit de eerdere relatie. Deze laatste blijft immers bijgeschreven onder het khaninumnummer van zijn vader.

⁴¹³ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011); Syrian Human Rights Committee, *SHRC Tenth annual report on human rights in Syria 2010* (januari 2011).

⁴¹⁴ Sinds 2004 zouden in totaal 44 Koerdische dienstplichtigen tijdens de vervulling van hun militaire dienst om het leven zijn gekomen.

⁴¹⁵ CAT/c/syr/co/1 (25 mei 2010).

4 Migratie

4.1 Migratiefactoren en -oorzaken

Het Syrische staatsgezag strekt zich uit over het gehele grondgebied van het land.⁴¹⁶ Er is geen verschil in toepassing van besluiten of maatregelen op regionaal niveau of met betrekking tot bijzondere groepen. Personen die moeten vrezzen voor eventuele problemen met de autoriteiten in Syrië hebben geen mogelijkheid om zich hieraan te onttrekken door vestiging elders in het land.

Binnenlands ontheemden – Golan-hoogvlakte

Volgens de Syrische regering waren er aan de vooravond van de vijandelikheden tussen Syrië en Israël in 1967 250 dorpen en boerderijen en 150.000 Syrische bewoners op de Golan-hoogvlakte, een strategisch stuk land in het zuidwesten van Syrië, dat uitziet over de Jordaan Vallei en het Meer van Galilea. Het huidige aantal inwoners in het door Israël in 1967 bezette en in december 1981 geannexeerde gebied⁴¹⁷ is niet bekend.

Syrië stelde het aantal mensen dat uit het oorlogsgebied in 1967 wegtrok, op ongeveer 130.000 personen. Het aantal ontheemden en hun nakomelingen zou thans volgens Syrië 433.000 personen bedragen.⁴¹⁸ Israël houdt dit aantal op slechts 70.000 personen.

De meeste ontheemden⁴¹⁹ en hun kinderen zijn geïntegreerd in het gebied waar zij vanaf het begin hun toevlucht hebben gezocht. Zij hebben zich gevestigd in dorpen in de buurt van de Golan-hoogvlakte, in de voorsteden van Damascus of in de provincie Al-Suwayda in het zuiden van Syrië. Hoewel er weinig bekend is over de leefomstandigheden van ontheemden afkomstig van de Golan-hoogvlakte in Syrië, zijn er geen aanwijzingen dat zij humanitaire hulp behoeven. In het verleden zou aan ontheemden enige voorrang zijn verleend door de autoriteiten bij het vinden van overheidsbanen en studieplaatsen op universiteiten. Hoewel er over het algemeen geen bijzondere tegenstellingen bestaan die hen scheiden van de overige bevolking in Syrië, hebben de meeste ontheemden afkomstig van de Golan-hoogvlakte te kennen gegeven graag te willen terugkeren.

Een prangende kwestie voor de ontheemden blijft de scheiding van hun familie vanwege de door de Israëlische regering opgelegde beperkingen op binnenkomst in en vertrek uit de door Israël bezette Golan-hoogvlakte. Tot 1992 werd familiebezoek door de Israëlische autoriteiten gereguleerd toegestaan, maar sindsdien is het contact tussen de duizenden Syriërs in het door Israël bezette gebied en hun ontheemde familieleden in Syrië sterk beperkt.⁴²⁰ Er zijn enkele uitzonderingen, waaronder studenten en pelgrims, die onder toezicht van het Internationale Rode Kruis geregeld de scheidingslijn mogen overgaan. Ook bijzondere familieomstandigheden als het overlijden van een naaste is een uitzonderingsgrond.⁴²¹

⁴¹⁶ De door Israël bezette Golan-hoogvlakte niet meegerekend.

⁴¹⁷ Het gaat om een in totaal naar schatting 1200 vierkante kilometers bezet gebied.

⁴¹⁸ *Internal displacement: global overview of trends and developments in 2010 – Syria*, International Displacement Monitoring Centre (IDMC) (23 maart 2011).

⁴¹⁹ Ontheemden van de Golan-hoogvlakte staan bekend onder de benaming *Nazihin* (Arabisch voor *ontheemden/vluchtelingen*)

⁴²⁰ Zie ook United Nations, General Assembly, Human Rights Council, *Report of the Secretary-General, Human rights in the occupied Syrian Golan*, A/HRC/13/52 (24 maart 2010); *ICRC Annual Report 2009*.

⁴²¹ Zie ook *ICRC Annual Report 2009*.

Een ander punt van zorg is de grote concentratie landmijnen in het scheidingsgebied tussen de door Israël bezette Golan-hoogvlakte en Syrië.⁴²²

Op de Golan-hoogvlakte vielen op 15 mei 2011 twee dodelijke slachtoffers onder een groep Palestijnse manifestanten die demonstreerden ter herdenking van *Nakba*-dag (uitroeping van de staat Israël) bij het veiligheidshek dat zich voor de demarcatielijn tussen Syrië en het door Israël bezette gebied bevindt.⁴²³ Het is niet toevallig dat de Syrische militaire autoriteiten hebben toegestaan dat deze demonstratie op die locatie plaatsvond. Het kan worden gezien als een waarschuwing aan de internationale gemeenschap wat er gebeurt als het Syrische bewind niet langer in staat (of bereid) is deze bestandslijn stabiel te houden, zoals dat de afgelopen decennia is gebeurd.⁴²⁴ Volgens Syrische gegevens vielen tijdens ongeregelde herdenking van *Naksa*-dag (*Naksa* is Arabisch voor *tegenslag* en slaat op de nederlaag van de Arabische legers in de Zesdaagse Oorlog van 1967) op de Golan-hoogvlakte op 5 juni 2011 23 doden. Israël sprak dit tegen en meldde elf doden.⁴²⁵ UNDOF (*United Nations Disengagement Observer Force*), de VN-troepenmacht op de Golan-hoogvlakte, kon geen aantallen doden en gewonden noemen.⁴²⁶

Binnenlands ontheemden – Koerden

In de jaren zeventig van de vorige eeuw werden er in de Syrische noord-oostelijke provincies Koerden verplaatst.⁴²⁷ Het aantal personen dat hierbij betrokken was, is niet bekend. Zo'n 60.000 gezinnen zouden naar stedelijke centra in het noorden zijn overgebracht, zoals Aleppo en Hasakeh. Velen van hen werden daartoe gedwongen in de mislukte poging om een *Arab belt* te scheppen aan de Turkse grens. Veel Koerden waren reeds in een kwetsbare positie beland toen hun Syrische staatsburgerschap in 1962 werd ingetrokken, omdat zij niet in staat waren hun legale verblijfsrecht in Syrië te kunnen aantonen. Het project werd in 1976 opgeschort, maar nooit beëindigd. Er zijn geen rapporten bekend waaruit blijkt dat voor hen die zijn verplaatst, duurzame oplossingen zijn gevonden.⁴²⁸

Binnenlands ontheemden – droogte

De droogte die het noordoosten van Syrië de afgelopen jaren heeft geteisterd, noodzaakte 250.000 tot 300.000 gezinnen (ten minste 1½ miljoen personen) hun dorpen in die regio te verlaten. De meesten van hen trokken naar Damascus, Aleppo en Da'ara.⁴²⁹

⁴²² United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Disengagement Observer Force for the period from 1 July 2009 to 31 december 2009* (18 november 2009); United Nations Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Disengagement Observer Force for the period from 1 January to 30 June 2010* (9 juni 2010).

⁴²³ *Israel-Syria: Golan's Druze community divided over protests*, Integrated Regional Information Networks (IRIN) (17 mei 2011).

⁴²⁴ Zie ook *Ban recommends six-month extension of UN force in Golan Heights*, UN News Service (17 juni 2011).

⁴²⁵ *Israel must investigate shooting of protesters in Golan*, Amnesty International (6 juni 2011).

⁴²⁶ zie ook *Report of the Secretary-General on the United Nations Disengagement Observer Force for the period from 1 January to 30 June 2011*, S/2011/359, UN Security Council (6 juni 2011).

⁴²⁷ *Internal displacement: Global overview of trends and developments in 2010 – Syria*, Internal Displacement Monitoring Centre (23 maart 2011).

⁴²⁸ *Internal displacement: Global overview of trends and developments in 2010 – Syria*, Internal Displacement Monitoring Centre (23 maart 2011).

⁴²⁹ *Middle East: Refugees and IDP's by country*, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (4 oktober 2010); *UN Special Rapporteur on the right to food: mission to Syria from 29 august to 7 September 2010; Emergency response to the drought in the northeast of Syria*, World Food Programme (31 augustus 2010).

4.2 Opvang in de regio

Iraakse vluchtelingen

Van de totaal tot eind september 2011 door UNHCR 176.694 geregistreerde Iraakse vluchtelingen verbleven er eind september 2011 112.809 in Syrië.⁴³⁰ 67% van de geregistreerde Iraakse vluchtelingen was afkomstig uit de provincie Bagdad; 11% uit Nineveh. Verreweg de meesten, 87%, zijn Arabieren. De meerderheid, 62%, is soennitisch, bijna 18% is sjiitisch en meer dan 10% is christelijk.⁴³¹ Volgens het Syrische ministerie van Buitenlandse Zaken verblijven er ongeveer 1,2 miljoen Irakezen in Syrië met een geldig visum. Het is onbekend hoeveel Irakezen gedurende de verslagperiode in Syrië verbleven zonder geldig verblijfsdocument. Irakezen die in Syrië verblijven, kunnen zich, met uitzondering van Palestijnse vluchtelingen uit Irak, vrij vestigen in Syrië. Voor zover bekend bevinden de meeste Irakezen in Syrië zich in Damascus.⁴³² Irakezen hebben in Syrië in principe toegang tot basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg.⁴³³ Irakezen mogen echter niet werken.⁴³⁴

Vrijwillige terugkeer vanuit Syrië vindt plaats, waarvan een deel met door de Iraakse overheid georganiseerde vluchten. UNHCR assisteert ook bij individuele verzoeken tot vrijwillige terugkeer (financieel en vervoer). Tussen oktober 2008 en juli 2010 zijn er vanuit Syrië ongeveer 1000 gevallen van vrijwillige terugkeer gerapporteerd. Er is geen informatie bekend over de aantallen Irakezen die Syrië op eigen gelegenheid in- en uitreizen. Gedwongen terugkeer vanuit Syrië naar Irak vindt plaats.

Palestijnse vluchtelingen afkomstig uit Irak

Er bevinden zich momenteel nog honderden Palestijnse vluchtelingen uit Irak in het kamp Al Hawl (nabij Al Hasakah), alsmede in het kamp Al Waleed aan de Iraakse kant van de grens. Begin februari 2010 besloot UNHCR het kamp Al Tenf, waar zich nog 60 vluchtelingen bevonden, te sluiten.⁴³⁵ De bewoners van dit kamp zijn overgebracht naar het kamp Al Hawl. De vluchtelingen werden opgevangen in tenten, krijgen medische hulp en voedsel van de Syrische Arabische Rode Halve Maan en UNHCR. Circa 150 kinderen ontvangen onderwijs.

4.3 Activiteiten internationale organisaties

In Syrië zijn diverse internationale (hulp)organisaties actief. *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR), de *International Organisation of Migration* (IOM), het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA)⁴³⁶ en het *International Committee of the Red Cross* (ICRC) zijn de internationale organisaties die zich in Syrië elk binnen hun eigen mandaat met het vluchtelingenprobleem bezighouden.

Syrië is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève (1951) en het Protocol (1967); ook kent het land geen eigen nationale asielwetgeving. De Syrische regering

⁴³⁰ *Statistical report on UNHCR registered Iraqis*, UNHCR Syria (30 september 2011).

⁴³¹ *Statistical report on UNHCR registered Iraqis*, UNHCR Syria (30 september 2011).

⁴³² UNHCR, *UNHCR Syria Update* (november 2008); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴³³ Human Rights Watch, *World Report 2011 – Events of 2010 – -Syria* (24 januari 2011); US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria* (8 april 2011).

⁴³⁴ Human Rights Watch, *World Report 2011- Events of 2010 – -Syria* (24 januari 2011).

⁴³⁵ *Annual Report 2011 – Syria*, Amnesty International (13 mei 2011).

⁴³⁶ Zie ook het algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

biedt tijdelijke bescherming en opvang aan vluchtelingen⁴³⁷ en werkt samen met UNHCR als het gaat om opvang en bescherming van vluchtelingen. Een uitzondering hierop vormen de Ahwazi's (Arabische inwoners van Iran). Verschillende Ahwazi's die door UNHCR als vluchteling waren erkend, werden gedetineerd en gedeporteerd naar Iran. In tegenstelling tot voorgaande jaren vonden er in de verslagperiode voor zover bekend geen deportaties van Ahwazi's naar Iran plaats. Betrokkenen werden na verhoor in vrijheid gesteld en sommigen zijn door UNHCR gehervestigd. Voor zover bekend zijn er geen officiële nationale niet-gouvernementele organisaties in Syrië, die zich bezighouden met de opvang van vluchtelingen en ontheemden.

UNHCR draagt in Syrië zorg voor Irakezen, Jemenieten, Somaliërs, Soedanezen, Afghanen en anderen. Onder hen bevinden zich talrijke vluchtelingen die al eerder in een ander land hebben verbleven. UNHCR verschaft geen bijstand noch zet zij zich in voor hervestiging, indien de desbetreffende vluchtelingen geen gegronde vrees voor vervolging hebben in het land van eerder verblijf of niet uit dat land zijn gedeporteerd.⁴³⁸

Sinds medio 2001 is het IOM officieel vertegenwoordigd in Syrië. Het IOM houdt zich vooral bezig met de logistieke afhandeling van de diverse hervestigingsprogramma's van de Amerikaanse, Canadese en Australische ambassades in Damascus. Daarnaast is het IOM betrokken bij de vrijwillige terugkeer van Syrische uitgeprocedeerde asielzoekers naar Syrië. Ook assisteert IOM in Syrië af en toe bij de doortocht door Syrië van vrijwillig terugkerende Irakezen, die voorheen in met name Scandinavische landen verblijf hielden. Daarnaast assisteert het IOM desgevraagd de Syrische overheid bij de bestrijding van mensenhandel.

Ook het ICRC houdt zich indirect met de positie van vluchtelingen bezig. Het ICRC is verantwoordelijk voor het faciliteren van contacten tussen de bevolking van de Golan-hoogvlakte aan de Syrische kant van de Golan en het door Israël bezette gedeelte van de Golan.⁴³⁹ Ook geeft het ICRC reisdocumenten uit aan vluchtelingen, die via hervestigingsprogramma's naar Europa of Noord-Amerika vertrekken.

Naast Palestijnen zijn de meeste vluchtelingen in Syrië afkomstig uit Irak.

Terugkeer

In het kader van identiteitsonderzoek is het een standaardprocedure dat een uitgezette Syriër bij terugkeer naar Syrië wordt staande gehouden door functionarissen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van diverse veiligheidsdiensten. Dit vindt in ieder geval plaats bij die Syrische onderdanen die niet in het bezit zijn van een paspoort, maar reizen op een laissez-passer. Bij binnenkomst in Syrië wordt, evenals bij uitreis, nagegaan of men gezocht wordt door de autoriteiten. Deze controle kan enkele uren tot dagen duren, gedurende welke men in detentie verblijft.

Er zijn voor zover bekend geen artikelen in de Syrische wetgeving op grond waarvan het indienen van een asielverzoek in het buitenland tot strafvervolging kan leiden. Er zijn geen aanwijzingen dat een asielaanvraag in het buitenland tot negatieve aandacht onder de Syrische autoriteiten leidt bij terugkeer. Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend van uitgeprocedeerde asielzoekers die bij

⁴³⁷ Syrië spreekt stelselmatig van ontheemden en niet van vluchtelingen, niet alleen omdat het land geen partij is bij het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951, maar vooral om te benadrukken dat de gastvrijheid met name jegens de talrijke Irakezen van tijdelijke aard is; de Palestijnse vluchtelingen van 1948 (uitgegroeid tot een half miljoen) zijn er na bijna zestig jaar nog.

⁴³⁸ 2011 UNHCR country operations profile – Syrian Arab Republic.

⁴³⁹ ICRC Activities in the occupied Golan 2010; ICRC Annual Report 2010.

terugkeer naar Syrië problemen hebben ondervonden vanwege hun asielaanvraag in het buitenland.

Uitgeprocedeerde asielzoekers afkomstig uit Syrië die met een laissez-passer terugkeren, worden aangehouden voor een identiteitsonderzoek door de immigratiedienst en diverse veiligheidsdiensten. De immigratiedienst controleert daarbij of betrokkene(n) de militaire dienst dan wel de arbeidsdienst heeft (hebben) vervuld. Voor zover bekend wordt men in voorkomend geval door de immigratiedienst doorgestuurd naar de politieke veiligheidsdienst die onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt. Deze laatste dienst schijnt met name geïnteresseerd te zijn in de omstandigheden van het verlies van het paspoort en de wijze waarop men Syrië is uitgereisd. In dit verband is het niet uitgesloten dat ook andere veiligheidsdiensten iemand willen horen.

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag of te achterhalen valt wat er met teruggekeerde personen gebeurt na hun verhoor door de politieke veiligheidsdienst, dan wel andere veiligheidsdiensten.

Standpunt UNHCR

Gedurende de verslagperiode is geen verandering opgetreden in het standpunt van de UNHCR ten aanzien van terugkeer van afgewezen asielzoekers uit Syrië. UNHCR heeft geen bezwaar tegen de terugkeer van asielzoekers afkomstig uit Syrië, die na een zorgvuldige asielprocedure zijn afgewezen. UNHCR dringt er daarbij op aan dat *each case be handled with caution allowing for individual circumstances to be considered*. Daarentegen geldt volgens UNHCR *a safe and dignified return of a rejected asylum seeker with a islamist profile cannot be guaranteed. UNHCR would therefore recommend that asylum seekers with a islamist profile be granted continued protection*.

UNHCR heeft voor zover bekend geen informatie over omstandigheden van terugkeer naar Syrië van uitgeprocedeerde asielzoekers afkomstig uit Syrië.

Geraadpleegde bronnen

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruikgemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

Agence France Presse (AFP)

Amnesty International

- [Health crisis – Syrian government targets the wounded and health workers](#) (25 oktober 2011)
- [The long reach of the mukhabaraat : violence and harassment against Syrians abroad and their relatives back home](#) (oktober 2011)
- [Arrests and death threats silence Syrian activists](#) (27 september 2011)
- [Fears grow for Syrian activists as deaths in custody increase](#) (13 september 2011)
- [Deadly detention – deaths in custody amid popular protest in Syria](#) (augustus 2011)
- [Syrian journalist at risk of torture](#) (24 augustus 2011)
- [Amnesty International Annual Report 2011 – Syria](#) (13 mei 2011)
- [Syria general amnesty fails to free hundreds detained after protests](#) (21 juni 2011)
- [Syria: Hundreds of prisoners released in Syria](#) (15 juni 2011)
- [Fears for Syrian child protesters amid fresh reports of deaths](#) (10 juni 2011)
- [Syrian soldier ordered to fire on peaceful protesters](#) (9 juni 2011)
- [UN urged to act following deadly weekend in Syria](#) (6 juni 2011)
- [Israel must investigate shooting of protesters in Golan](#) (6 juni 2011)
- [Syria must release all prisoners of conscience under amnesty](#) (2 juni 2011)
- [Syrian student tells of torture ordeal in mass stadium detention](#) (24 mei 2011)
- [EU Syria sanctions must prompt tougher UN action](#) (23 mei 2011)
- [Investigation urged into Syrian mass grave reports](#) (17 mei 2011)
- [Annual Report 2011 –Syria](#) (13 mei 2011)
- [Syria death toll rises as city is placed under siege](#) (9 mei 2011)
- [Threats force Syrian activists underground amid nationwide protests](#) (6 mei 2011)
- [Syrians tell of torture in detention amid mass arrests](#) (3 mei 2011)
- [Help stop the bloodshed in Syria](#) (28 april 2011)
- [The Syria Arab Republic: a situation that demands action by the Human Rights Council](#), written statement submitted by AI, a non-governmental organization in special consultative status (28 april 2011)
- [Syrian military assault against protesters must end](#) (25 april 2011)
- [Syria: Rein in security forces after violent crackdown](#) (14 april 2011)
- [Death toll rises amid fresh Syrian protests](#) (8 april 2011)
- [Death sentences and executions 2010](#) (maart 2011)
- [Independent investigation urged into Syria protest deaths](#) (22 maart 2011)
- [Fears for missing Syrian protesters amid continued unrest](#) (18 maart 2011)

- [Arrests as Syria cracks down on prisoner protests](#) (16 maart 2011)
- [Syria must release all prisoners of conscience after human rights lawyer freed](#) (8 maart 2011)
- [Kurdish folk singer in Syria goes missing after arrest](#) (22 februari 2011)
- [Syria – Briefing to the Committee against Torture](#) (april 2010)

Associated Press (AP)

Austrian Centre for Country of Origin & Asylum Research and Documentation /
Danish Immigration Service-Documentation and Project Division

- [Human rights issues concerning Kurds in Syria](#) (mei 2010)

BBC News

- [Country profile: Syria](#) (Londen, 10 maart 2009)

Central Intelligence Agency (CIA)

[World Factbook – Syria](#) (Washington, 14 juni 2011)

The Christian Science Monitor

Committee to protect journalists

- [Syria holds at least five journalists in custody](#) (10 mei 2011)
- [Attacks on the press 2010 – Middle East and North Africa – Developments – Syria](#) (15 februari 2011)

Economist Intelligence Unit

- [Country profile Syria 2008](#) (Londen, 24 juni 2008)
- [Country reports Syria](#) (Londen, augustus 2009 – juni 2011)

Europa World

- [Europa World Online: Syria](#)

Financieel Dagblad

Foreign & Commonwealth Office

- [Syria travel advice](#) (10 mei 2011)
- [Human Rights and Democracy: The 2010 Foreign & Commonwealth Office Report – Section VII: Human Rights in Countries of Concern – Syria](#) (31 maart 2011)

Freedom House

- [Freedom of the Press 2011 – Syria](#) (17 oktober 2011)
- [The Worst of the worst 2011 – Syria](#) (1 juni 2011)
- [Women's rights in the Middle East and North Africa 2010 – Syria](#) (3 maart 2010)
- [Freedom in the World: 2011 – Syria](#) (Washington, 12 mei 2011)

guardian.co.uk

Geschiedenismagazine

- [Meer dan een strijd tussen goeden en slechten; confrontatie tussen regering en volk in Syrië al decennia gaande](#) (jaargang 46, juni 2011, nr. 4)

Global Insight – Country Intelligence – Analysis

- [Syria: Syrian crackdown in Baniyas continues](#) (13 april 2011)
- [Syria: Syrian president opts for resistance over reform](#) (1 april 2011)
- [Syria: Syrian troops deployed to southern city after days of protests](#) (22 maart 2011)
- [Syria-Turkey: Syria and Turkey sign strategic co-operation agreements](#) (23 december 2010)
- [Syria: Drought pushes 2-3 mil.Syrians into extreme poverty – UN](#) (13 september 2010)

Home Office, UK

- [Country of origin information report – Syria](#) (Londen, 3 september 2010)

Human Rights Council

- [Grave human rights violations in the Syrian Arab Republic, Resolution A/HRC/S-17/L.1](#) (22 augustus 2011)
- [Report of the Fact-Finding Mission on Syria pursuant to Human Rights Council resolution S-16/1](#)

Human Rights Watch

- [We live as in war – crackdown on protesters in the governorate of Homs](#) (11 november 2011)
- [Syria: UN Team should insist on protection of protesters](#) (23 augustus 2011)
- [Syria: Defectors describe orders to shoot unarmed protesters](#) (9 juli 2011)
- [We ‘ve never seen such horror – crimes against humanity by Syrian security force](#) (juni 2011)
- [India: Speak up for Syrians](#) (20 juni 2011)
- [UN Security Council: Demand end to Syria crackdown](#) (10 juni 2011)
- [Lebanon: Stop detaining Syrian Refugees](#) (20 mei 2011)
- [UN: Reject Syria’s Human Rights Council candidacy](#) (6 mei 2011)
- [UN: Syria should heed call to end violence](#) (30 april 2011)
- [Syria; Rampant torture of protesters](#) (15 april 2011)
- [Syria: Security forces barring protesters from medical care](#) (12 april 2011)
- [Syria : Stop shooting protesters](#) (5 april 2011)
- [Syria: Government crackdown leads to protester deaths](#) (21 maart 2011)
- [Syria: Peaceful demonstration violently dispersed](#) (16 maart 2011)
- [World report 2011- Events of 2010 – Syria](#) (2 januari 2011)

Institute for War and Peace Reporting

- [Fears of Syrian spillover to Lebanon](#) (23 mei 2011)

Integrated Regional Information Networks (IRIN)

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

- [Syria: Escalating repression displaces civilians including Palestinian refugees](#) (26 augustus 2011)
- [Syrian Arab Republic: Civilians flee within and from Syria](#) (6 mei 2011)
- [Internal displacement: global overview of trends and developments in 2010 – Syria](#) (23 maart 2011)

International Committee of the Red Cross (ICRC)

- [ICRC Activities in the occupied Golan 2010](#)
- [ICRC Annual Report 2010](#)

International Crisis Group

- [Uncharted waters: Thinking through Syria's dynamics](#) (24 november 2011)
- [Popular protest in North Africa and the Middle East \(VI\): the Syrian People's slow motion revolution](#), Middle East/North Africa Report no.108 (6 juli 2011)
- [Syria: Quickly going beyond the point of no return](#) (3 mei 2011)
- [Conflict Risk Alert: Syria](#) (25 maart 2011)

International Federation for Human Rights (FIDH)

- Steadfast in protest – annual report 2011 – Syria (25 oktober 2011)
- [Syria: Detention and harassment of human rights defenders amid harsh repression of protests in the country](#) (9 augustus 2011)
- [Bashar Al-Assad: criminal against humanity – report of human rights violations committed in Syria, March – July 2011](#), nr. 570a (juli 2011)
- [Arbitrary detention and judicial harassment of Messr. Osama Nassark, Mutaz Mourad, Mohammad Alammam and Anas Al-Shughri](#) (20 juni 2011)
- [Killing of civilians and humanitarian crisis on Syrian Turkish border](#) (17 juni 2011)
- [Incommunicado detention of Ms. Razan Zaitouneh's husband and brother](#) (3 juni 2011)
- [Mass grave uncovered in Syria](#) (17 mei 2011)
- [Abduction and incommunicado detention of Ms. Catherine Altalli](#) (16 mei 2011)
- [Daraa: Ten days of massacres](#) (4 mei 2011)
- [Répression Syrie: le décryptage d' Ignace Leverrier, ancien diplomate](#) (29 april 2011)
- [32 Human rights defenders and family members of prisoners of conscience charged](#) (18 maart 2011)
- [Human rights lawyer Haytham Al-Maleh pardoned and released](#) (9 maart 2011)

International Herald Tribune

Integrated Regional Information Networks (IRIN)

- [Israel-Syria: Golan's Druze community divided over protests](#) (17 mei 2011)
- [Syria: Allow humanitarian access to Daraa – ICRC](#) (5 mei 2011)
- [Syria: cash payments to thousands of vulnerable families](#) (22 februari 2011)

Jamestown Foundation

- [Free Syrian Army leader threatens strikes on Syrian military](#) (14 oktober 2011)

- [Jihadists in Syria: Myth or Reality?](#) (9 september 2011)
- [Alawi control of the Syrian military key to regime's survival](#) (9 juni 2011)
- [Syrian uprising tests Turkey's Middle East policy](#) (10 mei 2011)
- [Special commentary: Iranian reaction to the Great Syrian Revolt](#) (22 april 2011)
- [Syria claims to have disrupted terrorist group responsible for protests](#) (22 april 2011)

Jesuit Refugee Service

- [Syria grants nationality to stateless Kurds](#) (8 april 2011)

-

Konrad Adenauer Stiftung

- [Über die Politik Syriens und die Lage seiner christlichen Minderheit](#) (december 2010)
- [Zur Politik Syriens und der Lage seiner christlichen Minderheit](#) (18 mei 2010)

Le Monde

Los Angeles Times

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- [algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen](#), DPV/AM-707220 ('s-Gravenhage, 31 januari 2002)
- [algemeen ambtsbericht Syrië](#), DPV/AM-424/08/47424 ('s-Gravenhage, 16 september 2009)
- [correctie algemeen ambtsbericht Syrië 2009](#), DCM/AT-116/10 ('s-Gravenhage, 6 september 2010)

Minority Rights Group International

- [World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Syria: overview](#) (oktober 2011)
- [State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2011 – Syria](#) (6 juli 2011)

nrc.next

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

- [UNHCR working with Lebanon to help people fleeing Syria](#) (20 mei 2011)
- [UN Special Rapporteur on the right to food: mission to Syria from 29 August to 7 September 2010](#)
- [Resettlement information booklet](#)
- [Services provided by UNHCR to Iraqi refugees in Syria](#) (april 2009)

Oxford Analytica

- [Middle East: 'Arab Spring' runs into headwinds](#) (24 maart 2011)
- [Syria: Repression will not be enough to halt protests](#) (25 maart 2011)
- [Syria: Protesters' determination under test](#) (20 april 2011)
- [Syria: Repression works for now but unrest will return](#) (12 mei 2011)
- [Syria: Reform pledge will not ease pressure on regime](#) (20 juni 2011)
- [Syria: Regime to hold firm against growing pressure](#) (2 augustus 2011)

- [Syria/Iran: Alliance aids Syrian regime's survival](#) (17 augustus 2011)
- [Prospects 2011 Q4: Arab politics](#) (9 september 2011)
- [Syria: Divided opposition fails to attract minorities](#) (13 september 2011)
- [Syria: Conflict stalemate leads to civil war](#) (18 oktober 2011)
- [Syrian uprising takes heavy toll on economy](#) (14 november 2011)
- [Syria regime cohesion set to weaken as civil war looms](#) (29 november 2011)

Radio Free Europe/Radio Liberty

- [Senior Syrian official says he has defected](#) (1 september 2011)
- [Syria rounds up protest leaders as crackdown continue](#) (12 mei 2011)
- [Syrian forces release 300 people in Baniyas](#) (11 mei 2011)
- [Army tanks enter Syrian flashpoint city Baniyas – activists](#) (7 mei 2011)
- [Syrian forces deploy ahead of Friday protests](#) (6 mei 2011)
- [At least 26 dead in Syria as EU reportedly agrees sanctions](#) (6 mei 2011)

Reformatorisch Dagblad

Refugee Survey Quarterly

- [Palestinian refugee camps: from shelter to habitat](#), door Henri Rueff en Alain Viaro, Vol. 28, nr. 2 en 3 (2010).

Reporters without Borders

- [Eye for an eye – systematic use of torture by security services](#) (25 augustus 2011)
- [Cyber-army offensive – regime steps up information war](#) (12 juli 2011)
- [Media hounded – media counter-offensive by Syrian regime](#) (18 juni 2011)
- [Governments still cracking downhard on media covering pro-democracy demonstrations](#) (10 mei 2011)
- [Predators of press freedom: Syria – Bashar Al-Assad](#) (3 mei 2011)
- [Reporters Without Borders protests against crackdown on media in Syria](#) (3 mei 2011)
- [Syria – World Report 2009](#) (Parijs, 1 mei 2009)
- [More arrests and disappearances in Libya and Syria, threats in Jordan and UAE](#) (6 april 2011)
- [Internet enemies 2011 – Syria](#) (11 maart 2011)
- [Worldwide Press Freedom Index 2010 – The rankings](#) (Parijs, 20 oktober 2010)

Reuters

Syrian Center for Media & Freedom of Expression

- [Silence of Persons and Noise of Control, the State of Media and Press Freedom Syria 2008 – 2009](#)

Der Spiegel

- [Syrien: Sie können nur töten und hoffen](#) (25/2011)

Syrian Human Rights Committee (SHRC)

- [SHRC Tenth Annual Report on Human Rights Status in Syria](#) (januari 2011)

Syrian Human Rights Information Link (SHRIL)

- [2011 UNHCR country operations profile – Syrian Arab Republic](#)

The New York Times

theworldtoday.org

United Kingdom Foreign & Commonwealth Office

- [Human rights and democracy: the 2010 Foreign & Commonwealth Office Report – Syria](#) (maart 2011)

United States Institute of Peace

- [Upheaval in Syria](#) (28 maart 2011)
- [Syria's opposition movement](#) (5 april 2011)
- [Developments in Syria](#) (22 april 2011)

UNHCR

- [Statistical report on UNHCR registered Iraqis and non-Iraqis](#) (30 september 2011)

UN News Service

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

- [Syria: Drought pushing millions into poverty](#) (9 september 2010).

UNRWA

- [UNRWA in figures \(as of 1 January 2010\)](#)
- [60 years – peace starts here](#)

UN General Assembly/Human Rights Council

- [The current human rights situation in the Syrian Arab Republic in the context of recent events](#), Resolution adopted by the Human Rights Council (S-16/1 (4 mei 2011))
- [Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Syrian Arab Republic](#), A/HRC/18/53 (15 september 2011)
- [Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic](#), A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011)

UN Security Council

- [Report of the Secretary –General on the United Nations Disengagement Observer Force for the period from 1 January to 30 June 2011](#), S/2011/359 (6 juni 2011)

US Committee for Refugees and Immigrants

- [World Refugee Survey 2008 – Syria](#) (19 juni 2008)

US Congressional Research Service

- [Unrest in Syrie and U.S. sanctions against the Asad regime](#) (22 september 2011)

- Syria: Issues for the 112th Congress and background on U.S. sanctions (28 april 2011)

US Department of State

- July-December, 2010 International Religious Freedom Report – Syria (13 september 2011)
- 2011 Trafficking in persons report – Syria (Washington, 27 juni 2011)
- 2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria (Washington, 8 april 2011)
- Background note: Syria (Washington, 18 maart 2011)
- International religious freedom report 2010 - Syria (Washington (17 november 2010)
- A Country Study: Syria (Washington, 7 mei 2009)

World Food Programme

- Emergency response to the drought in the Northeast of Syria (31 augustus 2010)
- Assistance to Iraqi refugees in Syria (8 juli 2010)